KÜLTÜR
avrupa
Aylık Kültür ve Sanat Dergisi | Mart 2016 | Sayı: 1 | www.avrupa-kultur.eu

Alman kabaresinde Türkiye rüzgârları

Paris metrosunda insanlar

Çirkinliğin kültürel tarihi

Frankfurt yıllarında Sümeyra

Avrupa'nın temeli Anadolu

İçindekiler

İNTERNET ÜZERİNDEN SATIŞ KİTAPÇILARI VURDU

Kitap mağazaları hızla küçülüyor

BAHAR EŞİN

SAYFA: 4

DUİSBURG'DA BİLGELİĞİN YURTLARI SERGİLENİYOR

İslam'ın altın çağı

İLHAN AYER

Federal Almanya'nın Kuzey Ren Vestfalya Eyaleti'ne bağlı Duisburg kentinde, Duisburg Kültür ve Şehir Tarihi Müzesi'nin girişimiyle düzenlenen **"İslamın Altın Çağında Bilim- İlimler Yurdu"** konulu sergi bitişe doğru yaklaşıyor. Sergiye gösterilern ilgi şaşırtıcı.

SAYFA: 8

ŞİNASİ DİKMEN'İN ALMAN KABARESİNDEKİ MACERALARI

Alman mizahına Türk kalkınma yardımı

"Almanların gülme biçimlerini zenginleştirdik, ona hiç şüphe yok. 1985'te ilk kez Muhsin Omurca ile birlikte sahneye çıktığımızda, Almanlar bu iki Türk'e gülmeye başladı. İşte biri çok entegre olmuş, diğeri entegre olmuyor... Entegre olmayan entelektüel bir Türk'tü, entegre olan da salağın tekiydi. Bizim orada söylemek istediğimiz şey şuydu: Kendi benliğine güveni olmayan hemen kaybolur, kendi benliğine güveni olan da bu ülkeyi kabullenir. Dediğimiz gibi de oldu. Kendi benliğine güveni olan insanlar bu ülkeyi kabullendiler, ama kendileri kaybolmadı. Kendilerine güveni olmayanlar ise kayboldu."

SAYFA: 12

STUTTGART'TA 12'NCİ TÜRK-ALMAN KABARE HAFTASI

Gülmenin ve güldürmenin 'Türksel' şeyleri

SAYFA: 22

MUHSİN OMURCA "DUVARA KARŞI"DA

Kabareden operaya

IŞIN TOYMAZ

Almanya'daki Türk kökenli kabare oyuncularına, stand-up ustalarına kapıyı usta oyuncu Şinasi Dikmen ile birlikte aralayan Muhsin Omurca, şimdi de seyirci karşısına opera ile çıkmaya hazırlanıyor.

SAYFA: 26

PARİS METROSUNDAN 'İNSAN MANZARALARI'

M. ŞEHMUS GÜZEL

Yazar, bilimadamı M. Şehmus Güzel, uzun yıllardır yaşadığı Paris ve onun ünlü metrosundan insan manzaralarını bire bir tanıklıklarla kağıda aktarıyor. Yazarımızın "Paris'in Nabzı Metroda Atar" başlığıyla yayına hazırladığı kitabından bölümler sunuyoruz.

SAYFA: 30

1990 YILINDA FRANKFURT'TA ARAMIZDAN AYRILMIŞTI

Sümeyra'ya 70 yaş armağanı

Hasan Çakır: "Sümeyra, Ruhi Su'nun ve onun yeniden yarattığı türkülerin uluslararası müzik dünyasındaki yerini alması gerektiğini düşünüyordu. Bu ise ancak Ruhi Su türkülerinin notaya alınması, ses sanatçılarının repertuarına girmesiyle mümkün olacaktı. O nedenle Frankfurt Goethe Üniversitesi'nin Müzik Bölümü'ne yazıldı."

SAYFA: 36

SINIRLARIN ÖTESİNDEKİ KÜLTÜR

Katakomben-Theater

SAYFA: 40

ÇİRKİNLİĞİN KÜLTÜREL TARİHİ

ASUMAN KIRLANGIÇ

Çirkin de tıpkı güzel gibi hayatımızın içinde ve her yerde; "Aman ne güzel!" dediğimiz gibi, "Aman ne çirkin!" de diyoruz. Sevmediğimiz, bizi rahatsız eden her şey çirkin. Bu şekilde ele alınca, çirkin kavramı oldukça banal. Oysa "çirkin" kavram olarak bundan daha fazlasını içeriyor.

SAYFA: 42

DÖNER ALMANYA'YI, ALMANYA DA DÖNERİ DEĞİŞTİRDİ

"Türk mucizesi" olarak da anılan dönerin Almanya'ya girip yerleşme sürecinde ciddi değişimlerden geçmesi, sokaklardan üniversite sıralarına kadar tartışılan bir konu. Anadolu kaynaklı bu yeni "fast-food", sadece lisans düzeyindeki derslerde değil doktora programlarında da işleniyor. Bu arada art arda yayımlanan kitaplarda, yemekten popüler kültüre kadar çok çeşitli alanlarda dönerin Alman toplum yaşamındaki izleri deşiliyor.

SAYFA: 48

İMRAN AYATA VE BÜLENT KULLUKÇU, GEÇMİŞİN SESİNİ DERLEDİ

"Buradaydılar, şarkılar söylüyorlardı!"

Federal Almanya'nın uzman müzik şirketlerinden "Trikont" (www.trikont.de) bünyesinde yayımlanan ilginç bir albüm devamını bekliyor. Ulm doğumlu ve Frankfurt Üniversitesi mezunu yazar İmran Ayata ile çalışmalarını Münih'te sürdüren Bülent Kullukçu, ortak üretimleri olan "Songs of Gastarbeiter" (Misafir İşçilerin Şarkıları) adlı albümde, yaklaşık 40 yıl önce Almanya'da üretilen Türkçe şarkılar üzerinden sesli bir tarih sondajı gerçekleştirdiler.

SAYFA: 52

YAŞAR ATAN'LA AVRUPA VE ANADOLU MİTOLOJİSİ ÜZERİNE SÖYLEŞİ

'Avrupa'nın temelinde Anadolu var'

SAYFA: 58

ALMANYA'YA GÖÇ SERÜVENİ VE İÇİNDEKİ İNSANLAR...

'Umut Peronu'

Halit Çelikbudak: "Kitaba adını veren 'umut peronu', Almanya'da Münih tren istasyonunda... Almanya'ya o dönemlerde misafir işçi getiren trenlerin son durağı Münih tren istasyonundaki 11 numaralı peronmuş. Burada trenden inenler Almanya'nın dört bir yanına yine trenlerle devam edermiş. İşte İtalyanlar bu perona 'umut peronu' adını vermişler. Ben de bu sıfatı kullandım."

SAYFA: 66

KARDEŞİMİZ UĞUR HÜKÜM

(İstanbul 1949 – Paris 2013)

Cumhuriyet'te, "Yenigün Avrupa"da, "avrupagun.eu"da ve kitapçı dağıtımı yapılan üç aylık "Kültür" dergimizde hep omuz omuza olduk. Uğur Hüküm unutulması mümkün olmayan insanlardandı. Pırıl pırıl zekâsını, güleryüzünü, içtenliğini ve çalışkanlığını biz nasıl unutalım?

Osman Çutsay / Ömer Yaprakkıran

SAYFA: 70

KÜNYE | IMPRESSUM

SAYFA: 94

İNTERNET ÜZERİNDEN SATIŞ KİTAPÇILARI VURDU

Kitap mağazaları hızla küçülüyor

BAHAR EŞİN

Münih'in gözbebeği ve turistlerin vazgeçilmezi olan Marienplatz'da bulunan Hugendubel kitabevinin, 2017 yazına kadar kapalı olacağı haberi, gündeme bomba gibi düştü. Beş kata yayılan ve toplam 3 bin 600 metrekare üzerinde konumlanmış olan bu kitabevinin aldığı onarım ve yenilenme kararının ardında çok önemli bir gerçek yatıyor. Almanya çapında toplam 90 farklı yerde kitapçı işleten Hugendubel ailesinin, tüm mağazaları arasında cirosal anlamda başı çeken bu büyük mağazasını renove etmesindeki karar, aynı zamanda önemli bir dönüşüme işaret ediyor.

Beş kat üzerinde faaliyet gösteren mağazanın yapısal ve mimarı anlamda müşterilerine daha hoş gözükme arzusu değil, Hugendubel ailesine bu büyük kararı aldıran. Her ne kadar, 2017 yılının yaz ayına kadar, bu lokasyondaki ciro-larını rakiplerine kaptıracak ya da aynı lokasyonda faaliyetlerine hali hazırda devam eden diğer iki şubesine kaydıracak olsa da, bu cirosal kayıp, Hugendubel Yönetim Kurulu Başkanı Nina Hugendubel'i sarsmamışa benziyor. "Firma konseptimiz, artık daha küçük metrekareler bazında mağazacılığa dayanıyor. Bunun sebebi, online satışlarımızın artmasından kaynaklanıyor" diyerek yeni firma stratejilerinin altını çizen Hugendubel, aynı zamanda, online ticaretin gelişmesinin sonuçlarından birinin de en güzel örneğini sunuyor.

Bir diğer dikkat çekici nokta ise, şu an 3 bin 600 metrekareye sahip olan mağazanın, 2017 yılındaki açılışı itibariyle bundan böyle sadece 1200 metrekare üzerinde hizmet verecek olması. Tamamıyla yenilenecek olan binada bundan böyle Hugendubel tek başına ana kiracı olarak bulunmayıp, yeni markaları da komşu olarak kazanacak. Bunlardan bazıları, Telekom mağazası, bir café ve bir de 25 oda kapasiteli bir lüks otel.

DEV KİTAPÇILAR TARİH OLACAK

Benzer bir haber, 2014 yılının sonbaharında bu kez de Stuttgart semalarından yükselmişti. 2008 yılından beri, Stuttgart'ın perakende kalbinin attığı Königsstrasse'de, yaklaşık 4 bin metrekare üzerinde faaliyet gösteren Hugendubel'in, 2015 yılının nisan ayında kapılarını bir daha hiç açılmamak üzere kapatacağı haberi, o dönem Stuttgartlıları şaşırtmıştı. Nina Hugendubel, 2014 yılında, kapanan bu mağazanın yerine, 600 metrekarelik bir yeni lokasyon aradıklarını açıkladığında, aslında bugünleri nelerin beklediğinin sinyallerini de vermişti: Dev kitapçılar yavaş yavaş tarihe karışacak ve yeni satış noktaları, daha "mütevazı" boyutlarda açılacaktı.

Kitabevleriyle ilgili bir başka şaşırtıcı haber, Düsseldorf'un en büyük kitapçısı olan Stern Verlag'dan geldi. 5 bin metrekare üzerinde faaliyet gösteren ve 115 yıllık bir tarihi geçmişe sahip olan bu dev kitabevi de, 31 Mart'ta kapılarını, bir daha hiç açmamak üzere kapatıyor. Stern Verlag sahibi Klaus Janssen'in yaptığı açıklamaya göre, bu kadar büyük bir mağazada iktisadi dengeyi koruyarak faaliyete devam etmek, artık imkansız hale gelmiş durumda. Düsseldorf deyince akla ilk gelen dev mağazalardan biri de böylelikle, çok yakında tarihe karışıyor. Klaus Janssen'in bu radikal kararının ardında da, aslında, Hugendubel ailesinin kararının ardındaki gerçek yatıyor: Online ticaret, mağazacılık sistemine darbe vuruyor.

BU TÜR KÜÇÜLME KARARLARININ ARDINDA HEP AYNI GERÇEK YATIYOR: "**ONLINE TİCARET**", MAĞAZACILIK SİSTEMİNE DARBE İNDİRİYOR.

"ONLİNE TİCARETİN" ÖNLENEMEYEN YÜKSELİŞİ

GfK tarafından 2014 yılında yapılan bir araştırmaya göre, online ticaretin ciro payı, 2020 yılına kadar oldukça artacak. GfK tüketici panelinin yapmış olduğu öngörü doğrultusunda, tüketicilerin online ticaret alışkanlıklarını aynı şekilde devam ettirmeleri durumunda, kitap sektöründe online mağazacılık önümüzdeki altı yıl içerisinde sekiz puan artacak ve ciro payı yüzde 39'a ulaşacak. Aynı öngörüye göre, satınalma alışkanlıklarının yeni jenerasyon içinde değişmesi ve online ticarete yeni teknolojiler ve elektronik ekipmanlar eklenmesiyle birlikte, 2020 yılında kitaplara harcanacak her iki avrodan birinin, internet siparişleri üzerinden harcanacağı ve kitap mağazacılığının oranının yüzde 42'lere düşeceği yönünde.

Araştırma sonucu ortaya çıkan bir diğer gerçek de, elektronik kitap satışlarının, bir önceki yıla kıyasla, toplam 22 milyon adet satış ile, yüzde 60 artış göstermesi oldu. 2012 yılında ortalamada 5,5 elektronik kitap satın alınırken, 2014 yılında bu rakamın 6,4'e çıkmış olması, yani yaklaşık yüzde 19'luk bir artış yaşanmış olması, elektronik kitap sektörünün giderek nasıl bir ivme ile artacağı konusunda bir gösterge niteliği taşıyor. GfK'nın verdiği bilgiye göre, Almanların yüzde 9'luk kesimi, dijital okuma aletlerine sahipler. Bunlar arasında yüzde 43 ile Amazon Kindle başı çekerken, Tolino, Sony Reader ve Trekstor cihazları, Amazon'u takip ediyor.

Dijital okuma kitaplarında bu artış, büyük metrekareler üzerinde faaliyet gösteren kitapçıların, bundan böyle neden mağazalarını küçültme, hatta kapatma yoluna gittiklerini açıklar nitelikte. Elektronik ticaretin gösterdiği artış karşısında, büyük metrekareli kitapçılar, ne bekledikleri ciroları yapabilir ne de kira giderlerini karşılayabilir duruma geldiler. Görülen o ki, elektronik ticarette ve dijital kitaplarda her yıl daha da artacak olan ciro, büyük metrekareli birçok kitapçı zincirinin canını yakmaya devam edecek. Bundan böyle, küçülecek, hatta tarih olacak kitapçılar görmeye hazırlıklı olmamızda fayda var.

BERLİN'deki KİTAPÇINIZ!

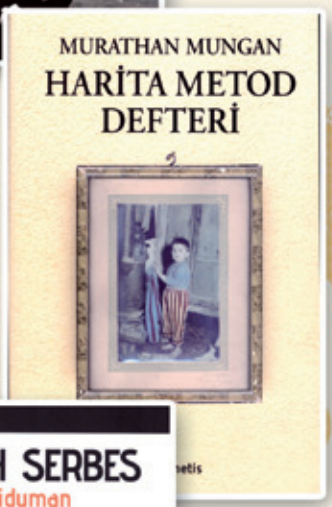

gökkuşağı kitabevi
regenbogen buchhandlung

Adalbertstraße 3
10999 Berlin
Tel. 030/26 30 31 46
Fax: 030/26 30 31 47

Email:
regenbuch@yahoo.de
Web:
www.regenbogen-buch.net

20. September 2015 – 20. März 2016

Häuser der Weisheit

Wissenschaft im goldenen Zeitalter des Islam

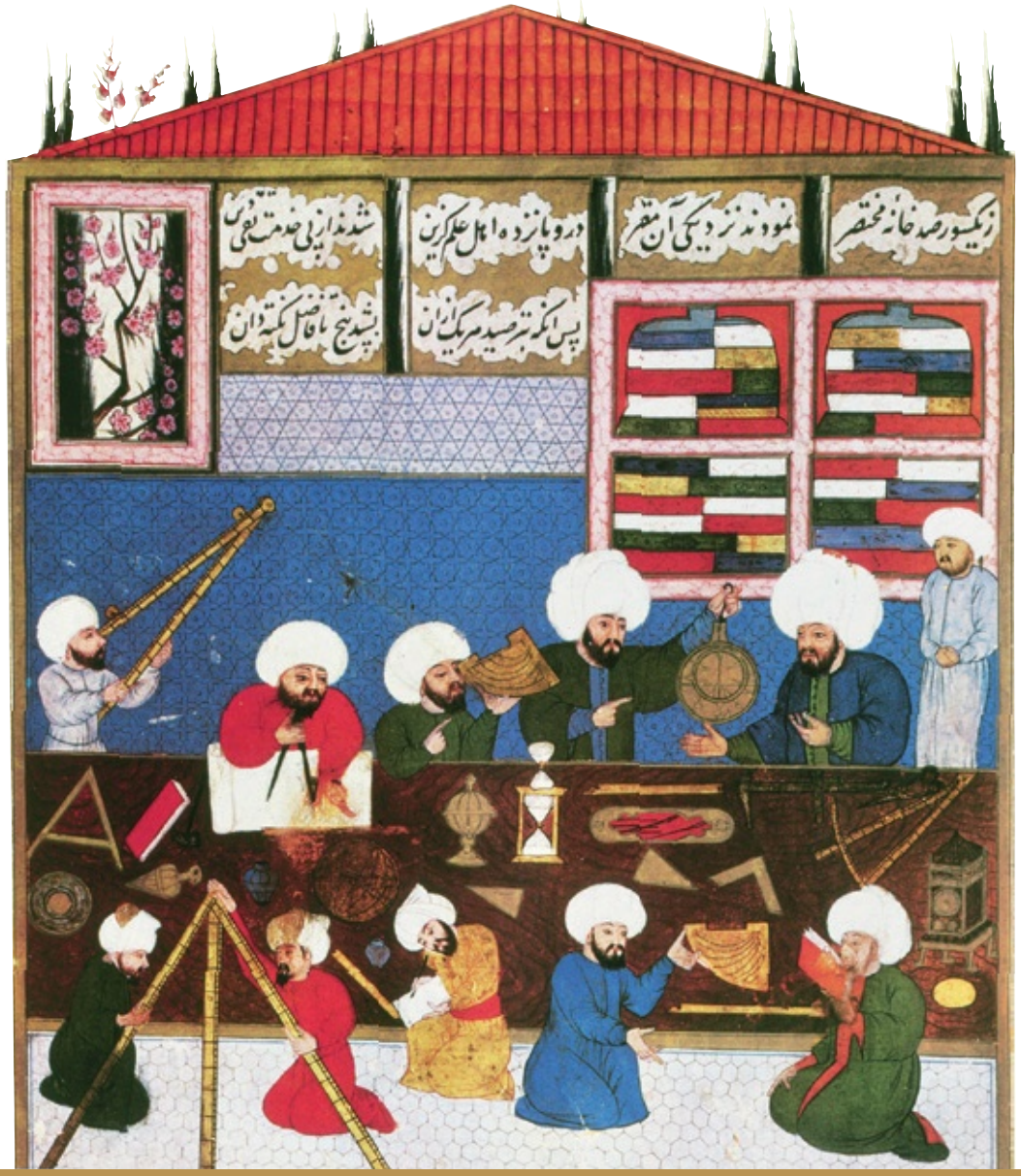

KULTUR- UND STADTHISTORISCHES MUSEUM

Johannes-Corputius-Platz 1, 47051 Duisburg, Telefon 0203 283 26 40, www.stadtmuseum-duisburg.de
Di bis Sa 10-17 Uhr, So 10-18 Uhr, Mo geschlossen, Sonderregelungen an Feiertagen

DUISBURG am Rhein

Design: Grita Hutzmann@t-online.de

Duisburg'da "Bilgeliğin Yurtları" sergileniyor

İslam'ın altın çağı

İLHAN AYER

FOTOĞRAFLAR:
HTTP://MERCATOR-MUSEUM.NET

FOTO: KSM, SAMMLUNG KÖHLER-OSBAHR

Federal Almanya'nın Kuzey Ren Vestfalya Eyaleti'ne bağlı Duisburg kentinde, Duisburg Kültür ve Şehir Tarihi Müzesi'nin girişimiyle düzenlenen "İslamın Altın Çağında Bilim- 'İlimler Yurdu'" konulu sergi bitişe doğru yaklaşıyor.

Frankfurt'taki Arap-İslam Tarihi Araştırmaları Enstitüsü'nün de katkılarıyla, 9'uncu yüzyıldan 16'ncı yüzyıla kadar, Arap-Fars bilim tarihinin çalışma objeleri ziyaretçilerle buluştuğu sergide, haritalar, resimler, elyazmaları, Abbasilerden kalma eski altın ve gümüş paraların yanı sıra, yıldızların yüksekliğini ölçen aletler, deniz ve gökbilimleri ile ilgili ölçme , deneysel araç ve gereçler de yer alıyor. Burada gösterime sunulan 50 objeden 15'i orijinal parça, geri kalanlar ise kopya. Sergilenen en eski tarihi obje, bronzdan yapılmış tıp araç ve gereçleri. Sergide model olarak gözlemevi, cami, kütüphane tasarlanmış minyatür format olarak izleyicilere sunulurken, İslam düşünürlerinin hayatları ve eserleri karton kağıtların üzerine yazılarak anlatılıyor.

Küratör ve arkeolog Andrea Gropp ve oryantalist, İslam tarihçisi Aslıgül Aysel sergiyle ilgili medyaya yaptıkları açıklamalarda, serginin hazırlanmasının iki yıl sürdüğüne dikkat çektiler. Aslıgül Aysel, birçok insanın, bilimin temellerinin İslam kültürü üzerinden Avrupa'ya geldiğini bilmediğini, bu tür sergilerin entegrasyona büyük bir katkı sunduğunu ve kültürler arası anlayışı pekiştirdiğini vurguladı. Andrea Gropp ise, İslam dininin günümüzde genelde olumsuz bağlantılarla kullanıldığını, İslam'ın bilim düşmanıymış gibi görüldüğünü, oysa tam tersine, "İslam kültürünün dünyayı bir bilimsel etkinlik alanı olarak gördüğünü" belirtti. Serginin kültürel boyutu bu açıklamalarla, amacına ulaşmış görünüyor

"İLİMLER YURDU"

9'uncu yüzyılda Bağdat'ta Abbasi Halifesi el- Memun tarafından "İlimler Yurdu" kuruldu. El-Memun ülkesinin dört bir yanından toplattığı elyazmalarını bir araya getirdi. "İlimler Yurdu"nda Yunan, Fars ve Hintli yazarların bilimsel yazıları Arapçaya çevrildi. El- Memun Bağdat ve Şam'da rasathaneler açtı. Birçok bilim insanı "İlimler Yurdu"nda çalışma fırsatı buldu. Çevrilen eserlerin ışığında, "İlimler Yurdu"ndaki düşünürler, edindikleri fikirlere, bilgilere kendi gözlemlerini, deneyimlerini de ekleyerek yeni bilimsel araştırmalara giriştiler.

ARİSTOTELES, EUKLİD VE PTOLEMAİOS GİBİ DÜŞÜNÜRLERİN İSLAM FİLOZOFLARINCA YORUMLARI, YAHUDİ FELSEFESİNİN GELİŞMESİNE DE YARDIM ETTİ. ARAP-İSLAM DÜNYASININ ESERLERİ AVRUPA'DA ÇIĞIR AÇTI.

Çevrilen yazılar, çeşitli yollarla Avrupa'ya ulaştı. Özellikle, İspanya'nın fethinden sonra Endülüs'te Arapça eserler Latinceye çevrildi. İbn Sina, İbn Rüşd, Harizmi, İbn Haldun'un eserleri, batı dünyasına, doğabilimleri, felsefe, edebiyat, matematik, tıp, astronomi gibi alanlarda yeni bakış açıları getirdi. Aristoteles, Euklid ve Ptolemaios gibi düşünürlerin İslam filozoflarınca yorumları, Yahudi felsefesinin gelişimine de de yardım etti. Arap-İslam dünyasının farklı disiplinlerdeki eserleri Avrupa'da adeta çığır açtı. Arapça, Farsça kaynaklı tıp, matematik, coğrafya, felsefe, astronomi, metinleriyle Avrupa Rönesansı'nın temelleri atıldı. Leonardo da Vinci, Johannes Kepler, Nikolaus Kopernicus ve Gerhard Mercator'un, başyapıtlarını Arap-Fars bilimi üzerine çalışarak gerçekleştirdiği biliniyor. Müslümanların, Yahudilerin ve Hıristiyanların belli bir dönem beraber yaşadığı bu coğrafyada Arapça ve Farsçadan bazı sözcükler Avrupa dillerine girdi. Nitekim, alkol, algoritma, sihir, kiosk ve birçok yıldız isimleri bunlardan bazılarıdır. Sıfır sayısının tanınması da İslam bilginlerinin çalışmaları sayesinde Avrupa'ya taşınmıştı.

Bu ve benzeri birçok konuyu, "gerçekten meraklı" Avrupalı insanların gündemine yeniden getirmeyi hedefleyen Duisburg'daki sergi, 20 Mart 2016 tarihine kadar "Kultur und Stadthistorisches Museum am Johannes Corputius Platz 1" adresinde ziyaret edilebilir.

Kimi çevrelerde "İslam uygarlığının aydınlanmacı çağı" olarak da nitelenen dönem çerçevesinde Avrupa Kültür'e müze adına yapılan bir açıklamada, bu serginin son yılların en çok ilgi gören, en çok ziyaretçi çeken sergisi olduğuna dikkat çekildi. Özellikle çevre üniversitelerden öğrencilerin, Türk derneklerinin gruplar halinde sözü geçen dönemden kalan objeleri bizzat görmeye geldiği belirten müze yetkilileri, bu büyük ilginin serginin kapanış gününe kadar devam edeceği izlenimini de belirttiler.

Yeni Posta

Bize ulaşmak için:

Telefon: 0731 - 960 93 87 **Fax:** 0731 - 960 93 89 **Büro**: Einsteinstr. 59 89077 Ulm
E-Mail: info@yeniposta.de **Web:** www.yeniposta.de
facebook.com/yeniposta • twitter.com/yeniposta

Güney Almanya'nın 4 Eyaletinin 1992'den beri En Büyük Türkçe Yerel Gazetesi

Yeni Posta Medya Grubu - Ürünlerimiz

"Yeni Posta" Zeitung

"X Rehber" Branchenbuch

"Yeni Posta Online"

Wand-kalender

"İzin Rehberi" Reiseratgeber

TV Werbung

Avrupalı Türklerin Dünyaya Açılan Penceresi:

www.yeniposta.de

ŞİNASİ DİKMEN'İN ALMAN KABARESİNDEKİ MACERALARI

Alman mizahına Türk kalkınma yardımı

"Almanların gülme biçimlerini zenginleştirdik, ona hiç şüphe yok. 1985'te ilk kez Muhsin Omurca ile birlikte sahneye çıktığımızda, Almanlar bu iki Türk'e gülmeye başladı. İşte biri çok entegre olmuş, diğeri entegre olmuyor... Entegre olmayan entelektüel bir Türk'tü, entegre olan da salağın tekiydi. Bizim orada söylemek istediğimiz şey şuydu: Kendi benliğine güveni olmayan hemen kaybolur, kendi benliğine güveni olan da bu ülkeyi kabullenir. Dediğimiz gibi de oldu. Kendi benliğine güveni olan insanlar bu ülkeyi kabullendiler, ama kendileri kaybolmadı. Kendilerine güveni olmayanlar ise kayboldu."

YAZDIKLARIMI ALMAN MİZAH VE KABARESİNİN DEV İSMİ **DIETER HILDEBRANDT**'A ULAŞTIRMIŞTIM. O BU METİNLERİMİ BEĞENDİ VE BUNU BANA DA SÖYLEDİ...

Yıllar içinde Frankfurt'un kültür odaklarından biri haline gelen "die Käs" tiyatrosunu yaratıcısı Şinasi Dikmen, Alman kabaresinde Türkiye kökenli, ama doğrudan Almanca kabare yapan ilk isimlerdendi. Bir süre önce artık köşeye çekildiğini, dinleneceğini ve yeniden sahneye çıkmayı düşünmediğini açıklayan Şinasi Dikmen'le yılların ve yolların dökümünü çıkardık; mizahı, Alman toplumunu ve Türkiye'den gelen "Yeni Almanları" konuştuk.

- Frankfurt'ta açtığınız "die Käs" adlı tiyatro ile birlikte, bu ülke kabaresinde inanılmaz bir iş başardınız. Kuruluşundan bu yana geçen 20 yıla yakın zaman içinde bu kentin ve Alman kabare dünyasının tamamlayıcı bir parçasını kurumsallaştırdığınız ortaya çıktı...

ŞİNASİ DİKMEN - Evet, böyle bir oluşum Almanya'da yok, aslında Almanya dışında da yok. ABD'de mesela bu tür işler olur, azınlık çocukları yapar. Ama orada da rastlamadık. Mecburen oldu bu iş burada. Yapmak zorunda kaldık...

- Alman kabare dünyasında Türkçe ve Türk mizahına açık bir talep olduğunu söyleyemeyiz. Peki, siz olmayan bir talebi, arzınızla, adeta zor kullanarak mı yarattınız?

ŞİNASİ DİKMEN - Yok, zorla yaratmadık da, yaratılacak bir zaman gelmişti aslında. Biz, Muhsin Omurca ile birlikte, ilk kez 1985'te sahneye çıktık ve hemen kabul gördük. Ben daha önce 1983-1984'te televizyona çıkmıştım. Sahneye çıktığımda, hastabakıcılıktan aldığım maaşın da iki katını almaya başlamıştım. Tabii ilk sahne deneyimlerimdern yola çıkarak dedim ki, "Allah için Alman sanatçılar biz yabancılar için iyi şeyler söylüyorlar. Dieter Hildebrandt olsun, Hannelore Kaub olsun, çok iyi şeyler söylüyorlardı yabancılar hakkında. Ama nereden biliyorlar yabancıların böyle sorunları olduğunu?"... Böyle sordum kendi kendime. Sonra "Biz bunu en iyisi kendimiz anlatalım" dedim. Bizi bizden daha iyi tanıyan yok. "Çıkalım, biz söyleyelim" dedim. Bu cesaretimde, galiba yazdığım kabare metinlerinin yarattığı etki önemli rol oynadı. Yazdıklarımı Alman mizah ve kabaresinin dev ismi Dieter Hildebrandt'a ulaştırmıştım. O bu metinlerimi beğendi ve bunu bana da söyledi... "Güzel şeyler, düşüncelerin çok garip, ben bunları hiç böyle düşünmemiştim" falan demişti. Onun etkisi oldu galiba, böyle başladık.

- Ama siz böyle bir girişimde bulunmak için davet falan almadınız...

ŞİNASİ DİKMEN - Katiyen, hiçbir Alman sanatçı bize bir çağrı falan yapmamıştı. Sadece Dieter Hildebrandt yazdığım bazı metinleri, 1983 olmalı, okumuştur. Televizyon için skeç yazmıştım. 1982'de Amerikalılar Ulm'a şu ünlü füzeleri yerleşti-

riyorlardı. Ben "Siz o füzeleri koymayın Almanya'ya, onun yerine cami minaresi yapın, Ruslar minareden korkar, biz de kendimizi ülkemizde hissederiz, minarenin gölgesinde yatarız" falan demiştim. Bu metin işte çok hoşuna gitti Dieter Hildebrandt'ın, "Hiç böyle bir şey aklıma gelmemişti" dedi. Onun cesaret vermesiyle oldu yani. Bir de, biz ilk sahneye çıkışımızı, galayı, kendimize güvenerek değil, galiba Dieter Hildebrandt'a güvenerek yaptık. 55 dakikalık bir oyun koyduk sahneye, sonra Dieter geldi bir buçuk saat da o oynadı bizim için. İki Türk, yani Şinasi Dikmen ile Muhsin Omurca, kabare yapacağız diye sahneye çıkıyor. O gün 10 bin bilet de satabilirdik. "Yahu bunlardan birini tanıyoruz, hikayeler falan yazıyor, hastabakıcılık da yapıyor, ama bu tuhaf bir şey" diyordu Ulm halkı. Tabii Dieter Hildebrandt'ın gelmesinin etkisi var. Aslında bir ihtiyacı hissettiğimiz için oldu bu, yoksa "Size ihtiyaç var" falan denilmedi bize.

KENDİ BENLİĞİNE GÜVENİ OLMAYAN HEMEN KAYBOLUR, KENDİ BENLİĞİNE GÜVENİ OLAN DA BU ÜLKEYİ KABULLENİR. DEDİĞİMİZ GİBİ DE OLDU.

- Kolay kabul gördünüz yani... Sorun da oydu belki...

ŞİNASİ DİKMEN - Çok kolay kabul gördük. Biz, Muhsin Omurca ile meşhur olmanın kolaylığının farkına varamadık. Hiç zorluk çekmedik. Ben şimdi tiyatrom "die Käs" ile yaşadığım zorluklara bakıyorum da... Artık her biri çok ünlü Django Asül, Bülent Ceylan da henüz yolun başındayken bana gelip burada sahneye çıkmadan önce bir zorluk yaşadılar mesela. Seyirci, onlara "Ben sana inandım" diye kabul göstermedi, ama bize öyle dedi. Hemen kabul gördük. Galiba Muhsin'le de "Bu şöhret yok senden kaynaklanıyor, hayır benden kaynaklanıyor" kavgasına girdik biraz...

- Siz de Muhsin Omurca da Alman kabaresinde bir yere geldiniz, gerçekten çok tanınıyorsunuz, hayatınızı da böyle kazanıyorsunuz. Ama tiyatro veya kabare kuran, bunu kendi adına bir binada yapan ("die Käs") siz oldunuz..

ŞİNASİ DİKMEN - Bir tiyatro kurmayı hep amaçladım. Eşim Ayşe'yle ilk tanıştığımda da söylemişim. "Ben tiyatro açmak istiyorum, seninle açalım" demişim. Gerçekten de bunu çok istiyordum. Ama Muhsin'le birlikte yapamadık, anlaşamadık. Kendi kendime şunu söylüyordum: Benim başarılı olmamam için bir neden yok. Çalışmaktan hiç korkmam, eşek gibi çalışırım, korkum yok, gücümün ne olduğunu biliyorum. Yazdıklarımın tutulduğunu biliyorum. Baştan, bu "die Käs" sürecinde de, hep sorduk kendimize: Neden

© Foto: yeniposta.de

başarılı olmayalım ki? Bir tek sorun var, bizim kim olduğumuzu daha bilen yok. Öyleydi.

- Alman kabareciliğinde, Alman mizahında sanki bir Türk kalkınma yardımı var... Böyle diyebilir miyiz?

ŞİNASİ DİKMEN - Evet, diyebiliriz. Çünkü biz Almancaya, bu dilde daha önce olmayan resimleri, deyimleri, kişileri, Almanların varlıklarından haberdar olmadıkları, aslında gördükleri ama varlıklarını algılayamadıkları tipleri getiriyoruz. Şunu diyoruz: "Biz buradayız, beni görmemene imkan yok arkadaşım! İşine gelir veya gelmez, ama ben manav olarak buradayım, berber olarak buradayım, çöpçü veya entelektüel olarak da, kabareci olarak da buradayım. Ben bu ülkenin insanıyım." Böyle diyoruz. Aslında bizim bu ülkeye yaptığımız en büyük katkı, o. "Was guckst du lan?" diyoruz. Türkçenin "Ne bakıyosun lan? " deyimini Almancaya soktuk. Böyle bir ifade daha önce yoktu ki Almancada. Dilin kalitesi, yani getirdiğimiz şeylerin kalitesi elbette tartışılır, ama dil sonuçta kabul edilen bir şeydir. Bir ifade bir dilde kabul edildiği anda, o dilin kalitesi artmıştır. Dil dışarıdan bir şeyi, gelen etkilerle ve zorla kabullenmez. Belli bir dili konuşan insanlar, yabancı dillerden bazı ifadeleri alıyorlarsa, zenginleştirilmiş bir dille karşı karşıya kalırız. Almancada Latince var, Fransızca var, şimdilerde daha çok İngilizce var, ama kusura bakmasınlar Türkçe de var. Kebabı, lahmacunu, döneri, yoğurdu getiriyorsun... "Was guckst du?" demez ki Alman, ama bu ifade girmişse dile, birilerinin bunu getirmiş olması lazım...

- Almanların gülme biçimlerine müdahale mi etmiş oldunuz?

ŞİNASİ DİKMEN - Gülme biçimlerini zenginleştirdik, ona hiç şüphe yok. 1985'te ilk kez Muhsin Omurca ile birlikte sahneye çıktığımızda, Almanlar bu iki Türk'e gülmeye başladı. İşte biri çok entegre olmuş, diğeri entegre olmuyor... Entegre olmayan entelektüel bir Türk'tü, entegre olan da salağın tekiydi. Bizim orada söylemek istediğimiz şey şuydu: Kendi benliğine güveni olmayan hemen kaybolur, kendi benliğine güveni olan da bu ülkeyi kabullenir. Dediğimiz gibi de oldu. Kendi benliğine güveni olan insanlar bu ülkeyi kabullendiler, ama kendileri kaybolmadı. Kendilerine güveni olmayanlar ise kayboldu. Ne Türklükleri kaldı ne Alman olabildiler. Bunu getirdik. Bu arada Almanlara belli tiplere gülme hakkını da vermiş olduk.

- Ne gibi?

ŞİNASİ DİKMEN - Yani ırkçılığın başka bir türü de olabilir, dedik. Ama bu ırkçılık, bizim sahnede ırkçılık duygusunu yaşattığımız şeyler, içimizdeki ırkçıyı gitgide öldürüyor. Bu mesajı verdik Alman seyirciye. "Sizin bir parçanızız" dedik. Böyle yardım ettik, ama bu kalkınma yardımının faizlerini alamıyoruz. Bundan şikayetçiyiz.

- Kendinizi hangi noktalarda Alman kabarecilerden daha farklı görüyorsunuz? Sonuçta Dieter Hildebrandt gibi bir dev de Alman toplumunun çocuğu... Sizin farkınız?

ŞİNASİ DİKMEN - Biz başka bir dili Almanların düşünce hayatına sokuyoruz. Bu, önce seyirciyi bir rahatsız ediyor. Çünkü, mesela Dieter Hildebrandt, o karşısındaki seyircinin Dieter Hildebrandt'ın bildiklerini bildiklerinden hareketle sahneye çıkıyor. Biz ise Alman seyircinin bir şey bilmediğinden yola çıkıyoruz. Alman'a "Sen Türkler hakkında hiçbir bok bilmiyorsun, ama ben sana öğreteyim" diyoruz. Çıkış noktamız bu. Böylece Alman'ın Türk bilgisini tamamlıyoruz. Türkiye hakkında, buradaki insanlarımız hakkında bilgi veriyoruz. Örneğin İslam hak-

kında... Bir örnek vereyim... Ben, Dieter Hildebrandt, bir başka çok ünlü kabareci Urban Priol... Bizde oyunları vardı, oyundan sonra Frankfurt'taki Türk lokantası Manolya'da buluştuk. Aramızda, bir de Urban'ın yardımcısı olan Doğu Almanyalı bir kadın vardı. İşte Urban ve Dieter ile entegrasyonu konuşmaya başladık. Ama hiç kimse bana 45 dakika entegrasyon hakkında ne düşündüğümü sormadı. Bu ikisi de Almanya'nın önde gelen aydınlarıdır, malum. Olayları son derece eleştirel ele alan, bilinçli yaklaşan iki insan. Ama yanlarında oturan yabancıya, entegrasyonu 30 senedir oyunlarına konu etmiş bu adama, yani bana sormadan tartışıyorlar. Urban'ın yardımcısı o Doğu Alman kız, sonunda dayanamadı ve "Yahu tam Alman gibi davranıyorsunuz. Bu adam entegrasyonla ilgileniyor, ben üç oyununu seyrettim, hep entegrasyonla uğraşıyor, tenezzül edip ona bir sormuyorsunuz" dedi.

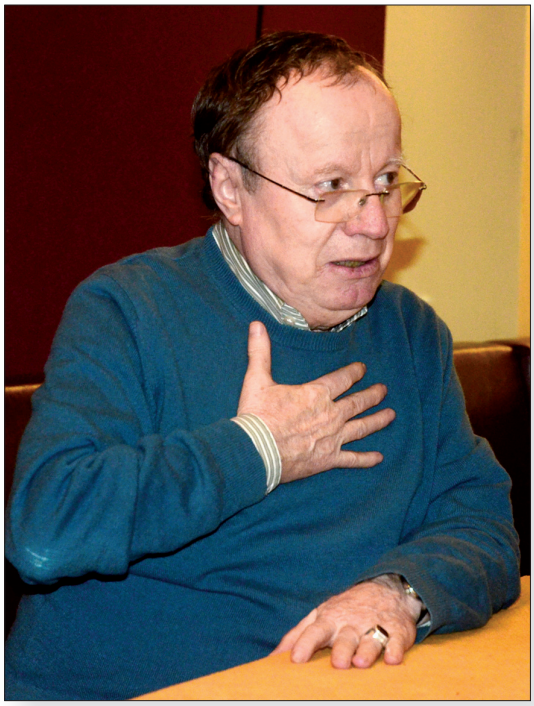

- Şaşırdılar mı?

ŞİNASİ DİKMEN - Bunlar tabii hemen "Aaa, hakikaten, yahu sen ne diyorsun bu konuda Şinasi?" demeye başladılar. Demek istediğim, böyle insanlar bile unutuyor bizleri. İslam hakkında mesela hiçbir şey bilmiyorlar. Benim bununla ilgili büyük iddialarım yok, ama ben sonuçta İslam kültüründen geliyorum, o kültürü, iyi ve kötü taraflarını, artık neyseler, almışım ve bir başka kültürün içine gelmişim. O nedenle, benim İslam kültürüm senden fazla, o halde bana sor, bana sormadan karar verme... Böyle işte... "Rahmetli" Dieter ile, "mekânı cennet olsun", çok tartıştık. Ona da "Bilmiyorsun" dedim, "Bilmediğin bir şey hakkında ne tartışıyorsun; bir bil, oku. Benim Hıristiyanlık hakkında bildiklerimin yüzde 10 kadarını bile sen Müslümanlık'la ilgili olarak bilmiyorsun. Ama ben Hıristiyanlık hakkında genelgeçer yargılar vermedim ki, şu şöyledir diye. Çünkü sen de Hıristiyan'sın, piskopos da, sokaktaki insanlar da..." Neyse böyle şeyler söyledim Dieter'e o akşam. Bizim getirdiğimiz farklılıklardır bunlar. Başka bir kültürü tanıtıyoruz aslında. Biz Türk kültüründen yetiştiğimiz için daha çok Alman kültüründe gördüğümüz garip şeyleri gösteriyoruz. Kendi kültürümüzdeki acayip yanları da Almanlara aktarıyoruz. Böylelikle bir kültür karşılaştırması yapıyoruz.

- Ya genç kuşak?

ŞİNASİ DİKMEN - Burada yetişen çocuklar Türk kültürünü bizim kadar bilmiyorlar. Onlar Türk kültürünü sanki ikinci elden yaşamışlar. Biz ise Alman kültürünü ikinci elden yaşadık. Bizim gençler daha çok Almanca ve Almanya'yı biliyor. Ama onların getirdikleri tiplemeler kendi insanlarının tiplemeleri; Alman ve Türk tiplemeleri. O bakımdan da aramızda bir fark var.

- Galiba Şinasi Dikmen'i bu alanda bir tür milat olarak anacağız. Gerçi şimdilerde sözünü ettiğimiz genç kuşaktan bir Bülent Ceylan 50 bin seyirciyi Frankfurt Stadı'na toplayıp güldürebiliyor, ama...

ŞİNASİ DİKMEN - Dediğim gibi, onlar Türkleri ikinci, üçüncü elden biliyor. Almanya ve Almancanın içine doğmuşlar, bizlerse Almancayı sonradan öğrendik. Bu da önemli bir fark.

- İyi de, bu kuşaktan biri çıkıp şimdi "Ben kabare, tiyatro kuracağım" falan der mi? Django Asül, Fatih Çevikkollu, Murat Topal, Bülent Ceylan... Diyebilirler mi böyle bir şey?

ŞİNASİ DİKMEN - Ben tiyatro açmaktan niye korkayım? Ne ister bir tiyatro? İyi bir program ister. İyi bir metin ister. Ben

iyi yazdığımı biliyordum. Yazdıklarımın tuttuğunu biliyorum. Okuduğum zaman seyircinin dikkatini çekebildiğimi biliyorum. Muhsin Omurca ile 80'lerin ortasında Knobi-Bonbon'u kurmadan önce kaç kez okuma yaptım... Yüzlerce okumada nasıl tepki aldığımı biliyorum. Beni Berlin Senatosu 1996'da resmen davet etti. Bir "Alman-Türk Kabaresi" (Deutsch-Türkisches Kabarett) kurmamı istediler. Devamlı Türkler oynayacaktı. Ben istemedim onu. Bu tür bir kabare istemediğimi söyledim. Ben "Deutsches Kabarett" (Alman Kabaresi) istedim, orada tüm yabancılar oynayacaktı. Ben sahne bulamayan tüm yabancılara kapılarımı açmak istiyordum. Bu benim için aynı zamanda politik bir sorumluluktu. Ben o politik bilincin içindeyim. Arap, Yahudi, İtalyan, Türk hepsi geldiler daha sonra ve bende, "die Käs"de oynadılar. Kendilerini gösterecek başka yerleri yoktu. Tabii biz "die Käs" olarak hemen referans olduk. Yani, bizde sahneye çıkan "Ben die Käs'de oynadım" diyebiliyordu.

- İşin başından itibaren, "Ben burayı genç arkadaşlara açacağım" diyordunuz, hatırlıyoruz...

ŞİNASİ DİKMEN - Aynen öyle. Özellikle yabancı kökenli genç çocuklara mutlaka yer açarım, onlara hep yerim vardır. Artık bir yer olmaktan çıktık, bir referans olduk; bir referans veriyorum. Elbette her iki cümle kuranı da çağırmıyorum, izliyor ve seçiyorum.

- Almanlar Türklerin hangi özelliklerine, Türkler Almanların hangi özelliklerine gülüyor? İki toplumun birbirine gülme denklemini siz içinden yaşadınız. Gözlemleriniz neler?

ŞİNASİ DİKMEN - Bir kere şöyle bir şey var: Türkiye'de bizi Almanca izleyen seyirciyle buradaki Alman seyirci arasında korkunç bir entelektüel fark var. Türkiye'dekilerin entelektüel gücü sıfıra yakın; hiçbir bilgisi yok, ama çok önyargısı var. Türkiye'dekilerin de buradaki Türklerin de çok "düşman" var kafalarında. Çok baskı var, Allah baskı yapıyor, peygamber baskı yapıyor, Kuran, İncil baskı yapıyor... Türkiye'de ise zaten her şey baskı; kafalarında insanların çok düşmanları var. Türk seyirciye bir şey anlattığımızda, hele yanında Alman seyirci de varsa, kendisine saldırıldığını düşünüyor hemen. "Bana saldırıyor, beni rezil ediyor bunlar" falan diyor. Oysa amaç o değil ki. Ben sahneye Türkleri zayıf yanlarını getirdiğimde, amaç Almanlara "Bizim sizden altta kalır bir yanımız yok. Bizim de zayıflıklarımız var. Onlardan biri de işte bu" falan diyebilmek. Amaç, böylelikle bir özgürleşmeyi sağlamak. Kurtulmalarını sağlamak. Yoksa rezil edecek bir şey yok ortada. Zaten entelektüel seyirci, sahnede söylenenlerin rezil etmek değil, eleştirmek için yapıldığının hemen farkına varır. Biz seyirciyi kafasının içindeki düşmanlardan özgürleştiriyoruz aslında. O kafasının içindeki düşmana hiç olmazsa bir sempatiyle bakmasını istiyorum. Hicivdeki amaç da zaten odur. Ben Cem Yılmaz gibi bir sinik değilim...

© Foto: ömer yaprakkıran

- Sinik olmak mizahı yaralıyor mu?

ŞİNASİ DİKMEN - Evet. Ben Cem Yılmaz'ın gösterilerini izledim. Hakaret ettiği insanların parasıyla geçinen biri. Ben sinik değilim. Ben insanları severek eleştiriyorum, onlara sempati duyuyorum, kendimi onların yerine koyabiliyorum. Kurbanıma, yani sahnede eleştirdiğime de empati duyuyorum. Hiçbir Alman'a ya da Türk'e sahnede küfretmem...

- Aziz Nesin geni mi var sizde de?

ŞİNASİ DİKMEN - Onun eğitimi var.

Türk mizahçıların mizahçılığı sinik değildir. Kendini beğenmiş, halka yukarıdan bakan, başka kimseyi beğenmeyen bir tip değiliz biz. Halkın içindeyiz, halkız. Toplumların Amerikanlaştırılması bu sonuca yol açtı. Cem Yılmaz çok güzel espriler yapıyor, ama hep başkasının sırtından yapıyor, hep başkasının cebinden yiyor yani. Oysa böyle bir sinizm bizim kültürümüzde yok, bize yabancı bir şey. Anadolu'da yok. Yani İslam'da var, ama Anadolu'da yok. Almanya'da ünlü kabareci Harald Schmidt de böyle bir siniktir mesela. Almanlar Türklerin saflıklarına, salaklıklarına çok gülüyorlar. Ama Türkleri tanımadıkları için ona gülüyorlar. Biz de diyoruz ki, "Biz böyleyiz. Sizi de o kadar salakça seviyoruz." Aslında sevginin içinde salaklığın olduğunu da söylüyoruz. Alman böyle gülüyor, Türk de "Hakikaten bu kadar salakça seviyoruz yahu" diye gülüyor, yani kendi salaklığına gülüyor. Benim amacım da o zaten. Son oyunum "Islam für Anfänger" (Acemiler için İslam) böyle bir şey. Eğer Alman seyircinin istediği İslam programını yapsaydım, ben de o 50 bin kişilik statları doldururdum. Ben yazmadım. Bile bile yazmadım. Bir sene çalıştık, "Nasıl yapalım?" diye düşündük. Düşmanca davransaydık para kazanırdık, ama amaç o değil. Benim anam babam namuslu Müslümanlardı. Bu namuslu Müslümanların inandığı bir dinin böyle aptal yerine konulması benim ağırıma gitti doğrusu. Buna bir açıklık getirmek lazım. Sen "aydınım" diyorsan, "okumuşum biraz bir şey biliyorum" diyorsan, senin sosyal sorumlulukların vardır. Siniklerin sosyal sorumluluğu yok.

- İnsanı sinik olmaktan toplumsal sorumluluk duygusu mu kurtarıyor?

ŞİNASİ DİKMEN - Ya "Sosyal sorumluluğum var" dersin, o zaman İslam'ı da başka türlü yorumlarsın ve Alman'a öyle öğretirsin ya da dersin ki "Evet arkadaş, bizde karı dövülür, bizde şöyle yapılır, böyle yapılır, biz de zaten hep yağmayla geçindik." Ben bunları bilmiyor muyum? İslam hep yağmadan geçindi, Osmanlı da öyle, kendi bir şey yaratmadığı ve yağmadan geçindiği için çöktü. Bunları ben söyleyemez miyim? Bunları söylememek namusluluktur. Tereciye tere satılmaz. Biz buraya gelip bu toplumu İslam'a karşı daha çok kışkırtırsak, o zaman bizim aydın namusumuz falan kalmaz.

- Neden?

ŞİNASİ DİKMEN - Çünkü benim bir görevim de dinler arasındaki, uluslar arasındaki barışı sağlamak. İnsan olarak bunu yapabilmeliyim.

- Kim daha çok gülüyor?

ŞİNASİ DİKMEN - İşin garibi Alman insanı Türklerden daha çok gülüyor. Türkler ikili sohbetlerde çok güler, ama Türkler mesela arabasıyla yola çıktığında çok saldırgan, bencil... Politikacısı, işadamı, polisi... Git Türkiye'ye, görürsün... Arabaya binen herkes yayanın üzerine üzerine sürer, en basitinden. Onun için Almanları güldürmek biraz daha kolay. Almanları güldürmek istiyorsan, onları namuslu bir şekilde eleştireceksin. O zaman gülüyorlar...

- Dieter Hildebrandt'ın hayatınızda çok önemli bir yeri olduğunu her fırsatta yineliyorsunuz. Siz iki dilde şaka yapabilen, hayatını da böyle kazanan bir insansınız. Hildebrandt'ı eğer Türkçe konuşan dünyaya anlatmak gerekseydi, neleri öne çıkararak anlatırdınız onu?

ŞİNASİ DİKMEN - Almanya'da bu özel televizyonlar başladığında Dieter Hildebrandt'a geliyorlar ve fiyatını soruyorlar. Program yapmak istiyorlar. Dieter, asronomik bir rakam söylüyor. "Çok pahalı diyor" televizyoncular. O da "Yahu herkes satılık, benim de fiyatım bu" diyor. Bir defasında, konuşuyorduk, bana "Bir namusum var, ama ben namusumun fiyatını bilmiyorum, onu öğrenmeye çalışıyorum" demişti. "Yani namussuzluğa geçiş için ne kadar para gerekiyor, bilmiyorum" demişti. Özellikle şimdiki Türk toplumuna Dieter Hildebrandt'ın vereceği çok şey var: Namus. Dieter'in ente-

lektüel namusu vardı. O namus yüzünden de zaten çekmediği kalmadı. Çok çalışıyordu, ama en az para kazananlardan birisiydi. Sinemaya geçmedi, bir şeyler kaybedeceğini düşünüyordu. Dieter'in kabaresi 80'lerde bir ara Bavyera televizyonu tarafından programdan çıkarılmıştı. O yine çalışmalarını sürdürdü. Sırf topluma bir şeyler söyleyebilmek, topluma yanlışlarını hatırlatmak için devam etti. Bu bizim entelektüellerimizde, Aziz Nesin'den sonra, pek olmadı. Aziz Bey namuslu bir insandı. Korkusuz bir insandı. Ama bir yanıyla da bir köylü kadar tutucuydu. Hep Türkiye'nin kendisine çok şey verdiğini, bu borcunu geri ödemesi gerektiğini düşünüyordu. Kendisine yapılanları hep namusuzların yaptığını söyler, "Bu ülke sadece o namussuzların değil" derdi. Aziz Ağabey gibi insanlara ihtiyaç var bu devirde. Türkiye devleti, devletin karşısında, kendisini eleştirecek bir entelektüelin yetişip boy atmasına izin vermedi. Atatürk de Nâzım Hikmet'e izin vermemişti. Sonrakiler de hiç vermedi. Aziz Nesin bu entelektüel namusu içeri gire gire ve zorla kazandı.

- Dieter Hilderbrandt'tan bahsederken hep Aziz Nesin'i de düşünüyorsunuz...

ŞİNASİ DİKMEN - Evet öyle. Ayrıca Dieter bana para falan vermedi, ama maddi yardımda bulundu. Şöyle bulundu: Beni tanıttı, televizyondaki ünlü programı "Scheibenwischer"e çıkarttı. Sonra Frankfurt'ta die Käs'i açınca geldi, oynadı. Hatta bir oyununda sahne spotlari falan patlamıştı, buna rağmen programını aksatmadı ve sonuna kadar "Ne yapalım!" diye oynadı. Entelektüel namus işte. Bana ve kendine olan saygısı. Teknik aksaklıkta sadece die Käs'in sahibi rezil olmuyor, sahnedeki sanatçı da rezil oluyor. Gösterisini tamamladı.

- Siz Türk sanatçılarla çalışmadınız mı?

ŞİNASİ DİKMEN - Çok çalışmadım. Çalışmak istediklerim oldu, onlar da çok zorluk çıkardılar. Program yapamıyoruz, çünkü kesin tarih veremiyorlar. Aziz Nesin'den sonra o entelektüel namus gitti. Özetle: Aziz Nesin'i anlamak için Dieter Hildebrandt'la, Dieter Hildebrandt'ı anlamak için de Aziz Nesin'le ilgilenmek gerekiyor.

- Die Käs, nasıl bir ürün oldu sonuçta?

ŞİNASİ DİKMEN - Aslında bizim ürünümüz olmaktan çıktı. Tıpkı çocuk gibi, zaman içinde başkalaşıyor. Çocuğun üzerinde herkesin etkisi var, öyle. Ama die Käs'in bu hale gelmesinde birçok isimsiz kahramanın da büyük payı vardır. Alman sanatçı arkadaşların süreklu gelmeleri, bize onur vermeleri, tutunmamızda etkili oldu. Ve onların verdiği bu onuru biz de onur olarak gençlere iletebildik. Bize gelen çocuğa da bir o onuru veriyoruz. O da palazlanınca o onuru bize geri veriyor. Bu böyle karşılıklı bir alışveriş oldu. Bir de seyircinin katkısı büyük oldu. Mesela birçok yaşlı Alman geldi, bize paraları olmadığını ama kabaremizin programlarını gönüllü olarak dağıtabileceklerini söylediler. Kamil Yiğit arkadaşımız inanılmaz bir destekte bulundu emeğiyle. Kamil'in bir sahneye çıkıp benim yerime oynamadığı kaldı. Ayrıca Alman sendikacılığının yakından tanıdığı Yılmaz Karahasan'ın ileri yaşına rağmen kabaremizde seyirciye bira satması... Bunlar unutulacak şeyler değil. Büyük yardımlar aldık, programı ben yapıyordum, ama yardım aldıkça cesaretimiz arttı. Bir de eşim Ayşe. Eğer Ayşe olmasaydı, o tiyatroyu çok iyi açardım, ama bir hafta sonra da kapanırdı. Bu iş ekip işi. Binlerce destek oldu.

- Siz Almanyalı Türkleri de tanıyorsunuz Türkiyeli Türkleri de... Ne gibi mizahi farkları var?

ŞİNASİ DİKMEN - Türkiye'deki Türkler kaba mizaha, yani belden aşağıya gülüyorlar. Türkiye'dekilerin seyirci olarak bilgi birkimi yok. Buna en entelektüeller de dahil. Türkiye'deki Türkler tek taraflı. Genelleme olarak söylüyorum. Bunların içinde bir bölümü hakikaten dünyayı görmüş, dünyaya açık insanlar olabilir. Ama Türkiye'deki Türkleri baskıları çok, içlerindeki düşmanları çok. Buradaki

Türkler ise biraz daha serbest yaşıyorlar. Buradaki Türklerin en büyük hatası, hâlâ Türklük'ten kurtulamayışları. Dışlarındaki baskıyı kullanıp "Eh ben de Türk olayım bari!" diyorlar. Fakat buradaki Türklerin entelektüel dünyası daha geniş. Buradaki çocuklar en azından Paris'e, Viyana'ya, İtalya'ya okuluyla bir kez gitmiştir. Türkiye'de ise üniversiteyi bitiren çocuk bile Avrupa'ya çıkamamış başka bir kültür görememiştir. Bir düşman olarak gördüğü Kürt vardır ya da Arap vardır, başka bir şey yoktur. İstanbul'dakiler böyle, köydekilerin durumu ise çok daha kötü. Televizyonlar da bir şey göstermiyor. Buradakiler daha açık. Bir de azınlık olmanın getirdiği şeyler var. Azınlık olmak insanı dünyaya daha geniş cepheden baktırıyor. Birçok hümanistin, filozofun Yahudi olması tesadüf değil. 3 bin yıldır baskı altındaki bir toplum kendini açmak zorunda. "Demokrat olalım, ezmeyelim başkalarını" derken kendini savunmak zorunda. Çünkü ezilen kendisi olabilir. buradaki Türkler yapıyor bunu. Ama Türkiye'deki Türklerin böyle bir sorunu yok. Bir kalitesi yok. Eğer bir ülkenin başbakanı her televizyona çıkışında küfrederse, bağırıp çağırırsa, kimse de buna ses çıkarmazsa.... Adamın kendisini geliştirme şansı kalmıyor ki...

- Peki ya Haziran İsyanı veya Gezi Direnişi denilen tepkiyi nasıl görebiliriz? 10 milyona yakın insanın sokağa çıkıp tepki vermesi...

ŞİNASİ DİKMEN - Ha, işte Gezi'de çıktı tek gururlandığımız şey. Ondan başka bir çıkış var mı? Yine de çok gurur verdi. Gözlerim yaşardı.. Ben askeri veya sivil darbeye karşıyım, ama başkaldırmanın da zamanı gelmişti...

- Aziz Nesin'i yetiştiren Türkiye'den hep bir umut var mı diyorsunuz?

ŞİNASİ DİKMEN - Evet, ama böyle derseniz tabii sesimi kesmiş oluyorsunuz...

- Son oyununuz "İslam für Anfänger"de nasıl tepkilerle karşılaştınız?

ŞİNASİ DİKMEN - Araplardan tepki aldım. Wiesbaden'daki gösterimde, üniversite çevresinde bir davetti, oyundan sonra alkışladılar falan. 100-120 kişilik küçük bir salondu. Sonra Frankfurt'a die Käs'e telefon etmiş biri, telesekretere bir not bırakmış. İşte, "Sizin yaptığınız doğru değil, İslam düşmanlığı yapıyorsunuz, bunun cezasını görürsünüz" falan diyor. Telefon numarasını da bırakmış. Ben bununla bir konuştum, oyuna tekrar gelmesini istedim, "Gel izle, sonra oturup konuşalım" dedim, ama gelmedi. "Ben geleyim" dedim, onu da yapmadı. Sonra Hannover yakınlarında küçük bir köyde oynadım. Afişi gören iki Arap genci gösteriyi organize eden kuruluşa gidip "Biz İslam'a hakaret edene şöyle şöyle yaparız" falan demişler. Kuruluş da "Oyunu sahneleyenin kendisi Müslüman, gelin ona söyleyin söyleyeceklerinizi" demiş. Neyse bunlardan biri o gösteriye geldi ve oyundan sonra "Kardeş, çok güzel, valla çok güldüm" dedi.

- Bunu nasıl yorumluyorsunuz?

ŞİNASİ DİKMEN - Bunun anlamı şu: Adamların herhangi bir bilgisi yok yapılanlar hakkında, ama İslam falan deyince hemen olumsuz düşünüyorlar. Bir düşmanlık gibi görüyorlar. Benim istediğim ise, bu oyunda İslam hakkında bilgi vermek. Ben de onu yapıyorum. Doğrudur, aklı başında olan insanlar bunun dinlere karşı bir program olduğunu anladılar. Dinlere karşı, ama İslam'a karşı değil. Teologlar da geldiler, Katolikler, Protestanlar... "Islam für Anfänger"in antiklerikal, din karşıtı bir oyun olduğunu onlar da söylediler. "Evet" dedim, "amaç da buydu". "Ama biz İslam düşmanlığı falan görmedik" de dediler. Göremezlerdi, yoktu çünkü. Benim kabareci olarak işim, aklıma gelen bir fikri, karşıya, seyirciye onu sıkmadan iletmek. Bunu nasıl iletebilirim? Karşı olmak, olmamak, bunlar önemli değil. Ben kafama sınır getirirsem, bir otosansür uygularsam bir daha tek kelime bile yazamam ki... (FHF)

Regional, Hessisch aber Türkisch

Monatliche Informations-Zeitung. Regional, Hessisch, aber Türkisch!

Toplum

Toplum Gazetesi veya Toplum Hessen Zeitung

Kostenlos / Ücretsiz

Ocak / Januar 2016 . Nr. 259

22. YIL JAHR

www.toplum24.de

e-posta: rmtoplum@aol.com / toplum@toplum24.de

Postfach 11 33, 63201 Langen/H.
Tel.: 06103 - 525 60, Fax: 06103 - 92 92 25

Almanya 2016'da yeni mülteci akınına kafa yoruyor. Hessen eyaletinin endişesi:

Mültecilerden Yeni "GETTO" İstemiyoruz!"

Hessen eyaleti, Mülteciler Çalışma Konseyi oluşturdu. Hükümetin öncülük ettiği bu Konsey'de kabine üyelerinin yanısıra, sendikalar, kiliseler, sosyal yardım kuruluşları başta olmak üzere, farklı kurum ve kuruluşlardan temsilciler de bulunuyor.

Konsey'de sorunlara ortak çözüm için, iş, eğitim, sağlık başta olmak üzere, oluşturulan alt komisyonlarda, kısa ve orta vadeli acil çözüm programları hazırlanıyor. Uzun vadeli konular için ise, kapsamlı projeler hazırlanacak. Eyalet Başbakanı Volker Bouffier, mülteci yoğunluğunu iyi yönetmek için eşgüdümlü bir çalışmayı öneriyor ve "yeni gettolar" oluşmasını istemiyor.

Dünyanın farklı coğrafyalarında farklı amaçları olan küresel güçlerin hesapları bitmeklikçe, göçün bundan böyle de yoğunlaşacağı bir gerçek. İnsanlar, canlarını kurtarmak için yine sınırları zorlamaya sürdürecek. Ve Batı'nın ve özellikle Almanya'nın kapısını çalacak. Ne pahasına olursa olsun...

2016 ve Yeni Yasalar Bize Ne Getiriyor?

2016 yılı, Almanya'da vatandaşlara bir dizi yeni hak ve sorumluluk getiriyor. Bu değişiklikler, çocuk parasından vergi bildirimine, bekarın verdiği "hastalık raporu"ndan konut yardımına, emekli maaşındaki artıştan, sosyal yardım ve Hartz 4 adıyla bilinen devlet yardımına dek bir dizi değişikliği içeriyor. (Ayrıntılar Sayfa 3-4'de)

Kum Saati

Göçün Geri Dönüşü?

Yeni bir yılda, güçlü, üretken ve mutlu olmayı istemek, birey için gayet doğaldır. Bireyler kadar devletlerin de her yeni döneme ilişkin bir beklentisi ve elbette hazırlığı vardır. Almanya'nın siyaset ekolü, yeni mülteci dalgasını düşünerek, bu süreci iyi yönetmeyi hedefliyor. Kuşkusuz burada, "geçiş yolu" işleviyle kilit ülke olan Türkiye büyük önem taşıyor. Öyle ki, Federal Başbakan Angela Merkel'in, apar topar Türkiye'ye uçarak, Ankara'ya: "Sen mültecileri, Avrupa'ya göttürecek kapıları tut. Al sana 3 milyar Euro!" mesajı verdiği biliniyor. Yani, "Mülteci Ambarı Kira Bedeli" de diyebilirsiniz buna. Hani biraz özendirici olsun, diye "Bak! AB için çantamda güzel şeylerimiz de var" gibi büyük laflar da etmiş. Yani "Ankara'nın ağzına bir parmak bal..." Almanya iyi biliyor. Türkiye'nin çıkışları kontrol etme planına rağmen, sığınmacı akımının süreceği gibi bir beklenti var. Çoğu bilimiş çevre, ömeğin Suriye'de iç savaşın bitmesi halinde mültecilerin ülkesine geri dönecediğini düşünüyor ama, bu bir hayal sadece. Çünkü tarih, yüzyıllardır insanoğlunun göç yazgılarına tanık olmuş ve şu somut gerçeği göstermiştir hep: "Göç, geriye dönüşü mümkün olmayan bir süreçtir!" Bu dün de böyleydi, bugün de... Yarın bundan farklı olmayacak kuşkusuz. Bunu en iyi Türkler bilir!

Mehmet CANBOLAT

Kreis Offenbach'ta göçmen gençler, gazetecilik yoluyla medya dünyası ve politikayı tanıdı ve çalıştı

"Jugend, Medien und Politik in Hessen"

Unsere jungen Reporterinnen und Reporter Ezgi Cavuş, Ilyas Karatepe, Koray Mildere, Larisa Schuch, Jil Ciscibu, Levent Erfiliz, Abdullah Özcan, Hakeem Diaz, Melisa Parmaksız und Ismail Kılınç bilden eine kölbche Ausnahme unter den Jugendlichen.

Sie interessieren sich für Politik und waren nicht nur auf kommunaler bzw. regionaler Ebene unterwegs, sondern besuchten auch den Hessischen Landtag in Wiesbaden.

Kreis Offenbach'ta, gazetecilik, medya ve siyasete ilgi duyan dokuz göçmen aile genci, yerel, bölgesel ve eyalet düzeyinde önde gelen siyasi şahsiyetler ile "politika" konuştu.

Gençler, sohbetlerden oluşan bir-kim ve gözlemlerini, bu ay gazetemizde yer alan Almanca özel bir ekte topladı. Genç yetenekler, bölgesel siyaset ve gazetecilik mesleği konusunda çok şey öğrendiklerini belirtti.

"Ülkü Abla" İle 58 Yıllık Almanya Tarihi...

35. Sayfa

80 yıla yaşarmında kendi başına bir romandır O. 57 yıldır "vatanım" diyebildiği Frankfurt için, aynı zamanda farklı bir bellekte "Ülkü Abla"nın bilinmiz, zorlu, umutmaktığı mücadele yılları...

Hürrem Sultan Mainz Müzesi'nde Ne Geziyor?

Eyaletteki Halil Çelikbilek Mainz'da Eyalet Müzesi'ni gezerken, ilginç gözlemler topladı (S. 26)

"...Umutlar giderek körelse de, daha adil, daha mutlu, daha sağlıklı ve tüm insanlığa bir parça huzur veren bir yıl dileğiyle; Hoşgeldin:

2016

22 yıldır Almanya'da yayın hayatını aylık sürdüren Toplum Gazetesi'nin günceli haber ve bilgi akışını, kültür sanat çalışmalarını, her an kolayca takip edebilirsiniz. Bunun için facebook sanat ortamında "Toplum Gazetesi" veya "Toplum Hessen Zeitung" ibaresini yazmanız yeterlidir. Tavsiye ediyoruz.

www.hessen-toplum.com

STUTTGART'TA 12'İNCİ TÜRK-ALMAN KABARE HAFTASI

Gülmenin ve güldürmenin 'TÜRKSEL' şeyleri

STUTTGART'TA 12'NCİ YILINA GİREN VE GELENEKSELLEŞTİĞİ GÖZLENEN TÜRK-ALMAN KABARE HAFTASI HER ZEVKE HİTAP EDEN BİR ETKİNLİĞE DÖNÜŞMÜŞ GÖRÜNÜYOR. BU YIL 18-27 MART TARİHLERİ ARASINDA GERÇEKLEŞTİRİLECEK OLAN GÖSTERİLERLE İLGİLİ OLARAK, ALMAN KABARESİNİN KÖLNLÜ "FENOMENİ" FATİH ÇEVİKKOLLU BAZI AÇIKLAMALAR YAPTI. ÇEVİKKOLLU'YA GÖRE GÜLMEK "GERGİNLİKLERİN ÇÖZÜLMESİ" ANLAMINA GELİYOR VE BİRÇOK KÜLTÜRÜN ELDEN GEÇİRİLDİĞİ BU KABARE GÜNLERİNDE TAM BİR "ÇÖZÜLÜM" HEDEFLENİYOR. GÖÇÜN TOPLUMU NASIL DAHA İYİYE GÖTÜRDÜĞÜNE TİPİK BİR ÖRNEK OLARAK BU KABARE HAFTASININ GÖSTERİLEBİLECEĞİNİ BELİRTEN ÇEVİKKOLLU, RENİTENZ TİYATROSU SALONLARINDAKİ BU ŞENLİKTEN HERKESİN ZEVKİNE GÖRE BİR ŞEYLER ALABİLECEK DURUMDA OLDUĞUNU BELİRTİYOR.

ÖZCAN COŞAR
(18 MART 2016, CUMA 20.00)

Alman kabaresinde, genç kuşağın yeni ve iddialı isimleri arasındaki yerini kabul ettiren Özcan Coşar, kendisinin nasıl tamamen değiştiğini, mesleki yaşamından örneklerle anlatacak. Coşar, barmenlikle başlayan bu ilginç ve maceralı yaşamın basamaklarını, ayakları yere sağlam basan diş hekimi asistanlığı, acaip havalı bir DJ, iddialı bir jimnastik hocası ve müthiş bir "breakdance" ustası kimliğiyle nerelere geldiğini, bir sürü ödüle boğulan komedyenliğe nasıl geçiş yaptığını izleyicilerle paylaşacak.

AYDIN IŞIK
(19 MART 2016, CUMARTESİ 20.00)

Stuttgart'ta ilk kez sunulacak "Mesih Gelmeden Önce" başlıklı programında, Aydın Işık, semavi dinlerin üzerinde görüş birliğine vardığı bu mesihin Avrupa'ya nasıl ulaşabileceğini, daha doğrusu bunu mümkün olup olamayacağını izleyicilerle tartışacak. "Eğer Mesih, 2015 yıl önceki gibi yine Nasıra'da dünyaya gelirse, valla Avrupa'ya ulaşmak için bir vize almakta bazı güçlüklerle karşılacaktır" hatırlatmasında bulunan Işık, bu yolculuğun kodeste son bulabileceği uyarısında da bulunacak.

ŞEKER HASTALARI İÇİN ŞEKER BAYRAMI
(20 MART 2016, PAZAR 19.00)

TÜRK-ALMAN KABARE HAFTASI

Sorunlu Türk-Alman bölgeleriyle ilgili ve giriş niteliğinde bir akşam bu. Stuttgart'ta ilk kez izleyici önüne çıkacak olan Moritz Netenjakob, Hülya Doğan-Netenjakob, Serhat Doğan ve Markus Barth, "Şark dünyasıyla kafa yapmaya çalışan" iki Alman'ın yüzüne Türklerin nasıl ayna tuttuğunu anlatacak. Gecede bu "aynalı halin" sonuçları da tartışmaya açılmış olacak.

COMEDY ORİENT EXPRESS
(22 MART 2016, SALI 20.00)

Fatih Çevikkollu, Ozan Akhan ve Özcan Coşar, Şark Ekspresi'nin çokkültürlü ve çok gülmeceli bir versiyonunu sunacaklar. İki Kölnlü ile bir Stuttgartlı komedyen artık sıkıla sıkıla turşuya dönmüş entegrasyon meselesini yeniden bir elden geçirecekler. Kabare, müzik, mizah ve oyunculuk el ele bir akşam yaşanacak.

KERİM PAMUK
(23 MART 2016, ÇARŞAMBA 20.00)

Alman kabare dünyasının deneyimli isimlerinden Kerim Pamuk, çalışma düzeniyle yaşam düzeni arasındaki gelgitleri, bu mekanizmanın nasıl bir uygunluk noktasına sahip olabileceğini sahnede deneyerek gösterecek.

Foto: İdilbayar.de

İDİL BAYDAR

İDİL BAYDAR
(24 MART 2016, PERŞEMBE 20.00)

Son yıllarda sahnede ısrarla "Almanya, Bak Mutlaka Konuşmamız Lazım!" diyen Alman kabaresinin Berlinli rengi İdil

Baydar, bütün bir ülkeyi "çok ciddi sorunların çözümü için" konuşmaya davet edecek. Almanya hakkında pek endişeli olduğunu gizlemeyen Baydar, Jilet Ayşe ve Gerda Grieschke tiplemeleri üzerinden "hareketimizin can alıcı sorunlarını" sahnede irdeleyecek.

MUHSİN OMURCA
(25 MART 2016, CUMA 20.00)

"Taksim Maksim" ile ilk kez Stuttgartlı izleyenlerin önüne çıkacak olan Omurca, Almanların nasıl tam Türklerin ruh halini anlamaya başlamışken ülkeyi basıveren mültecilerin şaşkınlığını yaşadığını anlatacak. Bu göçmenlerin Almanya'yı nasıl değiştirdiği örneklenecek. Birçok tanınmış Türkçe şarkının Almanca versiyonları da bu program sayesinde izleyicilerin bir kulağından girip ötekinden çıkacak, böylece sahne daha da bir şenlenecek.

Kabare haftası çerçevesinde Alman gösteri dünyasının bu alandaki demirbaşları arasındaki yerini sağlamlaştıran **Fatih Çevikkollu**, **"Emfatih"** başlıklı çalışmasıyla 26 Mart'ta saat 20.00'de sahne alacak.

Girişimin Türkçe sürprizini 27 Mart'ta da Alpay Erdem "Ben Alpay Erdem" başlığı altında gerçekleştirecek. Erdem, Türkçe gösterisinde, çocukluğundan, çocukluğunun ve şimdinin popüler sanatçılarından, memleket hallerinden, dünyanın en komik futbol takımı Ayazma'dan, bisiklet turlarından, sinirli koyunlardan, ruh hastası böceklerden, kafayı kırmış köklü işletmelerden, televizyon macerasından, uyduruk ödül törenlerinden, kısacası, hemen hemen her şeyden bahsedecek.

Stuttgart'taki etkinlikle ilgili ayrıntılı bilgi "www.dtf-stuttgart.de" adresinden alınabiliyor.

MUHSİN OMURCA

Foto: **omurca.de**

FATİH ÇEVİKKOLLU

Foto: **Fatihland.de**

MUHSİN OMURCA “**DUVARA KARŞI**”DA

Kabareden operaya

IŞIN TOYMAZ

Almanya’daki Türk kökenli kabare oyuncularına, stand-up ustalarına kapıyı usta oyuncu Şinasi Dikmen ile birlikte aralayan Muhsin Omurca, şimdi de seyirci karşısına opera ile çıkmaya hazırlanıyor.

Muhsin’i uzun yıllardır tanıyorum. Hangi oyununa gidersem gideyim, ister Türkçe ister Almanca olsun, gülmekten kaç kere ağladığımı hatırlamıyorum.

Hayırdır!

Hem de tanınmış yönetmen Fatih Akın’ın 2004 yılında Berlin Film Festivali’nde “Altın Ayı” ödülünü kazanan “Duvara Karşı” adlı filminden operaya uyarlanan aynı isimli oyunda rol alıyor.

Pes doğrusu.

Muhsin Omurca ve dram. Birbirine çok uzak iki kelime. Üstüne bir de opera. "Mutlaka yalandır, iftiradır" dedik ve Muhsin'i aradık.

"Abi tenor musun? Yoksa Bariton mu?" diye soracağız kendisine.

Opera bilgimiz de bir yere kadar. Sonra ne sorabilirim ki?

Ayrıca, "Şu ülkede bizi katıla katıla güldüren ender adamlardan birini de, operaya mı kaptırdık" diye içten içe hayıflanıyoruz elbette bir "opera tutkunu" olarak!

"Muhsin rolün hayırlı olsun. Operaya başlamışsın abi?" cümlesini hayal kırıklığı içinde kurduk, terk edilmiş, ihmal edilmiş komedi seyircisi gibi. Karşıdaki ses gururla "Haaa evet öyle oldu" dedi.

"Nasıl yani bunlar dedikodu değil mi?" diye son bir umutla sordum.

"Ne münasebet" dedi.

Opera ile ilgili tek "yüksek bilgimi" konuşturdum: "Peki abi, tenor musun, bariton musun?"

Sessizlik!

"Ne ilgisi var!" dedi, "Ben tek bir şarkı bile söylemiyorum. Oyunda anlatıcıyım. Elimdeki metinlerin yüzde 70'i de Türkçe. Sahnenin içeriğine göre duvarlara dev karikatürler çizeceğim, bir yandan da mizahi bir şekilde seyirciyle konuşacağım."

Oh be, dünyalar benim oldu. Tam ihanete uğramış kabare seyircisi triplerine girmeye hazırlanıyordum ki, bu sözleri kurtuluşum oldu. Muhsin aynı bizim Muhsin.

Ama böylesini de hiç duymamıştım doğrusu.

Almanya'da Türk rejisörün filmi operaya uyarlanıyor. Yaklaşık 8 yıldır çeşitli şehirlerde Türkçe ve Almanca olmak üzere sahneleniyor. Şimdi de Giessen Şehir Tiyatrosu'nda Türk kökenli bir kabare ustasının mizahi anlatımı ve dev karikatürleriyle seyirci karşısına çıkıyor.

Yok daha neler?

Pegidacılara da yazık bir nevi. Bunca emek vermiş adamlar bizi birbirimizden koparmak için, şimdi çat diye sahnelerde kaynaş.

Alman müzisyen Ludger Vollmer'in bestelediği, Catherine Miville'nin yönetmenliğini üstlendiği ve 2 Nisan'da prömiyerinin yapılacağı "Duvara Karşı" operası için Muhsin Omurca sıkı bir kampa girmiş. Sabah kalkıyor prova, akşam yatıyor prova misali.

Sanatçı olarak yaşantısında da bir dönüm noktası olan Duvara Karşı operasında Muhsin sadece anlatıcı değil aynı zamanda Cahit'in kankası Şeref'i de canlandırıyor.

Stuttgart-Barselona hattındaki sohbetimizi merak edenler için, işte şarkı söylemeyen opera oyuncusu Muhsin Omurca ve anlattıkları:

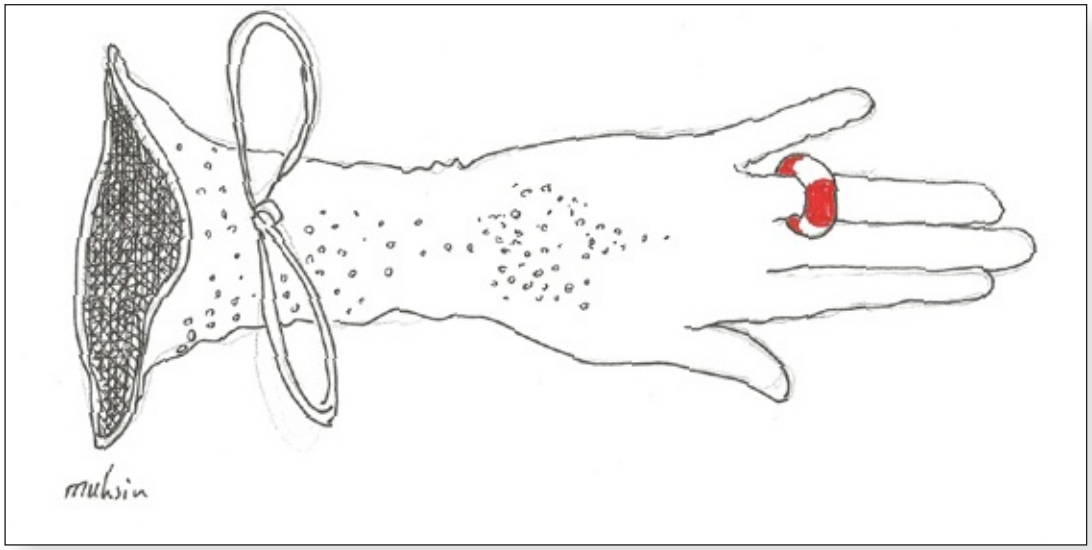

Alyans ve can simidi @Muhsin Omurca / omurca.de

SIKI BİR KAMPA GİRMİŞ

"Operada ilk kez yer alıyorum. Daha önce Essen ve Münih Gasteig Senfoni Orkestraları ile sahne aldım. Ama orada kendi gösterimden kesitler oynamıştım. İçerik açısından hüzünlü, dramatik. Ancak bana rolü teklif ettiklerinde, 'Kendi bölümlerini istediğin gibi yorumla, istersen mizah katabilirsin' dediler. Orkestra müzik çalarken sahnedeki duvarlara karikatür çizmem isteniyor. Yani oyun her sahnelenişinde yeniden yaratacağım. Saat tuttuk, bir karikatür 2 dakikaya yakın çiziliyor.

Sahnedeki dev duvarlara çizeceğim karikatürlerden biri şöyle: Sibel kendi geleneklerine hapsolmuş. Birol da sıkışmış bir hayat sürüyor. Özgürlüklerde bir sorun var yani. Özgürlüğüne kavuşmak için kız evliliği can simidi gibi görüyor. Sahnede, duvara çizilmiş bize yandan bakan bir balık var. Hemen yanında bir başka balık duruyor. Birbirlerine bakan âşık balıklar. İkisinin alnının ortasından kavisli bir çizgi geçiyor. Yani Sibel kavanozun içindeki cama alnını dayayıp Birol'a bakıyor. Birol da çok daha büyük bir kavanozun içinde.

Bir diğer karikatür ise şöyle: Nişan yüzüğü kutucuğu açılmış durumda. Yüzükler ise can simidi şeklinde. Bize de çok benzer. Bizde de kadınlar bir akvaryumdan diğerine geçer.

Almanya'da ilk kez Türk kökenli bir kabare oyuncusu olarak Duvara Karşı gibi dramı anlatan bir operada karikatürleriyle anlatıcı olarak seyirci karşısına çıktığım için onur duyuyorum ama bir o kadar da heyecanlanıyorum. Benim için de çok farklı ve değişik bir tecrübe. Karikatürlerimi hiç seyirci önünde çizmemiştim. Bu da çok riskli. Provalarda bunu aşmaya çalışıyoruz. Üstelik opera aslında seyirci olarak ilgi alanım dışında kalıyor. Ben tiyatrodan hoşlanan bir insanım. Repliklerin yüzde 70'i Türkçe olacak. Seyirci ile direkt ilişki kurabildiğim için beni bu olaya çağırdılar sanırım.

DİETER HİLDEBRANDT'IN DA YÖNETMENİ MİVİLLE

Ayrıca yaklaşık 70 kişilik oyuncu kadrosu, 30 kişilik korosu, kostümcüsü falan. Öyle kolaylıkla sahneye konabilecek bir oyun değil. Rejisör Catherine Miville aynı zamanda beni de Alman televizyon ekranlarına kazandıran Dieter Hildebrandt'ın "Scheibenwischer" gösterisinin de yönetmenliğini yapan isim. Aradan 20 sene geçti ve yine beni buldu, operaya çağırdı. Hayat bazan görünmez ağlarını böyle örüyor. Bana bunu ilk kabare oynamaya başladığım yıllarda söyleyecektiniz, operada anlatıcı olacağıma asla inanmazdım. Aklımın ucundan bile geçmezdi. Hayat işte.

Ayrıca Duvara Karşı, Almanya'daki Türkçe operanın olduğu ilk gösteri olarak bilinse de, kendisi aynı zamanda Giessen Şehir Tiyatrosu Genel Müdürü de olan Miville'nin ikinci kez sahneye koyduğu Türkçenin de yer aldığı bir oyundur. Bundan birkaç yıl önce Türkçe pasajlar kattığı bir operayı sahneye koymuş. Seyircilerden genç bir Türk kızı oyun sonrası yanına yaklaşmış ve 'İlk defa muhatap alındığımı hissettiğim için geldim, çok memnun ayrılıyorum' demiş. Miville çok etkilenmiş. Sonra da bunu sahneye koymuş. Orta Hessen Türk Toplumu da çok destekliyor bu çalışmayı.

Çokkültürlü kadro, iki dilli opera

Kadrosu da çok farklı. Başrol oyuncusu İspanyol örneğin. Türk, Avusturyalı, Bulgar, Çinli, Vietnamlı, Latin Amerikalı, İsviçreli'den oluşan tamamen uluslararası bir kadro ile seyirci karşısına çıkıyor.

Bazıları Almanca bilmeseler bile yabancı bir dili çok güzel telafuz edebiliyorlar. Örneğin başrol oyuncusu Dilara Bastar 3 senedir Almanya'da ve Almancayı resmen sökmüş. İnanılır gibi değil. Türk ve Alman Toplumu'nun birbirini anlaması, kültürlerin bir anlamda kaynaşması için üretilen önemli projelerden biri bence. İki dilli Almanca ve Türkçe bir opera. Farklı kültürlerden, farklı coğrafyalardan insanları gördüğünüz gibi sanat birleştiriyor.

Medeniyeti istiyorsak sanata yüklenmemiz gerekiyor.

Şu anda Türkiye'den Yunanistana geçmeye çalışan insanlar boğuluyor. Terör var. Sanatın gücü işte burada. Bazılarının sanatı reddetmelerinin sebebi de birleştirici olması. Sanat düşmanlığı tam da bu noktadan kaynaklanıyor.

Bu arada orkestrada bağlama, zurna, kaval ve mey gibi Türk çalgılarının yer alması da bir operada ilk kez oluyor. Ansiklopedi gibi bir nota defteri var. Son derece büyüleyici.

Bu rolü kabul ettiğim zaman, filmi yıllar sonra tekrar izledim. Fatih Akın öylesine mükemmel bir senaryo yazmış ki, gerçekten de alkışlıyorum. Bu başarıyı tesadüf eseri yakalamadığı belli. Böyle bir eser akıl işi. Zaten tiyatrolarda her yerde sahneleniyor. Duvara Karşı, Almanya'da tiyatro ve opera dünyasında kült haline gelmiş. Kült olmak en büyük madalyadır. Her babayiğidin harcı değildir. Ben Türk seyircinin de Duvara Karşı operasına sahip çıkacağına inanıyorum."

FARKLI BİR BOYUT

Ben Almanya'da, Muhsin İspanya'da, whatsapp üzerinden gerçekleştirdiğimiz görüşmeden, Muhsin'le sohbetimizden bazı kesitleri aktardım. Merakla dinledim Muhsin'i. Eminim ki, siz de ilgiyle okudunuz aktardıklarını. Biz, kabare oyuncumuz Muhsin'i opera dünyasına ödünç verdik. Opera, Muhsin Omurca ile, hem karikatürleri hem de usta anlatımı ile farklı bir boyut kazandı.

Bu dev kadrolu, dev bütçeli, çokkültürlü ve iki dilli kült oyunu Hessen Eyaleti'nde Frankfurt'tan Wiesbaden'e kadar birçok kentten Türk ve Alman seyircinin Muhsin Omurca'nın anlatımıyla izlemek için sabırsızlandığına inanıyorum.

İşte bu nedenle, bir kez de buradan Almanya'nın prestijli şehir tiyatrolarından Giessen Şehir Tiyatrosu'nun operaya uyarladığı Duvara Karşı'nın kadrosunu ve gösteri tarihlerini veriyorum.

Müzik Yönetmeni: Martin Spahr
Senaryo: Cathérine Miville
Sahne Düzenleme: Lukas Noll
Kostüm: Anika Klippstein
Koro Yönetmeni: Jan Hoffmann
Koreografi: Inga Schneidt
Dramaturgi: Matthias Kauffmann

Oyuncular:

Cahit: Gabriel Urrutia
Sibel: Dilara Bastar
Yunus Güner, Sibel'in Babası: Tuncay Kurtoğlu
Dr. Schiller, Psikiyatrist: Tomi Wendt
Birsen Güner, Sibel'in Annesi: Denise Seyhan
Yılmaz Güner, Sibel'in Erkek Kardeşi: Kerem Kürkçüoğlu
Niko, Hamburg'da Barmen / Hüseyin, İstanbul'da Barmen: Dan Chamandy
İstanbul'da Garson: Sang-Kyu Han
Selma, Sibel'in Kuzeni: Mine Yücel
Şeref, Cahit'in Arkadaşı, Anlatıcı: Muhsin Omurca
Maren, Cahit'in Sevgilisi: Inga Schneidt
Dansçılar: Abtin Afshar-Ghotlie / Dominik Blenk / Markus Heldt / Mario Ngouen

Gösteri Tarihleri:

20.03.2016 / 11:00 / Großes Haus / Tanıtım
02.04.2016 / 19:30 / Großes Haus | Prömiyer
15.04.2016 | 19:30 / Großes Haus
28.04.2016 | 19:30 / Großes Haus
21.05.2016 | 19:30 / Großes Haus
10.06.2016 | 19:30 / Großes Haus
24.06.2016 | 19:30 / Großes Haus
09.07.2016 | 19:30 / Großes Haus

Paris metrosundan ‘insan manzaraları’

M. ŞEHMUS GÜZEL

Yazar, bilimadamı M. Şehmus Güzel, uzun yıllardır yaşadığı Paris ve onun ünlü metrosundan insan manzaralarını bire bir tanıklıklarla kağıda aktarıyor. Yazarımızın **“Paris’in Nabzı Metroda Atar”** başlığıyla yayına hazırladığı kitabından bölümler sunuyoruz.

M. ŞEHMUS GÜZEL

Metroda aşk ve cinsellik dilencileri

© Foto: **Benh Lieu Song** / commons.wikimedia.org

METRO DİLENCİLERİ ARTIK ESKİ DİLENCİLER DEĞİL, ONLAR DA "**ÇAĞDAŞLAŞTILAR**".

Paris metrolarında dilenciler bile zamana uyuyorlar. Nitekim artık hiç-biri "Bir frankın var mı?" diye sormuyor. Frankın pabucunun dama atıldığını, artık meydanın öroya (Euro) kaldığını çok iyi biliyorlar ve her türlü keseye hitap edecek biçimde dilencilik yelpazesini genişlettiler. "Elli santim öron var mı?" diye soruyorlar. Bir öronun yarısı Fransız Frankı'na çevrilince yaklaşık 3,33 franka tekabül ediyor. Geçmişle kıyaslayınca sonuç itibariyle kimin kârlı çıktığı veya çıkacağı ortada.

Bu kadar da değil: Kimi dilenci işi daha da modernleştirdi: Örneğin artık "Bir telefon kartınız var mı?" diyerek arzu çıtasına yeni boyutlar kazandıranları bile var. Hatta "Bir metro biletiniz var mı?" diye soranları da. Pardon, bu soruyu soran metro denetleyicisi değil, dilenci. Metroya biletle binmek için bilet dilendiği sanılmasın sakın. Eğer herhangi bir yolcu bir metro bileti verirse, o bileti gişe önünde, belki fiyatını da biraz artırarak, satışa sunacak.

RATP ile haksız rekabet (!) mi olacak ?

Evet, metro dilencileri artık eski dilenciler değil. Onlar da "çağdaşlaştılar".

Dilsiz dilencilerin yöntemi de ilginç: Önce bir sayfanın dörtte birine basılı bir not dağıtıyorlar bütün vagon yolcularına,

Foto: **Clicsouris** / commons.wikimedia.org

sonra her yolcuya tek tek uğrayıp acılı gözlerle bakıyorlar, sol el açık. Neredeyse mükemmel bir Fransızcayla yazılmış ve matbaada basılmış bu notlardan birini aynen çeviriyorum:

"Mülteciyim. Dört kardeşim var ve çalışmıyorum ["işsizim" anlamında]. Ailemle geçinebilmem için yardım ediniz. Tanrı sizi ve ailenizi korusun. İyi günler diliyorum. Çok teşekkür."

Basılı metnin dibinde "Çok teşekkür"-den hemen önce "1 E 2 E" elle yazılı, eklenmiş. Borsa gibi, gününe ve saatine göre elle yazılı tutar değişebiliyor belki.

Eskiden bir metro yolculuğunda çok istisnai olarak bir dilenciye rastlanabilirdi. Son yıllarda hiç öyle değil: Aynı yolculukta iki, üç ve bazen daha fazla sayıda kişi dileniyor.

İki dilencinin aynı anda aynı vagona girip aynı anda dilenmeye başladığı da oluyor. O zaman karşılıklı küfürleşiyorlar, biri diğerinin dilenmesini engellemek istiyor...

Bazen bir dilenci hiçbir yolcudan ilgi görmedikten sonra iner ayak bütün yolcuları "kalaylıyor".

Yıllarca bu tür ve benzeri manzaralara tanık yolcular, artık bu dilencilerin dilenci olmadıklarını, bu işi bir meslek biçiminde icra ettiklerini biliyorlar, o nedenle kimse elini cebine atmıyor. Ama yine de nutkunda dinsel motiflere, çağrışımlara, kiliseye, Papa'ya yer verenler malı götürüyorlar. Bir seferinde karşımda oturan inanmış orta yaşlı bir kadının böyle bir nutuktan sonra coşup elini çantasına atıp yirmi öroyu harbiden verdiğini gözlerimle gördüm. İnanmış bayan, dilenen gence kilisesinin adresini de yazdırdıktan sonra çantasından çıkardığı 99'luk tesbihiyle dualara başladı.

Evet dilencilik bir meslek olarak yürütülüyor. Bu alanda birtakım şebekelerin kimi hatları tekeline aldığı haberleri de okunuyor. Duyuluyor. Metrolar artık kilise avlularının pazar ayini sonrasındaki haline dönüşüyor.

Bu arada son derece orijinal dilenciliklere de rastlamak mümkün. Bunlardan ikisi mutlaka ilginizi çekecektir:

17 Haziran pazar gecesi Antilles'den gelme çikolata renkli bir genç Gare de l'Est'de metroya biner binmez aynen şu nutku attı:

"Evlenecek bir kadın arıyorum. 29-40 Yaşları arasında ve zengin olmalı, güzel olmalı. Ben de zenginim. İşte kol saatim: Altın. İşte cep telefonum: Son model."

Ve daha neler neler.

Asık suratlı metro yolcularında bir gülme krizi başlamasın mı ? Gırgır şamata aldı başını gidiyor. Delikanlının şaka mı

yaptığı yoksa ciddi mi olduğunu anlayamadım, çünkü bir durak sonra inmek zorundaydım. İndim. "Fırlama" delikanlı yoluna devam etti. Aradığını buldu mu? Meçhul.

Bu daha bir şey değil. Tam tarihini vererek yazıyorum: 6 Haziran 2004, saat 23.10, İkinci Dünya Savaşı'nın bitimine doğru gidişin en önemli adımlarından birinin, Normandiya çıkarmasının 60'ıncı yıldönümünde, Bonne Nouvelle metro istasyonuna adımımı atar atmaz epey şaşırtıcı bir olayla karşılaştım:

Tombul, oldukça sevimli, giyim kuşamı bir miktar faullü, orta yaşlarda, en fazla otuzbeş yaşında olmalı, bir bayan, bağıra çağıra giydiriyor herkese:

"İbneler, ibneler, orospu çocukları, sadece en erkeğiniz bir kadınla el ele, geri kalanlarınızın tümü ibne, hepiniz eşcinsel, ibne, ibnelersiniz, orospu çocukları, aranızda benimle s..... [sekiz harf yerine sekiz nokta koyuyorum çünkü aile terbiyem yazmama olanak vermiyor, bağışlayın] bir herif yok mu lan ? Orospu çocukları yanıt verin. Önünüze bakıp, numara yapmayın!"

Genç ve sevimli ve apaçık sarhoş genç kadın metro istasyona girene kadar bağırıp çağırmasını ve küfürnamesini sürdürdü. Metro kapıları açılınca önüne gelen vagona daldı. Créteil-Préfecture yönüne doğru yola koyuldu: Oraya varana kadar mutlaka bir "meraklı" bulmuştur umuyorum. Sonrasını izleyemedim çünkü dört durak sonra "Filles du Calvaire" istasyonunda indim.

KISA KESİLMİŞLER

Zaman(lardan): Pazar.

Mevsim(lerden): Kış.

Saat(lerden): On üç otuz.

Mekân(lardan): Paris.

Gare du Nord (Kuzey Garı) metro istasyonundayız.

Peronda on dört-on beş yaşlarında bir çocuk, siyah ve kırmızı renkli ve yeni satın alındığı her açıdan belli bisikletiyle. Bisikletine yandan binip pozlar kesiyor. Bir-iki numara yapıyor. Ama kimsenin oralı olduğu yok. Pazar sersemliği kol geziyor.

Perondaki koltuklar bir kişilik: Ne eskisi gibi uzanıp yatılabilen banklar var, ne yan yana birkaç koltuk. Bir evsiz-barksız, yersiz-yurtsuz, Fransızca deyişinin (Sans Domicile Fixe) üç kelimesinin ilk harflerinin kısaltılmasıyla elde edilen bilmeceyle bir "SDF", kıvrılmış bir kenara: Sağ ayağı sol ayağının üstünde, başı dizlerine düştü düşecek, uyukluyor: Hemen solunda, hani ne olur ne olmaz çalarlar malarlar diye duvara doğru sıkıştırdığı naylon çantasından şarap şişesi görünüyor. Derisi aşınmış, paramparça başka bir çantada giysileri: Bütün varı yoku bu kadar. Metroya binip yola çıkarken yeniden gözüm takılıyor ve görüyorum: Evsiz-barksız uykuya yeniliyor, başı dizlerinden kayıp bütün vücuduyla birlikte yüzükoyun betona düşüyor...

SDF'lerin resmi sayıları meçhul. Devlet kedi gibi: Pisliğini saklamanın yollarını mutlaka buluyor. Yıllardan beri birçok SDF "soğuktan ölüyor". İlgililerin gerekeni yapması sonucu ölüm olayları kamuoyundan kısmen veya tamamen saklanıyor. Her ölümden sonra görevliler, yetkililer kimi "önlemler" alıyorlar. Örneğin kullanılmayan metro istasyonlarını temizlettirip, yatakhane biçimine çevirterek SDF'lerin geceyi geçirmeleri için sunuyorlar. Ama yetmiyor ki. Yeni ölümler birbirini izliyor. Ve bu her kış yineleniyor...

Metro République (Cumhuriyet) istasyonuna varıyor. Yolcular inip biniyorlar. Metro yeniden hareket ediyor. Bir ses, 30'larında bir genç:

"İşsizim. Yoksulum. Evim yok. Barkım yok. Lütfen bir öro. Bir lokanta bileti. Karnımı doyurmak için birkaç kuruş. Bir otel odasında uyuyabilmem için yardımınızı bekliyorum."

Sonra koltukların arasından geçiyor, sağ elini uzatarak. Mağripli olduğunu sandığım bir genç birkaç kuruş veriyor. Hepsi bu kadar. Sonraki durakta dilenci genç iniyor ve hemen öbür vagona atlıyor ve nutkunu yineliyor...

İki durak daha gidiyoruz. Yeni bir ses

GENÇ, SEVİMLİ VE APAÇIK SARHOŞ KADIN METRO İSTASYONA GİRENE KADAR BAĞIRIP ÇAĞIRMASINI VE KÜFÜRNAMESİNİ SÜRDÜRDÜ.

duyuluyor, bu kez bir kadın, 20'lerinde ancak:

"Sabahtan akşama sizlerden para istendiğini, rahatsız edildiğinizi biliyorum. Ben de sizi rahatsız ettiğim için özür diliyorum. Ama ben de yoksulum. Param pulum yok, evim barkım yok. Ayrıca seropozitifim. Anneyim, 25 aylık bir kız çocuğum var: Onun karnını da doyurmam gerek. Ne olur bir öro, bir metro bileti, bir lokanta bileti, bir sigara, bir sandviç, bir parça
çikolata..."

Genç anne küçük bir kız çocuğunun elinden tutmuş, çekiştirerek dileniyor. Kız çocuğuna bakıyorum: Sanki artık bu dünyadan değil. Sanki bu dünya, onun dünyası değil. Genç anne ön kapıdan binmişti, arka kapıdan iniyor: Para veren, yardım eden oldu mu?

Metro yeraltından yeryüzüne çıkıyor: Seine Nehri üstündeki köprüden geçiyoruz. Sağ tarafımızda, çok uzaklarda tavanı, gökle buluştu buluşacak kubbesi altınla kaplı "İnvalides" binası pırıl pırıl, gözlerimiz kamaşıyor. Dilenci genç kadın bu manzarayı görmüyor. Onun derdi çocuğunun karnını doyurmak. Austerlitz Garı solda kalırken, metro durağına varıyoruz. Pazar yorgunu vagondan birkaç kişi daha iniyor. Biz kalıyoruz: Bastille'de binen sarışın bomba, Magripli genç ve bendeniz kulunuz.

Tam o sırada yaşlı bir çift biniyor. Yaşlı kadın ve kocası gelip karşıma oturuyorlar. Erkeğin elinde iki naylon torbada pazardan alınmış taze sebzeler. Bayan iki büklüm, ama son derece genç işi ve hakikaten harika bir at kuyruğu yapmış ki diliniz
tutulur. At kuyruğunu inerlerken fark ediyorum.

Yanıma oturur oturmaz derin "felsefe yapmaya" başlıyorlar. Önce bayan başlıyor: "Gérard bugün biraz daha iyiydi." Sonra erkek devam ediyor ... Sonra kısa süren bir sessizlik ... Bir ara yaşlı kadın, elleriyle iki naylon torbaya hakim, "Herhalde Campo-Formio istasyonuna varıyoruz" diyor. Dosdoğru. Başkası zaten olamazdı. İstasyona varınca yaşlı amca sözü yeniden alıyor, "Bak gördün mü, Campo-Formio'ymuş gerçekten." Doğru be! Sanki bu işareti bekliyormuş gibi, yaşlı bayan, "Haydi kalkalım", diyor, "gelecek istasyonda ineceğiz nasıl olsa." "Tedbiri elden bırakma Cabbar!" diyen Yılmaz Güney gözümün önünde canlanıyor, birlikte bıyık altından gülüyoruz.

Pazar metroları yollarına devam ediyor. Bizimle veya bizsiz.

Sadece, sanki sadece yabancıları taşıyan metrolardır pazar metroları: Yabancıları, göçmenleri, köklerinden kopmuşları, kökenlerinden koparılmışları. Köklerini yitirmek üzere olanları. Yani (k) öksüzleri.

Place d'İtalie'de (İtalya Meydanı'nda) iniyorum. Saat 14 olmadı daha... Güneş soğuk.

Pazar öğleden sonrası bitmeden, saat 16.30'da, haydi eve dönmeli ve bütün bunları yazmalı diyorum...

Paris böyledir işte. Aynen böyle: Korkak, umursamaz, hain, yaşlı, fırlama, dilenci, bitirim, kopuk, sabahları serseri, geceleri puşt, akşam üstleri aceleci, işsizleriyle ihtilalci, kadınlarıyla saldırgan, sevecen, âşık, yalnız, geveze-gezegeze, seyirci ve seyirlik, uzak ve yakın. İhtilaller tanığı başkent. İhtilallere beşiklik yapan ama bir türlü ana ol(a)mayan başkent. Işık-Kent. Seyir-Kent ve bilhassa Gösteri-Kent. Metro-Gün. Metro-Gece.

■

www.issuu.com/yaprakkiran01

Çizimler | Zeichnungen

© Foto: **Ömer Yaprakkıran** | 1977 Ffm

1990 yılında Frankfurt'ta aramızdan ayrılmıştı

Sümeyra'ya 70 yaş armağanı

"Sümeyra, Ruhi Su'nun ve onun yeniden yarattığı türkülerin uluslararası müzik dünyasındaki yerini alması gerektiğini düşünüyordu. Bu ise ancak Ruhi Su türkülerinin notaya alınması, ses sanatçılarının repertuarına girmesiyle mümkün olacaktı. O nedenle Frankfurt Goethe Üniversitesi'nin Müzik Bölümü'ne yazıldı."

Ruhi Su'nun en güzel kızı ve belki de tek öğrencisi Sümeyra, 5 Şubat 1990'da Frankfurt'ta bu dünyaya veda etmişti. Bir kötü şaka gibi aniden başlayan sürgüne fazla direnemedi. Fakat 1985'te yakalandığı amansız hastalığa rağmen ayakta durabildiği sürece "gurbette" konserler verdi, türküler söyledi. Hep müzik için yaşadı. Bu yıl mayıs ayında 70'inci doğum yılını da kutlayacağız.

Halen Frankfurt'ta yaşayan eşi Hasan Çakır, Sümeyra'nın 70 yaşını farklı etkinliklerle kutlamak istediğini, ama bunun için kendi çabasının yeterli olmayacağını söylüyor. Sümeyra ile geçen yıllarını kitaplaştırma çalışmalarını da sürdüren Çakır, özellikle genç müzik insanlarımızı bir yeni yola çağırıyor, Fazıl Say ve sonraki kuşakları Ruhi Su'nun Sümeyra'nın de eşliğinde açtığı yolu tamamlamaya, hatta buradan hareketle yeni yollar açmaya davet ediyor. Hasan Çakır, "Umarım bu yıl bu doğrultuda atılacak yeni adımlara da sahne olur. Sümeyra'nın Ruhi Su'nun vasiyeti saydığı en büyük arzusu da gerçekleşir" diyor.

- Sümeyra nasıl bir şok yaşadı? Sonuçta hayatında belki de hiç beklemediği bir anda sürgün gerçeğiyle yüz yüze kalmış oldu?

HASAN ÇAKIR - Berlin Kreuzberg Belediyesi'nin düzenlediği Nâzım Hikmet Haftası'na davetli olarak gelmişti. Davetliler arsında Ruhi Su, Meral Taygun, Ali Ekber Çiçek de vardı. Beraber gelmiştik. Fakat 12 Eylül'le birlikte DİSK Maden-İş Korosu hakkında tutuklamalar başlatıldığını öğrenince bir süre Berlin'de kalma kararı aldı. Hatta Ruhi Su da dönsün mü dönmesin mi diye tartıştık falan, ama Ruhi Su dönmek istedi ve beraber döndük. Sümeyra Almanya'da kaldı... Ben, bir yıl

sonra sonra yeniden Almanya'ya geldim tabii...

- Anılarınızı kaleme aldığınızı, yayımlamak istediğinizi biliyoruz. Birinci elden sormuş olalım: Müzikle ilgili neler planladı Sümeyra burada?

HASAN ÇAKIR – Çok şey... Türkü albümleri... Sümeyra'nın üzerinde çalıştığı bir çok türkü albümü vardı... Kadınlarımızın Yüzleri, Allı Turnam albümleri yıllarca süren bir araştırma ve çalışmanın ürünleriydi. Gülün Elinde, Vardar Ovası, Serçelerin Süvarisi (Suware Çucikan), Çocukların Dileği, Aptal Şarkı, Kıyamet, Türkülerle İnsan Hakları Bildirgesi gibi türkü albümleri üzerinde çalışıyordu... Bu çalışmalardan bir ikisini ben daha sonra yayımladım. Vardar Ovası, Gülün elinden, Suware Çuçikan (Serçelerin Süvarisi)...

Sümeyra'nın mutlaka yapmak istediği işlerden biri de, Ruhi Su türkülerini notalama ve uygun olanlarına piyano eşliği tasarlamaktı. Bu konu üzerinde uzun uzun Ruhi Su ile telefonda konuştuklarını hatırlıyorum. Yani bu iş Ruhi Su'nun bir tür vasiyeti, verdiği bir görev gibiydi. Sümeyra'ya göre, Ruhi Su'nu türkü söyleyişi, yani tarzı, türkü söylemede gerçek anlamda bir yenilikti. Ruhi Su, türküleri işliyor, birinci sınıf bir ustalıkla bir sanat eserine dönüştürüyordu; evrensel klasik müziğin büyük ustaları gibi halk türkülerini işliyordu. Onların notaya döktüğü işi sesiyle yapıyordu... Sümeyra için Schubert'in, Schumann'ın "Lied"leri ne ise Ruhi Su türküleri de o idi ve en önemlisi Türkçe söylemenin kuralları Ruhi Su'nun söyleyişinden çıkacaktı... Sümeyra, Ruhi Su'nun ve onun yeniden yarattığı türkülerin uluslararası müzik dünyasındaki yerini alması gerektiğini düşünüyordu. Bu ise ancak Ruhi Su türkülerinin notaya alınması, ses sanatçılarının repertuarına girmesiyle mümkün olacaktı... Evet, bu iş Sümeyra'nın çok önem verdiği işlerden biriydi. Ömrünün son yıllarında kendini tamamen bu işe vermişti diyebilirim. Ruhi Su türkülerini notaya alıyor ve uygun bulduklarını piyanist Vera Sebastian eşliğinde deniyordu. Hatta bu işi bizzat yapmayı hedefliyordu. O nedenle Frankfurt Goethe Üniversitesi'nin Müzik Bölümü'ne yazıldı... Dediğim gibi, Sümeyra'nın Vera Sebastian'la birlikte verdiği konserlerde piyano eşliğinde söylediği Ruhi Su türküleri de var. Denk gelirse bunları bu yıl bir albümde derlemek istiyorum... Tabii Sümeyra'nın bu işi de daha işin başında kesintiye uğradı.

- Hastalığı nedeniyle mi?

HASAN ÇAKIR - Evet, o da bütün bu işleri engelledi tabii... Sümeyra, Ruhi Su türkülerini dünyadaki her ses sanatçısının repertuarına alabileceği bir duruma getirmek istiyordu. Sözgelimi, ünlü Alman Bariton Dietrich Fischer-Dieskau tıpkı Schubert'in, Mahler'in "Lied"leri gibi, Yunus Emre- Ruhi Su, Karacaoğlan- Ruhi Su veya Nâzım Hikmet-Ruhi Su türküleri de söyleyebilmeliydi... Bunun için Ruhi Su türkülerinin her şeyden önce notaya alınması gerekiyordu... Ne yazık ki bu iş kesintiye uğradı. Hastalığın etkisi oldu bu kesintide tabii. Bu iş için büyük zaman gerekiyordu, o geniş zamana hiç sahip olamadı Sümeyra... Bir de konserler elbette... Sürekli konser veriyordu Sümeyra. Sendikaların, barış hareketinin, siyasi partilerin düzenledikleri festivallere, toplantılara davet ediliyordu. Bu da çok zaman alan bir işti... En son Aschaffenburg kentinde bir konser verdi, çok güzel bir konserdi...

Hasan Çakır

- Bir büyük iş kesintiye uğradı ve Ruhi Bey'in verdiği görev ve vasiyeti yerine getirilemedi. Peki, bu anlamda Sümeyra bir "başarısızlık" mı yaşadı?

HASAN ÇAKIR – Hayır... Büyük iş bitirilemedi, ama Sümeyra bu işi başlattı. Yani, yapılması gereken iş ortada... Şimdi bu işin tamamlanması, başarılması gerekiyor...

- Ruhi Su'nun, Sümeyra dışında bir öğrenci yetiştiremediği de söylenir. Sümeyra da Ruhi Su döneminin bir parçasıydı. Sonrasının değil. Zaten Ruhi Su'nun vefatından sonra 5 yıl yaşadı Sümeyra. Burada da bir kesinti yok mu?

HASAN ÇAKIR – Tabii var. Ruhi Su, çorak toprakta akan bir su gibiydi. Onu anlamak ve anlatmak, aslında Türkiye aydın tarihini de anlamak ve anlatmak demekti. Ruhi Su'yu dinlemek sadece aydın olmak da değil, bir halkı anlamanın yoluydu. Bu, büyük bir aydınlık yoldur. Bizim aydınımız gerçi Ruhi Su'yu sevdi, tanıdı, ama onu tanıtıp ileriye taşıyamadı. Olmadı o iş. Gerçekten de 60'larda ve 70'lerin başında aydın olmak Ruhi Su'yu sevmek ve anlamakla eşdeğerdeydi... Müzik dünyamızda Ruhi Su'nun ve Sümeyra'nın atılımı, henüz tam bilince çıkamamış bir olumlu başlangıç olarak kalmıştır. Ruhi Su'yu sevenlerin çabaları yetmiyor... Artık galiba genç kuşak bestecilerimizin, ses sanatçılarımızın, konservatuarlarımızın bu işi ele alması gerekiyor. Sümeyra'nın başlattığı işi sürdürmek, tamamlamak gerekiyor. Ruhi Su türkülerini güncellemek, bu kesintiyi ortadan kaldırmak lazım... Halkı anlamanın ve anlatmanın en doğru yoluydu Ruhi Su. Şimdi bir Ruhi Su rönesansının zamanıdır.

- Sümeyra istediği gibi yaşadı, ama mutsuz mu öldü?

HASAN ÇAKIR – Tabii mutlak bir mutluluk yok. Mesela güzel bir konserden sonra, tabii ki çok mutluydu. Ama sürgünde, asıl büyük kaynaktan, yurdundan koparılmıştı. Yalnız bir şey onu teselli ediyordu: Buradaki Türkiyeli insanlar ile buluşuyordu ve konserlerine ilgi hep büyüktü. O anlamda pek de yalnız değildi. Bir toprak bulmuştu burada da. Ama ne olursa olsun, yurdundan koparılmış olmak, 12 Eylül engeliyle yaşamak, çok huzursuz edici bir şeydi. Küçük mutluluk anları, konserler mesela yaşadı, ama yapabileceklerinin hepsini yapamadı. Başladığı işlerin çoğu yarım kaldı... "Kırmızı gül sende kaldı tamahım" diyor Sümeyra'nın söylediği bir türkü. (FHF)

Frauenfestival Hamburg

SINIRLARIN ÖTESİNDEKİ KÜLTÜR

katakomben
theater im girardet haus

Federal Almanya her zaman ilginç "Türkî" girişimlere sahne oldu. Yarım asrı aşkın bir zamandır süren bu girişimlerden biri de yıllardır çalışmalarını Essen'de sürdüren "Katakomben-Theater". Kent merkezindeki ünlü Girardet Haus'da yerleşik bu salon, uzun süredir yaklaşık 1 milyon Türkiye kökenli insanın yaşadığı Kuzey Ren Vestfalya eyaletinde sınırlar ötesi bir kültür odağı. Katakomben, önemli olanaklara sahip sahnesinde geleceğe yönelik kültürler ötesi sanatsal etkinlikleriyle ilgi odağı olmayı mart ayı programında da birbirinden ilginç etkinliklerle sürdürecek.

3 Mart'ta Ankara Tiyatro Fabrikası, Aziz Nesin'in ünlü "Toros Canavarı" oyununu sergileyecek. Onu 4 Mart'ta Muhsin Omurca'nın "Taksim Maksim" başlıklı "komik şarkıları" izleyecek. Ünlü kabareci Omurca'nın yazıp oynadığı ve şarkılarını da bizzat icra ettiği bu gösteride, Atilla Elmalı ile Kazım Derviş de enstrümanlarıyla ona eşlik edecek.

5 Mart'ta saat 23.00'ten sonra "Estarabim" ile "samimi ve seviyeli bir ortamda eğlenceli parti" gerçekleştirilecek. Katakomben-Theater bu gecede, Türkçe Anadolu rock ve günümüz Türkçe pop müziğinin yanı sıra Latin, House ve Black müzik türlerinden de örnekler sunulacak.

12 Mart'ta tango ve rembetiko gibi iki dünyaca ünlü yeraltı müziğinin başyapıtları sahne alacak. Kemancı Önder Baloğlu'nun müzik yönetmenliğinde, Dimitrios Prandecos, Murat Sanalmış, Ahmet Bektaş ve Kazım Çalışgan gibi sanatçılar eşliğinde, program boyunca "liman müziği" örnekleri seslendirilecek.

Mart ayının en güzel süprizlerinden birini de Hollanda kökenli genç kuşak müzisyenlerimizden Karsu oluşturacak. 18 Mart'ta saat 20.00'de başlayacak programında Karsu, yeni albümü "Colors"ın tanıtımı kapsamında sahne alacak. 2012 yılında çıkardığı ilk stüdyo albümü "Confession" ile Avrupa ve Türkiye'de büyük beğeni toplayan Karsu, bu kez yeni albümü "Colors" ile Essen ve çevresindeki müzikseverlere yeni tınılar taşıyacak. Türkiye kökenli Hollandalı sanatçı, çok yönlü yetenekleriyle müzikte yeni kapılar açmayı sürdürecek.

Katakomben-Theater ve içerdiği programlar hakkında ayrıntılı bilgi kurumun internetteki adresinden alınabiliyor. (katakomben-theater.de)

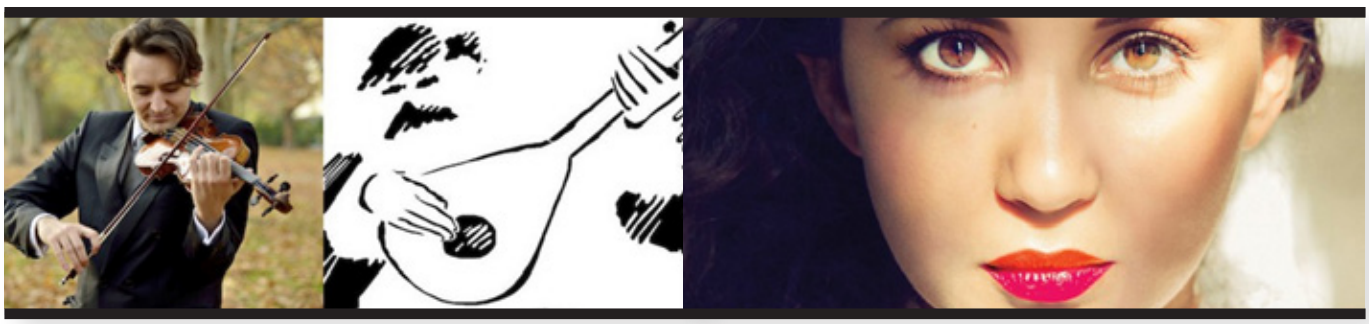

Bizim REGION Aachen

AACHEN, DÜREN, HEINSBERG VE EUSKIRCHEN İÇİN TÜRKÇE DERGİ

4 BÖLGE
25 ŞEHİR
21 TOPLULUK

"**REGION AACHEN**" BÖLGESİNDE
TÜRKÇE KONUŞAN **48.000** İNSANA
HİTAP EDEN, TAMAMEN YEREL
TEK **TÜRKÇE** YAYIN ORGANI

1 Nisan 2016'da bir şaka yapacağız *ve çıkacak olan*
yeni sayımızla ***3. yılımızı kutlayacağız!***

%100

YEREL • TARAFSIZ • ÜCRETSİZ

www.**bizimaachen**.de

Bir Kitap

Çirkinliğin kültürel tarihi

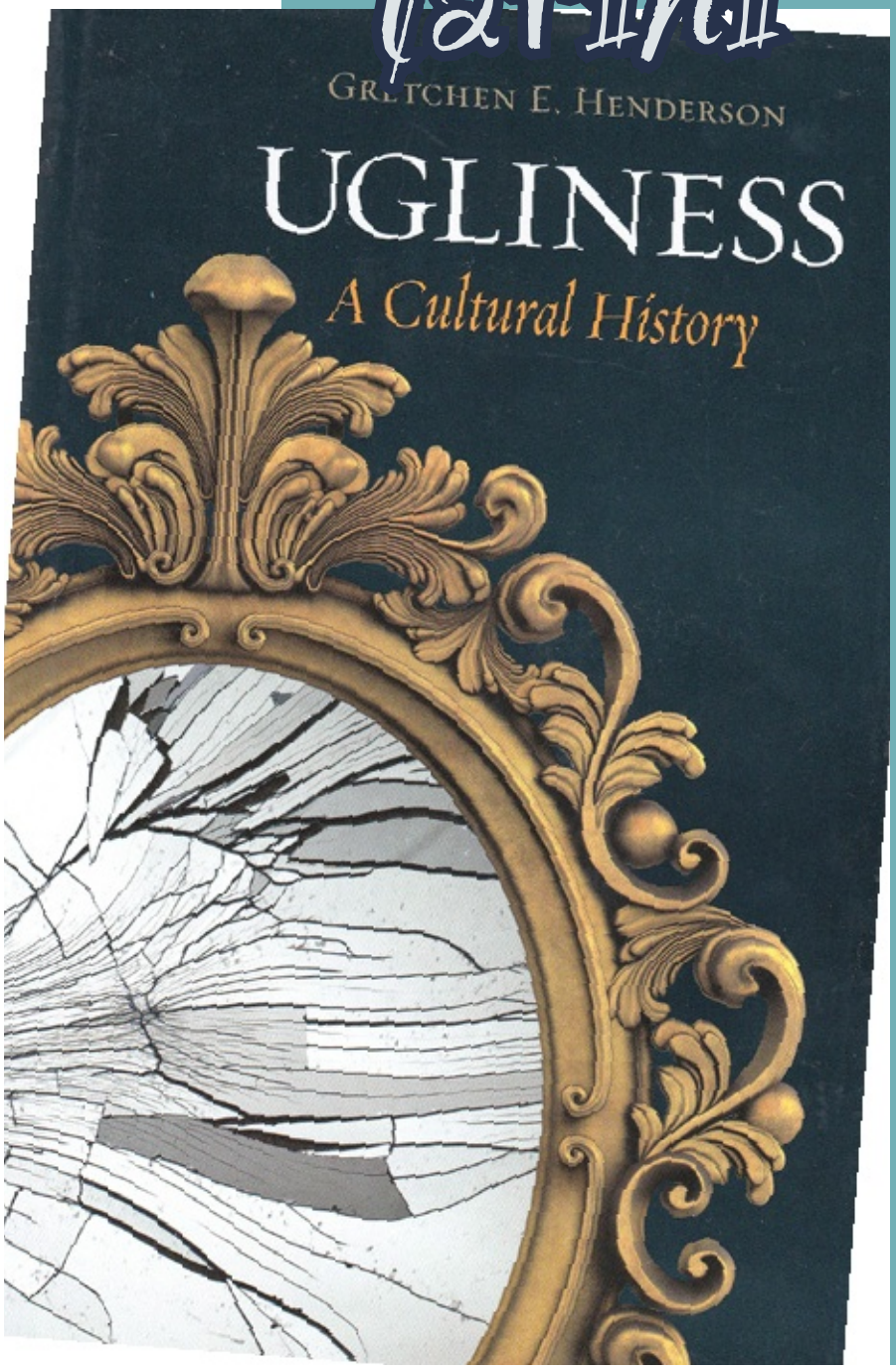

ASUMAN KIRLANGIÇ

Çirkin insan, çirkin bina, çirkin şehir, çirkin oyun, çirkin politika, çirkin politikacı, çirkin sanat, çirkin yemek, çirkin koku, çirkin cadı, çirkin dev vs. vs...

Çirkin de tıpkı güzel gibi hayatımızın içinde ve her yerde; "Aman ne güzel!" dediğimiz gibi, "Aman ne çirkin!" de diyoruz. Sevmediğimiz, bizi rahatsız eden her şey çirkin. Bu şekilde ele alınca, çirkin kavramı oldukça banal. Oysa "çirkin" kavram olarak bundan daha fazlasını içeriyor.

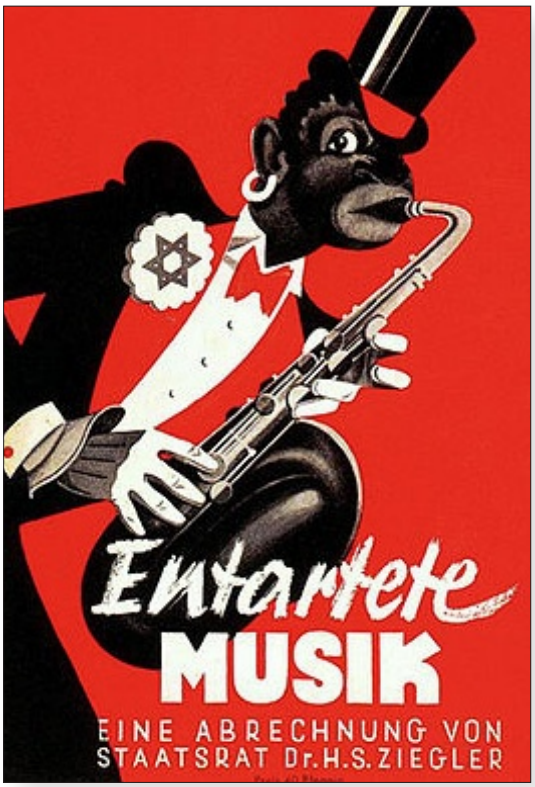

Her ne kadar güzellik, her daim aranan ve özlenen bir nitelik olsa da, son zamanlarda çirkinlik de farklı alanlarda değer kazanan bir kavram oldu. Gretchen E. Henderson, "Çirkinlik, Kültürel Bir Tarih" (Ugliness, A Cultural History, Reaktion Books, London 2015) adlı bir süre önce yayımlanan kitabında, çirkinin farklı dönemlerde farklı kültürlere bağlı olarak değişen anlamını inceliyor. Yazarın amacı, çirkin ile eşanlamlı kelimeleri ele alarak terimin "korkunç ve ürkütücü" anlamının etimolojik kökenlerine inerken, kültürel tarih içerisinden sunduğu örnekler ile kavram hakkında okuyucuya bir çerçeve sunmak.

En basit anlamda, Antik dönemde tanımlanan çirkin ile 18'inci yüzyılda tanımlanan çirkin birbirinden farklıyken, günümüzde kullandığımız çirkin kavramı da 18'inci yüzyılda kullanılandan farklı, hatta günümüzde çirkin, pozitif çağrışımlar dahi içerebiliyor. Kültürel tarih içerisinde çirkin terimi kendini dönüştürürken, karşıtı kabul edilen güzel ile daha farklı bir ilişki içine girerek, birbirlerini tamamlar hale gelmiş durumdalar. Güzellik ve çirkinlik, karşıt kavramlar olmak yerine, birbirinin çekim alanındaki iki yıldız gibi, hem birbirlerinin hem de kendi eksenlerinin etrafında dönüp duruyorlar. Her ikisi de diğerinin etkisi altında kendi varlığını (anlamını) şekillendiriyor.

Henderson da, Umberto Eco'nun "Çirkinlik Üzerine" (On Ugliness, Rizzoli, New York 2007) başlıklı kitabındaki gibi, güzelliğin sıkıcı, çirkinliğin ise çok daha eğlenceli olduğunu belirtiyor. Güzellik hep aynı sınırlı normlar içerisinde betimlenirken, çirkin, sınırsızlığı ile oldukça yaratıcı ve sonsuz bir çeşitlilik vaat ediyor; çirkin her an her yerde olabilir.

Elbette ki yazarın amacı, çirkini güzele ya da güzeli çirkine dönüştürmek değil, bununla birlikte her iki terim de ne siyah ne beyaz, her ikisinin de gri alanları var. Hepimizin kabul edebileceği gibi, çirkinlik de güzellik de göreceli kavramlar, içinde yaşanan döneme, kültüre, alınan eğitime ve hatta yaşanmışlıklara göre değişiklik gösterebilirler. Henderson'ın amacı bu göreliliği vurgulamak. Yazar, çirkinin sınırsızlığı içerisinde kitabının sınırlarını tekil çirkin örneklerden başlayarak, daha sonra gruplara ve oradan da duyulara doğru belirliyor. En sonunda da, kendi ve öteki arasındaki sınırları kaldıran

✤

GÜZELLİK HER DAİM ARANAN BİR NİTELİK. AMA SON ZAMANLARDA ÇİRKİNLİK DE FARKLI ALANLARDA DEĞER KAZANAN BİR KAVRAM OLDU.

✤

bir inceleme sunuyor. Buradaki amaç biraz da kavramın tarihsel bir arkeolojisini yapmak.

MİTOLOJİ VE EFSANELERDE ÇİRKİN

Yazar tekil örneklerden bahsettiği kitabın ilk bölümünde, özellikle mitoloji ve efsanelerdeki insan hayvan hibritleri üzerinde duruyor. Mitoloji ve felsefe, çirkin için, insandan daha aşağıda olduğu varsayılan yaratıkların yer aldığı bir hiyerarşi belirliyor. Gene de antik dönemde çirkinlik, kelimenin etimolojisine bakıldığında, fiziksellikten daha çok korku ve

ANTİK DÖNEMDE ÇİRKİNLİK, KELİMENİN ETİMOLOJİSİNE BAKILDIĞINDA, FİZİKSELLİKTEN DAHA ÇOK KORKU VE DEHŞET DUYGULARINA BAĞLI OLARAK BELİRLENİYOR.

dehşet duygularına bağlı olarak belirleniyor. Bununla birlikte, Antik Mısır'da bu tarz insan hayvan karışımları tanrısal olarak kabul edilirken, negatif göndermelere de sahip.

Ortaçağ'da ise çirkinlik teması ile ilgili, özellikle destanlarda görülen dönüşüm ve metamorfoz ön plana çıkıyor. Daha sonraki dönemde işin içine ahlak giriyor, hatta öyle ki, güzellik ve çirkinlik iyi ve kötü ahlakın vücutsal yansıması olarak kabul ediliyor. Çirkinlik ve ucubelik her daim bir arada kullanılsa da, Henderson özellikle 18'inci yüzyılda çirkinlik ve sakatlık (deformasyon) kavramlarının birlikte kullanıldığını ve 19'uncu yüzyılda da çirkinlik ve anormalliğin eşanlamlı hale geldiğini belirtiyor. Bu arada Viktorya döneminde, başta etnik olmak üzere, ender görülen farklılıkların sergilendiği "ucube" gösterilerinde ("freak shows") bir artış gözleniyor. Özellikle sirk, galeri ve müzelerde sunulan gösteriler gene eski bir olguyu "insan hayvan karışımı" ucubeleri, normal insanların karşısına getiriyor.

Bir taraftan ucube olarak doğan bu insanların kitlelere sunumu varken, diğer bir örnek günümüzden bir sanatçının kendisini kitleler önünde ucubeleştirmesi: Fransız sanatçı ORLAN, bir dizi estetik operasyon ile yüzünü kasten çirkinleştirip, kendini ucubeleştiriyor. Kitabın bu ilk bölümü daha çok dış görünüş ile belirlenen çirkin üzerine, bununla birlikte kültürel farklılıklar ve korku üzerinden belirlenen bir çirkinlik kavramı bu. Tabii bir de normallik olgusunun sorgulanması var; farklı olan doğrudan anormal kabul ediliyor.

MEŞRULAŞTIRILMA MI, İTİBARSIZLAŞTIRILMA MI?

Kitabın ikinci bölümü çirkin gruplar üzerine. Buradaki örnekler daha genel. İkinci bölümün amacı kültürel pratiklerde çirkin grupları resmileştiren terimlerin incelenmesi. Yazar bu bölümde bilhassa çirkin grupların meşrulaştırılması ya da itibarsızlaştırılması üzerinde duruyor, aslında her iki durumda da çirkine bir değer atfediliyor. Öncelikle grup tanımlamaları ile çirkinliğin sınırlandırılması söz konusu. Yazarın ele aldığı ilk grup, canavarlar; aslında çirkinlik bu grup ile özdeşleşmiş. Özellikle farklı kültürler ya da ideolojiler ile çatışmalar yaşandığında, öteki her zaman canavarlaştırılıyor. Aslında buradaki durumu tetikleyen sadece korku değil, aynı zamanda ötekine duyulan

merak, ilgi ve hayranlığın bir arada kendini göstermesi. Öteki grubun canavarlaştırılması içerisinde hayranlık ve merak daha baskın. Tıpkı Avrupalı gezginlerin Hint tanrılarına karşı duydukları ilgi ve merak gibi.

Sınırlanan çirkinliğin daha sonra sömürgeleştirilmesi geliyor. Farklı kültürel özellikler ve pratikler çirkinliğin normu olarak kabul ediliyor, bu tanım korku ve güvensizlik duygusu ile alakalı. Elbetteki burada çirkin tanımı sömürgeleştirene ait. Ardından yazar askeri çirkinlikten bahsediyor. Birinci Dünya Savaşı sırasında, bedensel yaralı askerler için,

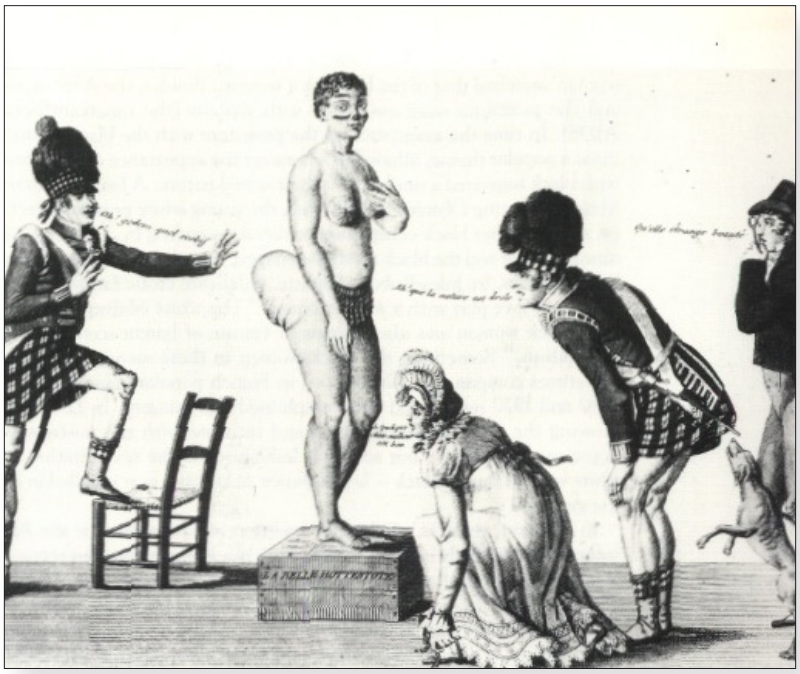

şehirlerden uzakta (toplum ile mümkün olduğunca az temasta bulunulacak yerlerde) özel hastaneler türüyor. Hastanelerin amacı bedensel deformasyona uğrayan askerlerin, dış görünüşleri ile toplumu rahatsız etmeden varlıklarını sürdürmeleri ve estetik ameliyatlarla, özellikle yüzlerinde meydana gelen deformasyonların mümkün olduğunca hafifletilmesi. Her ne kadar bu askerlere toplumda saygı duyuluyorsa da, rahatsız edici görünümleri yüzünden toplumdan dışlanıyorlar.

Gruplar üzerinden ele alınan çirkinde de fiziksellik ve normallik tanımlamaları ön plana çıkıyor. Normallik gene içinde yaşanılan kültür ve topluluk üzerinden tanımlanıyor, normalin dışında olan ise korku veriyor. Belki de insanın korkusu kendini ait hissettiği grubun dışına itilmek. Bu korku ile birlikte kendi grubuna ait olmayanı dışlıyor, aforoz ediyor.

DUYULARIN KÜLTÜREL ROLÜ

Kitabın temel konusu insanın kendisi aslında. İlk iki bölüm insanın tutum ve yargıları ile belirlenen çirkin kavramını incelerken, üçüncü bölüm insanın bedensel duyuları ile belirlenen çirkinliği ele alıyor. İnsan, görme, duyma, tatma, koklama ve dokunma duyularıyla çirkinliği kendi kültürü içinde öğrenir, bu öğrenilmişlikleriyle de kendi tanımlarını belirler. Kısacası beden kendi bilgisini oluşturur.

Bilgiyi oluşturan ilk ve en önemli duyu görmedir, hatta görmek inanmaktır. Fotoğraf bile iktidarını bu mit üzerinden güçlendirir. Duyusal ve duygusal anlamda pek çok şeyi görme duyusu belirler. Görme duyusu hem kültürel hem kişisel açıdan farklılık yaratır, kararları belirler. Çirkin görünümlü kişi, güzel görünümlü kişiden daha az itibar görür. Diğer bir duyu ise duyma: İnsan vücudu pek çok sesin ve aynı zamanda çirkin sesin de (geğirmek, kusmak, çığlık atmak, kemirmek vs.) kaynağıdır. Tuhaf bir şekilde ilk olarak rahatsız edici, kötü ve çirkin olarak nitelendirilen müzik türleri zamanla birer klasiğe dönüşebilir. Bunun en bariz örnekleri "jazz" ve "rock and roll"dur. Bu anlamda

✤

SINIRLANAN ÇİRKİNLİĞİN DAHA SONRA SÖMÜRGELEŞTİRİLMESİ GELİYOR. FARKLI KÜLTÜREL ÖZELLİKLER VE PRATİKLER ÇİRKİNLİĞİN NORMU OLARAK KABUL EDİLİYOR.

✤

duyma duyusu çirkin kavramına oldukça pozitif bir alan açar. Tabii sesin kaydedilerek tekrar tekrar dinlenebilmesi olasılığını göz ardı etmemek gerekir. Kulak sürekli duyduğu bir sese karşı algısını değiştirebilir. Yani aynı ses bir süre sonra rahatsız edici özelliğini kaybedebilir. Aynı şey daha geçici olan koku için geçerli değildir.

Koku algı hiyerarşisinde daha aşağıda yer alan bir duyu. Vücut pek çok kötü ses ürettiği gibi, pek çok kötü koku da üretiyor. 18'inci yüzyıl Fransa'sında kokmak kesinlikle olumsuz bir durum değildi. Hatta doktorlar hastalarına vücutlarından çıkan kokuya göre teşhis koyarlardı. 1789'daki Fransız Devrimi'nden sonra durum değişti. Hijyen, modern hayatın bir olgusu haline geldi. Hatta öyle ki, koku ve tehlike eşanlamlı hale geldi. Günümüzde kokuların nötr olduğu alanlar polisler tarafından daha az kontrol edilir. Çünkü koku ve güvenlik arasında bir bağlantı kurulur.

HENDERSON'UN AMACI, OKUYUCUNUN KENDİ ÇİRKİN KAVRAMINI MERCEK ALTINA ALMASI, HATTA ONU DEŞİP ALTINDA YATAN TÜM YARGILARI YÜZEYE ÇIKARMASI.

KÜLTÜRDE TAT DUYUSU

Tat duyusuna gelince, duyular arasında kültüre en bağlı olan duyu tattır. Farklı kültürlerin mutfaklarında, diğerleri için iğrenç ya da dayanılmaz olarak nitelendirilecek pek çok yemek türü var. Ne var ki, doğal kaynakların giderek azalması durumu, günümüz topluluklarında belki de gelecekteki tek besin kaynağının böcekler olacağı fikrini güçlendiriyor. Diğer taraftan eğlence sektöründe "Fear Factor" gibi programlarla, izleyiciyi şok içinde bırakarak, iğrenme duygusunu kullanan çirkin tatlar sermayeleştiriliyor. Halbuki yediğimiz şeyler aslında tamamen kültürel, kesinlikle doğal değil. Bizim için çirkin tatların belirlenmesi kesinlikle alışkanlık. Çirkin tadın temelinde ise tamamen modern bir korku var: İnsanın tüketilebilir organik yapısı. İnsan vücudunun toprak altında ya da üstünde çürümesi ya da tüketilmesi, modern insanın temel korkusu.

Dokunma ise tüm duyular arasında çirkin ve suçlu olma potansiyeli en yüksek olan duyu. Duyularda da çirkinin belirlenmesinde korku ve kültür faktörü yeniden kendini gösteriyor.

Henderson çirkinliği ele alırken onu neredeyse sadece kültürel bazda inceliyor. Bu anlamda kitap, çirkinlik gibi kendi içinde sınırsız imkanlar sunan bir kavramı inceleme konusunda zayıf gibi görünmekle birlikte, ki aslında öyle, yazarın sonuç bölümünde kendi eserini aynı kavram altında değerlendirmesi ve yaptığı özeleştiri ile farklı bir boyuta giriyor. Yazar kitabına yapılabilecek bu eleştirinin tam olarak farkında, fakat o da belirtiyor ki, çirkinlik gibi geniş bir kavramın her yönüyle ele alınıp incelenmesi mümkün değil. Henderson'ın amacı, okuyucunun kendi çirkin kavramını mercek altına alması, hatta onu deşip altında yatan tüm yargıları yüzeye çıkarması. Bu açıdan bakıldığında Henderson, verdiği örnekler ve kurduğu bağlantılar ile amacına ulaşıyor.

Çirkinlik ve güzellik, her ikisi de oldukça göreceli kavramlar, toplum ve kültür tarafından belirlenmekle birlikte, kişisel gelişim ile farklılaştırılıp dönüştürülebilir. Hele ki günümüzde, çirkin neredeyse tüm alanlarda kendine daha güçlü bir yer edinmekte, fakat bunu yaparken kendi tanımını da dönüştürmekte. Çirkin güzelin yerini almıyor, ama çirkin ve güzel arasındaki ilişki dönüşüyor, birbirlerini tamamlayan bir çift haline geliyor. Çirkine ait her şey güzele müdahil olurken, güzel olan her şey de çirkinin içine giriyor...

PoliTeknik
OCAK/ŞUBAT | Sayı: 10
Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Bildirgesi – 1948
Eğitim Haklarının Genişletilmesi Üzerine
Düşünceler ve Öneriler III
Göçmen Sivil Toplum Kuruluşlarında Çocuklar için
Nitelikli Çalışmaların Yapılandırılması Üzerine
www.politeknik.de
info@politeknik.de

Bir Kitap

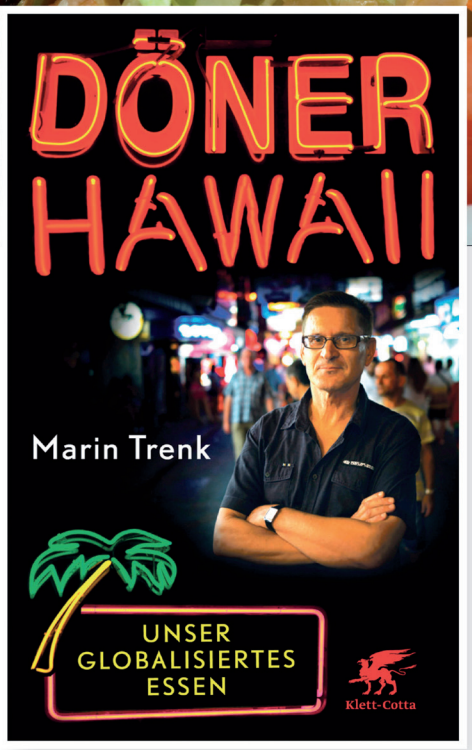

Döner Almanya'yı, Almanya da döneri değiştirdi

Kitaplar ve bilimadamları yanıt arıyor

Birçok çevrede "Türk mucizesi" olarak da anılan dönerin Almanya'ya girip yerleşme sürecinde ciddi değişimlerden geçmesi, sokaklardan üniversite sıralarına kadar tartışılan bir konu. Anadolu kaynaklı bu yeni "fast-food", sadece lisans düzeyindeki derslerde değil doktora programlarında da işleniyor. Bu arada art arda yayımlanan kitaplarda, yemekten popüler kültüre kadar çok çeşitli alanlarda dönerin Alman toplum yaşamındaki izleri işleniyor.

Frankfurt Goethe Üniversitesi Etnoloji Enstitüsü öğretim üyelerinden Prof. Dr. Marin Trenk, bir süre önce yayımladığı "Döner Hawaii – Unser globalisiertes Essen" (Döner Hawaii – Bizim Küreselleşmiş Yemeğimiz) kitabında, ülkedeki yemek kültürüne "döner etkisini" tartışmaya açan yazarlar arasında yer alıyor. Bir popüler kültür incelemesi niteliğindeki bu kitabında Prof. Dr. Trenk, dünyanın çeşitli bölgelerindeki yiyeceklerin ve damak tatlarının birbirine uyum sağladığına ve böylelikle de özel bir küreselleşme yaşandığına dikkat çekiyor. Federal Almanya'nın birkaç on yıl içinde, dışarıdan gelen etnik grupların yiyeceklerini özemsemiş bir ülkeye dönüştüğünü savunan Alman bilimadamı, ülkedeki lezzet tercihleri, damak tadı ve yeme alışkanlıklarının nasıl dönüştüğünü örneklerken, bu süreçte seyahatların önemli bir payı olduğunu vurguluyor. Güney İtalya kökenli pizza ve makarna çeşitleri gibi Anadolu kökenli dönerin de Almanya'da kısmen farklılaştığını kaydeden Trenk, tüm dünyadan "etnik restoranların" bugün artık Alman şehirlerinin gastronomik resmini damgaladığını belirtiyor. Alman yazara göre, klasik Alman mutfağının yerinde zaten on yıllardır yeller esiyor. Ancak bu dev pazara pizza İtalya'daki, döner de Türkiye'deki saflığını yitirerek girebiliyor.

Bölgesel kültürler ve yemekleriyle ilgili çalışmalarında Almanya'nın yemek konusunda bir "uygarlık geriliği" yaşadığına işaret eden Trenk, bu geriliğin yeni eğilimlerle ortadan kaldırılabildiği görüşünde. Özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında ve refahın yayılmaya başladığı 1950'lerden itibaren Almanya'nın kendi mutfağından ve mirasçısı olduğu lezzet geleneğinden büyük ölçüde yüz çevirdiğini hatırlatan Marin Trenk, "Bugün artık Alman mutfağının iyi bir şöhreti yok" görüşünü savunuyor.

Frankfurt-Nordend gibi, birçok yemek kültürünün neredeyse yan yana sıralandığı bir semtte yaşadığını belirten Marin Trenk, bu yaygınlığın küreselleşme ile bağlarına dikkat çekiyor. 1945 sonrasında Federal Almanya'ya gelen en önemli iki göçmen grubun Güney İtalya ile Anadolu'dan kaynaklandığını kaydeden Trenk, "Ancak bu grupların mutfağı ne gelişkin Kuzey İtalya şehirlerinin ne de İstanbul ve Osmanlı İmparatorluğu'nun iddialı yemek sanatıydı. İstisnasız hepsi basit kırsal kesim gıdalarıydı" diye yazıyor. Pizza ile dönerin Almanya'daki paralelliklerine de dikkat çeken Alman etnolog, İtalyan lezzet kökeninin Alman tercihleriyle kombine edilmesinden yeni bir pizza lezzeti doğduğunu, aynı şeyin döner ve kebap kültürü için de söylenebileceğini kaydediyor. Dışarıdan gelen yiyeceklerin zengin Almanya'da iç talebin damak tadına uydurulduğunu hatırlatan Marin Trenk, "Kimse Almanya'da Güney İtalya veya Anadolu'daki yerel mutfakları aramasın" diye yazıyor. Prof. Tren, pizza gibi dönerin de, bu "uyum sürecinden" geçerek Alman toplumunun temel gıdası halini alabildiğini vurguluyor.

Türklerin Berlin Duvarı yıkıldıktan sonra Doğu Almanya'daki eyaletleri ilk döner büfeleriyle tanıştırdığını hatırlatan Marin Trenk, dönerin büyük çıkışına rağmen pizza ve makarna çeşitlerinin on yıllardır Almanya'da yemek ve damak tadıyla ilgili yönelimi belirlediği görüşünde. Frankfurt'ta daha 1960 yılında Bosporus am Main adlı restoranda döner servisi yapıldığına dikkat çeken Prof. Trenk gelinen noktayı ve dönerin rolünü özetlerken, "Artık tatlı Alman hayatını ('La deutsche Vita') döner kebap olmaksızın düşünmek mümkün değil" ifadesini kullanıyor. (FHF)

PROF. DR. **MARIN TRENK**, KİTABINDA ALMANYA'NIN YEMEK KÜLTÜRÜNE "**DÖNER ETKİSİNİ**" TARTIŞMAYA AÇIYOR.

Döner önce Berlinleştirildi sonra Almanlaştırıldı

Marin Trenk'e göre, "bizim bugün bildiğimiz döner" gözlerini Berlin'in Kreuzberg semtinde dünyaya açtı. Frankfurt'taki restorana işaret eden Trenk, bu örneklerin 1971'de dönerin Almanlar için tamamen yeni bir şey olmadığını gösterdiğine dikkat çekiyor ve bu tarihten itibaren dönerin büfeler halinde toplumun ilgisini toplayabildiğini belirtiyor. Alman yazarın önemli bir vurgusu "Dönerin eti önce Berlinleştirildi, sonra da Almanlaştırıldı. Çeşitli soslar, baharatlar ve katkı malzemesiyle yeni bir lezzete ulaşıldı. Artık Almanya'nın en sevilen ve ayaküstü yenilebilen yiyeceği, dönerdir" şeklinde. Kitabında Frankfurt'un ünlü Merkez Kebap Salonu'nu da örnek olarak gösteren Marin Trenk, Türk döner ve kebap sektörünün geleneksel Akdeniz mutfağı üzerinden bir üst aşamaya, yani "soylu Türk mutfağına" geçiş yapmaya çalıştığını da belirtiyor ve ekliyor: "Etno yiyecek, etnik kimlik içindir. Ama bir etno yiyecek dünyası da kültürel uyumlar gerçekleşmeden düşünülemez. Sadece ana akım ile etno arasında değil, etno ile etno arasında da belli bir karışma, iç içe geçme ve silinmeler yaşanacaktır. Hatta bu süreç artan ölçüde bir kural olmaktadır."

Prof. Dr.
Marin Trenk

Yaşasın Boşanıyoruz! 20 Mart'ta Gent'te
.binfikir.
Okuyun, bir fikir edinin
www.binfikir.be
"Belçika İslamı" gündemde
Belçika karnavallarda neşe buldu
Şubat ayı, zam ayı!
THY'nın kararı tartışılıyor
Europalia Türkiye sonrası
EUROPALIA ARTS FESTIVAL TURKEY
BEN ZATEN ÖLMÜŞTÜM !
Charlie Hebdo'nun eleştiri oku
Plastisyen Nihat Demir Artfikir'de
www.binfikir.be

"Buradaydılar, şarkılar söylüyorlardı!"

İMRAN AYATA VE **BÜLENT KULLUKÇU**, GEÇMİŞİN SESİNİ DERLEDİ

✤

SİYASİ VE KÜLTÜREL ALANDA ÜRETKEN OLMAMIZ GEREKİYOR. KALDI Kİ, BÖYLE BİR DİNAMİZM DE VAR. TİYATRODA, EDEBİYATTA VE GÖÇMEN POLİTİKALARINDA...

✤

Federal Almanya'nın uzman müzik şirketlerinden "Trikont" (www.trikont.de) bünyesinde yayımlanan ilginç bir albüm devamını bekliyor. Ulm doğumlu ve Frankfurt Üniversitesi mezunu yazar İmran Ayata ile çalışmalarını Münih'te sürdüren Bülent Kullukçu, ortak üretimleri olan "Songs of Gastarbeiter" (Misafir İşçilerin Şarkıları) adlı albümde, yaklaşık 40 yıl önce Almanya'da üretilen Türkçe şarkılar üzerinden sesli bir tarih sondajı gerçekleştirdiler. Genç derlemeciler, bu çalışmalarıyla "unutulmaya karşı direnci" gündeme getirdiklerini belirttiler. Halen halkla ilişkiler alanındaki çalışmalarını Berlin'de sürdüren ve Bülent Kullukçu ile birlikte aralarında Frankfurt'un da bulunduğu çeşitli kentlerde bu şarkılarla ilgili dinletiler düzenleyen İmran Ayata, sorularımızı yanıtladı.

- Gerçekten önemli bir albüm çıkardınız. Ortada böyle bir ürüne talep olmamasına rağmen kendinizi buna mecbur ya da adeta görevli hissettiniz. Yola çıkarken neler düşündünüz?

İMRAN AYATA - Bugüne kadar "Talep nedir?" diye düşünerek bir iş zaten yapmadım, ileride de böyle olacaktır sanırım. İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki Almanya'yı anlatmak ve anlamak için göç olgusuna daha geniş yer verilmesini, siyasi ve kültürel doğru bir duruş olarak görüyorum. Nitekim Almanya'da göç ve göçün getirdikleri üvey evlat konumunu aşmış değil. Bizler buna karşı tepki göstermekle yetinmemeliyiz, siyasi ve kültürel alanda üretken olmamız gerekiyor. Kaldı ki, böyle bir dinamizm var. Tiyatroda, edebiyatta ve göçmen politikalarında. Bunu yaparken eski argümanlarla boğuşmak da bana pek anlamlı gelmiyor. Ben şahsen bu argümanlarla uğraşmaktan artık yoruldum. Bugün Almanya'da göç, hâlâ ekonomi endeksli düşünülür. İşgücü ihtiyacını karşılamak için çağrılan, ekonomik krizlerde de geri gönderilmek istenen göçmenler... Bu, tarihi bir argüman değil. Bugün mültecilere çalışma hakkı tanıma tartışmaları, yurtdışından "kaliteli" işgücünü Almanya'ya davet etmek, bunun örnekleri... Daha çok şey sayabiliriz. Kısacası:

Bugünü anlamak için dünü unutmamak gerekir. Zaten bu mümkün değil. Bu, kültürel alanda da öyledir. Fatih Akın'lardan, Shermin Langhoff'lardan, Feridun Zaimoğlu'lardan önceleri de vardır. Her şey "ikinci kuşakla" başlamadı yani. Bu, kimilerine demode bir yaklaşım gibi gelebilir, önemli değil. Bütün bunlardan daha önemli başka bir şey var: Göçmen türküleri, şarkıları Almanya toplumunda bilinmeyen, bilenler tarafından da unutulan bir kültür. Bunların kaybolmaması için, bu müziği daha geniş bir kitleye tanıtmak için Bülent'le yola çıktık.

✣

GÖÇMEN TÜRKÜLERİ, ŞARKILARI, ALMANYA TOPLUMUNDA BİLİNMEYEN, BİLENLER TARAFINDAN DA UNUTULAN BİR KÜLTÜR.

✣

- 50 yılı geride bırakan toplu göçe ve bugün bu ülkede yaşayan 3 milyon Türkçeli insana rağmen, Almanya'da, bu müzik altkültürünün yerleşemediğini belirtiyorsunuz. Oysa albümünüzde 1970'ler ve 1980'lerin damgasını taşıyan bir "sound" var. Almanya (halk, aydınlar, siyaset sınıfı vs.) bunu sizce neden dikkate almadı?

İMRAN AYATA - Zor bir soru. Hemen belirteyim, cevaplamam yeterli olamayacak ve söylediklerimin daha çok birer tez olarak algılanmasını istiyorum.

Bir: Bugün olduğu gibi dün de Alman toplumunun çok meraklı ve açık olduğunu düşünmüyorum. Bunun için de göçmenlerin gündelik hayatları ve kültürel pratikleri pek ilgi uyandırmamıştır. Göçmenlere temel yaklaşım işgücü bazındadır

İki: Dikkate alınmamasının en temel nedeni, ırkçılıktır. Irkçılık sadece bir ideoloji değil, aynı zamanda toplumsal aygıtlarda işleyen bir mekanizma. Bu nedenle, kültür endüstrisi de onsuz düşünülemez.

Üç: Bu ilgisizliğin bir başka boyutu daha var: Bu "sound", Almanya'daki alışılmış sound'lardan çok farklıdır ve bu sound'un entegre edilmesinin pek kolay olmayacağı düşüncesi yaygındır. "Bu sound" derken dili, müziği kastediyorum. Tabii ki sadece bu değil. Türkiye'nin o dönem Avrupa içinde sayılmaması,

BÜLENT KULLUKÇU *(solda)* VE **İMRAN AYATA**

Anadolu'dan gelen insanların Hıristiyan olamaması da önemli. Anadolulular İtalyanlardan, Yunanlılardan daha "yabancı" idiler. Onun için "Schlagermusik" (pop müzik) kültüründe Costa Cordalis ve Bata Ilic'ler vardır, ama Türkiyeli bir isim yoktur.

- Peki bu ilgisizlikte Türkiye kökenli insanların hiç mi payı yok? Herhalde "zavallı mağdurlar" diyemeyiz.

İMRAN AYATA - Kesinlikle öyle. Zaten topu sadece egemen topluma atmak pek gerçekçi değil. O dönemin birçok büyük ismi, çeşitli nedenlerden dolayı, ki bazılarına biraz önce değindim, kendi insanları içinde kalmışlardı. Hemen hemen hepsi mesela Türkçe söylüyor. Düğünlerde ve politik etkinliklerde sahne alıyorlar. Bir şekilde "community müzisyenleri" idiler. Bu tabii ki, biraz da maddi ve manevi olanaklarla ilgili. Kolay değil o dönemler Alman toplumuna hitap etmek. Ama bunu deneyenler de var. CD'mizde yer alan Ozan Ata Canani, mesela bunlardan biri. Belki daha çok zorlamamak gerekiyordu. "Biz buradayız, bizim söyleyeceklerimiz var, dinleyin" diye düşünüyorlardı. Ancak 1990'lar sonrası yeni bir duruş ve özgüven sergilendi. Bu siyasi alanda Kanak Attak gibi bir örgütlenmeden Fatih Akın'lara kadar uzanan geniş bir hareketlenme oldu. Geçenlerde Şinasi Dikmen bana bir haber attı. Çok nazik bir şekilde bu CD çalışmamızı kutladı. "Sizler bizlerden daha iyi yapıyorsunuz bu işleri. Daha cesur, daha kapsamlı" diyordu. Şinasi Dikmen, Der Spiegel'de "Songs of Gastarbeiter" başlıklı bir yazı okuduktan sonra bunu yazmıştı. Çok sevindim ve duygulandım. Şinasi Abi "hemşerimdir", yani o da Ulm'lüdür. Hayatımda ilk gittiğim kabare oyunu Şinasi Dikmen'in 1980'lerdeki bir oyunudur. Biz bugün böyle işler yapıyorsak, bunda Şinasi Abilerin ve Metin Aşık Öztürkler'in çok büyük payı var. Geçmişte bu öncüler olduğu için biz bugün biziz.

Cem Karaca'nın Almanya ve Almanca müzik macerası

- Albümde Cem Karaca'nın da bir parçası (Willkommen) yer alıyor. 1960 ve 1970'lerde Türkçe müziğin en büyük starlarından biri olan ve 12 Eylül sonrasında bu ülkeye sığınan Cem Karaca'nın Almanya macerasını nasıl görüyorsunuz?

İMRAN AYATA - Şimdi Cem Karaca çok farklı bir yerde duruyor. Bu hem kendisiyle ilgilidir hem de yaptığı çalışmalardan dolayı öyledir. Bir kere Cem Karaca Robert Kolej'de okumuş, burjuva bir aile ve çevreden gelen bir müzisyendir. Almanya'ya gelmeden önce Türkiye'de bir ekoldür. Anadolu Rock'un en önemli temsilcilerindendir. Anadolu türkülerini, âşık parçalarını yeni bir boyuta taşımış, dönüşmüştür. Müziğe yaklaşımı ve anlayışı birçok göçmen müzisyenden farklıdır. Müzik piyasa bilgisi geniştir. Almanca albüm yapmasının böyle bir boyutu da olabilir. Ama daha ağır basan, burjuva "background"udur. Kültürel anlamda, daha kolay adapte olmuştur. Almanca çok rahat söylüyor. Bana en azından öyle geliyor. Almanya'daki Türkiyeliler tarafından ne denli dinlenirdi, nasıl bir yere sahipti, bilmiyorum. Ama Almanya'da tarih yazmıştır "Die Kanaken" albümüyle. Alman televizyonlarına çıkan ilk Türk sanatçılarındandır. Bunda Alman plak şirketinin katkısı büyük olmuştur. Cem Karaca'yla tanışmadım, onun hakkında birçok şey okudum. Naçizane düşüncelerimi ifade edebilirsem: Karaca'nın Türkiyeli göçmenleri çok ciddiye aldığını zannetmiyorum. Alman kamuoyunda başarılı olmak daha ağır basmıştır. Müziğini çok severim ama Cem Karaca bana uzaktan hep ukala ve oyunu kuralları içinde oynayan, kendi çıkarlarını ön planda tutan bir sanatçı gibi geliyor. Toplumsal atmosfer gerektirdiği için "Parka", sonra da "Özalizm"... (FHF)

- Türkiye, Yunanistan, Yugoslavya gibi görece zor dilli ülkelerden gelenlerin müziği bu toplulukların kendi içinde tüketildi. İtalyan, İspanyol, Fransız müziğine açık Alman kamuoyunun diğerlerine, özellikle bize bu kapalılığı nedendir?

İMRAN AYATA - Az önce değindim gerçi, ama burada da bazı eklemeler yapmak isterim. Müziğin başarılı olup olmamasında en önemli etken piyasadır. O yıllarda, sözünü ettiğim ilgisizlik ve ırkçılığın yanı sıra, "Anadolu sound"un ve bundan sorumlu müzisyenlerin pazarlanabileceği gibi bir düşünce de yoktu. Müzik endüstrisi ise zaten bu kültürden haberdar değildi. Olsa bile, muhtemelen "Alman kulaklarına" diğerlerine göre çok daha yabancı geleceği düşüncesi egemendi. Zaten bütün bunlardan dolayı Türküola ve Minareci gibi şirketler Almanya'da ortaya çıktı, taa 1960'larda...

BABAM 1963'TE ALMANYA'YA GELDİ. BİZİM CD 50 YIL SONRA YAYIMLANDI. İSTERSENİZ TESADÜF OLARAK ANLAYIN. BİRAZ ÖYLEDİR. AMA, BİRİNCİ KUŞAĞI ONURLANDIRMAK İÇİN DE UFACIK BİR KATKIDIR.

- Albümünüzde, rengarenk bir göçe ve onunla Alman toplumuna giriş yapan renklere dikkat çekme çabası var...

İMRAN AYATA - Bu çalışmanın kendimce en önemli boyutlarından birisi, yaşamın o yıllarda çok heterojen olduğunu, yani tek tip olmadığını albümdeki parçaların belgelemesidir. Gariptir, yıllarca Alman toplumuna makalelerde, edebiyat ve siyasi çalışmalarda bunu anlatmaya çalıştık. Mesela Kanak Attak'la çalışmalarımızda özellikle gündelik hayat ve çelişkilerini önemsedik. Bu Alman toplumunu "göç"süz düşünmek mümkün değil. Göçün kendisi de toplum gibi rengârenk. İçinde keder, hüzün, muhabbet ve sevinç var.

- Anne ve babalarınızın kuşağı, unuttulmuş bir kuşak mı?

İMRAN AYATA - Benim babam 1963'te Almanya'ya geldi. Bizim CD, tam 50 yıl sonra yayımlandı. Bunu isterseniz bir tesadüf olarak anlayın. Biraz öyledir. Ama aynı zamanda birinci kuşağı onurlandırmak için de ufacık bir katkı, öyle bir çalışmadır. Daha farklı şeyler hak ettiklerini düşünüyorum. Unutulmamaları için yapacağımız daha çok iş var. Bu daha başlangıç... (FHF)

Avrupa'da bir aydınlanmacı çıkış

'AVRU
TEMI
ANADO

YAŞAR ATAN

UPA'NIN ELİNDE OLU VAR'

YAŞAR ATAN'LA

AVRUPA, TROYA, HOMEROS VE ANADOLU MİTOLOJİSİ ÜZERİNE SÖYLEŞİ

Çalışma alanı Anadolu ve Akdeniz mitolojisi üzerine art arda kitaplar yayımlayan Yaşar Atan, Troya, Homeros ve Anadolu uygarlıkları üzerine çalışmalarını sürdürüyor. "Akdeniz Mitologyasından Efsaneler" ve "Akdenizli Tanrılar" gibi önceki kitaplarında insanlığın uygarlık yolundaki bin yıllardır süren o çileli yolculuğunu konu edinen yazar ve çevirmen Atan, Anadolu uygarlıklarını ilerici ve barıştan yana bir bakış açısıyla yeniden kurguluyor. Çalışmalarını yıllardır Frankfurt yakınlarındaki evinde sürdüren Yaşar Atan'a, bir süre önce çıkan "Homeros'un İzinde-Troya'dan Savaş Efsaneleri" ile onun devamı niteliğindeki ve halen baskı aşamasında bulunan "Troya'da Savaş ve Barış" kitaplarını sorduk. Atan, Avrupa ve mitologya (mitoloji) ilişkisini de anlattı.

DAHA ÇOCUKLUĞUMDA, DOĞDUĞUM ANTİK KENT AFRODİSYAS'TAKİ HEYKELLERE BAKAR BAKAR, BİR ANLAM VERMEYE ÇALIŞIRDIM.

- Siz sık sık "Batı uygarlığı" denen olgunun ve bütün bilimlerin, sanatların mayası ve hamurunun mitologya olduğunu hatırlatıyorsunuz. Şöyle soralım: Mitologyayla ya da Fransızların "mitoloji" dediği şeyle, sizin tanışmanız nasıl oldu?

YAŞAR ATAN: Bu belki de bir raslantı. Belki de mitologyanın, yani mitolojinin egemen olduğu antik bir kentte dünyaya geldiğim için böyle. Daha çocukluğumda, doğduğum antik kent Afrodisyas'taki heykellere bakar bakar, bir anlam vermeye çalışırdım. Hep yabancı gezginler gelirdi oraya ve ben konuştukları şeyleri anlamak isterdim. O yarı yıkılmış tapınakların ve heykellerin anlamını merak ederdim. Sonra o gezginlerin, bazı heykel parçalarını alıp götürdüklerini de görürdüm zaman zaman!.. Bir seferinde hakim, kaymakam amcalara anlattım ağlaya ağlaya durumu. Beni gülerek dinlediler... Bir cezası yokmuş çünkü!

Yabancı dillere yönelişim de buradan kaynaklandı. Çünkü bu mermer yontuların dillendirdiği ve içerdiği mitolojiyle ilgili olarak hemen hemen hiç kaynak yoktu Türkçede... Üstelik Afrodisyas ve yöresindeki evlerin çoğu, o değeri parayla ölçülemeyen mermer heykel parçalarıyla yapılmıştı... O yüzden dış ülkelerdeki en ünlü müzeleri, içim yanarak geziyorum hep. O müzeler, ülkemizden aşırılmış o paha biçilmez mermer yontularla tıka basa doluydu...

- Demek ki başından beri şu soru karşınızda duruyordu: Mitoloji nedir?

YAŞAR ATAN - Evet, bizim "öykü, masal" diye önemsemediğimiz, ama kendi topraklarımızın malı olan bu mitologya, yani mitoloji, Avrupa'yı Avrupa yapan kültürün temeliydi. Sümerlerden başlayan bu mitologyayı sırasıyla Grekler, Romalılar ve Rönesans'la birlikte Avrupalılar benimsedi ve onu sanatlara, bilimlere dönüştürdüler... O yüzden de mitologyayı bilmeden Batı kültürünü, yani edebiyatını, sanatlarını, felsefesini anlamak olası değildir...

Şimdi mitolojiyi kabaca anlatabilmek için şöyle bir örnek vereceğim: Yıllar önce İstanbul'da, bir yolcu gemisinde dört-beş yaşlarında bir kız çocuğunu, geminin arkasında dönen pervanenin oluşturduğu köpüklere büyük bir ilgiyle bakarken gördüm... Birden, "Anne!" diye bağırdı çocuk. Eliyle köpükleri göstererek "Bunlar ne?" diye sordu. Annesi de biraz düşündükten sonra **"Ha, o köpükler mi?.. Balıklar çamaşır yıkıyor da ondan kızım!.."** dedi.

Çocuk birden gülümsemeye başladı mutluluktan!.. Çünkü o anda kafasını karıştıran o büyük sorusuna, bir "efsane" yani bir"mitos" aracılığıyla yanıt bulmuş, rahatlamıştı...

İşte binlerce yıl önceki atalarımız da, daha bilim oluşmadığı için, dünyayı bu beş-altı yaşındaki çocuğun gözleriyle görüyor ve onun düzeyindeki aklıyla dünyamızı yorumlamaya çalışıyorlardı... Bu yüzden de anlayamadıkları doğa varlıklarını ve doğa olaylarını tanrılaştırıyor ve canavarlaştırıyorlardı. Sonra da onları çocuksu akıllarıyla bir "mitos"a yani bir "masal"a dönüştürüyorlardı. Böylece insanoğlu, durmadan kendine sorduğu sorulara, ürettiği efsaneler (mitoslar) yoluyla yanıtlar arıyordu...

Bu "mitos"ların yani "masal"ların toplamına, "mitologya" ya da "mitoloji" diyorduk... Ve hemen söyleyelim ki, dün-

yamızda her ülkenin bir mitolojisi vardı. İnsanların doğa olayları ve varlıkları karşısında kapıldıkları korkular yüzünden ürettiği bu mitoslar, çok ürkünçtüler... Zaman içinde bazı soylu sanatçılar, o mitosları yumuşatıp insancıllaştırdılar. Örneğin o soylu sanatçılardan biri, dünyanın ve insanoğlunun oluşumuyla ilgili olarak şöyle bir mitos kurguladı:

Daha hiçbir şeyin var olmadığı o eski zamanlarda, Kaos denen büyük bir boşluk vardı yalnızca. Bu büyük boşlukta da, zaman içinde, kocaman bir yumurta oluşup olgunlaştı ve bir gün ortasından çatlayıp boydan boya ikiye bölünüverdi! Yumurtanın içinde oluşmuş ilk tanrısal yaratık, hemen ayaklarıyla alt kabuğu aşağıya doğru itti; böylece Yeryüzü (Gaya) oluştu. Elleriyle de üst kabuğu yukarı doğru itti; Gökyüzü (Uranos) oluştu...

Yumurtanın içinde oluşan ve çatlamış kabukları iten bu ilk kanatlı tanrısal varlığın adı da, "aşk" anlamına gelen Eros'tu.

Böylece iki tanrı, Yeryüzü ile Gökyüzü, yaratıcıları olan Eros (Aşk) yüzünden, birbirlerine hemen deli divane vuruluverdiler!.. Gökyüzü, Yeryüzü'ne duyduğu o sınırsız sevgisini kanıtlamak için, mavi giysilerini ışıl ışıl yıldızlarla, ayla, güneşle donattı hemen... Ve mevsimine göre yağmur yağmur, ışık ışık yağdı sevgilisi olan Yeryüzü'nün topraktan bedeni üstüne... Yeryüzü de, âşık olduğu Gökyüzü'nün yağdırdığı o ışık ve yağmurları topraktan bedeninin bütün şehvet ve sıcaklığıyla, en güzel bitkilere, tahıllara, en lezzetli meyve ağaçlarına dönüştürdü... Ve onların bu karşılıklı sevgileri ve üretimleri sürerken, aşk oklarının yaramaz tanrısı Eros da hep yanlarında oldu... O durmadan aşk okları gönderdi iki sevgilinin yüreklerine... Bu yüzden de Yeryüzü'nü ve Gökyüzü'nü artık hep o Eros denen Aşk yönlendirmeye başladı...

O iki ana tanrı, yani Gökyüzü'yle Yeryüzü, toprak bedenlerinden ölümsüz tanrı ve tanrıçaları, yarı ölümsüz çeşitli kahramanları yarattılar... Sonra da dünyayı yönlendirmek ve en güzele dönüştürmek üzere, kendi benzerleri olacak o güzel insanları da yaratmaya karar verdiler. Gökyüzü'nün döktüğü ışık ve yağmur sağanaklarıyla harmanlanıp döllenen Yeryüzü, kendi öz çocukları olacak insanları doğurdu toprak bedeninden... Ve onları kendilerinde bile olmayan bazı olağanüstü akıl ve yeteneklerle donattılar... Haliyle dünyamızı da çeşit çeşit güzellik ve nimetlerle doldurdular. Sırf öz çocukları olan bu insanoğulları ne istiyorlarsa bol bol ve kardeşçe üretip kavgasız dövüşsüz bölüşsünler diye. Ve gene hep aydınlıkta ve özgürce yaşasınlar diye ateşle, ışıkla donattılar onları...

İşte o Yeryüzü'yle Gökyüzü'nün yarattığı ve her birinin ayrı görevleri olan tanrı ve tanrıçalardan on ikisi, bulutların üstündeki Olimpos'ta oturuyordu. Zeus, Baştanrı'ydı... Ve bu tanrıların altısı kadın cinsinden tanrıçalardı: Demeter, Afrodit, Hestiya, Atena, Hera, Artemis... Kalan altısı da erkek cinsinden tanrılardı: Zeus, Hefaystos, Apollon, Ares, Hermes, Diyonisos...

Gene bu arada Yeryüzü'yle Gökyüzü, yarı tanrı cinsinden pek çok yaratıklar da dünyaya getirdiler; sırf çok sevdikleri insanlara gerektiğinde yardımcı olsunlar diye.....

Bu yaratımlardan sonra Yeryüzü (Gaya) ve Gökyüzü (Uranos) adlı o iki tanrı, yalnızca sevgiye, kardeşliğe ve adalete dayanan bir zemberekle kurdular dünyamızın düzenini. Ondan sonra da kendi hallerinde yaşayıp gitmek üzere, şimdiki yerlerine çekildiler sessizce...

Evet, konuyu biraz daha açmak için, soylu sanatçıların işlediği bir başka mitosa da değinmek istiyorum kısaca. Olimpos'ta oturan Baştanrı Zeus'un kızkardeşi tanrıça Hestiya'nın sorumlu olduğu aile ocağındaki ateşle ısınıp birbirleriyle kaynaşan bireylerle ilgili bir mitos... Evet, tanrıça Hestiya'nın aile ocaklarında yanan o dağınık ateşleri, gün gelip bir tek ülke halkını ısıtıp aydınlatmakla kalmayacak, zaman içinde bütün dünya halklarının kardeşçe bir arada ısındıkları tek bir ocağın ateşine dönüşecekti... İşte bu ateşin gücüyle artık aralarında kardeş

liriz: Batı uygarlığının mayası olan Grek mitolojisi, daha birkaç yüzyıl öncesine dek, mitolojinin kaynağı ve başlangıcı sanılıyordu... Oysa Grekler de, Hindistan'dan gelen göçmen bir halktı. M.Ö. 2000'li yıllardan başlayarak, Hindistan dolaylarındaki yurtlarından, yanlarına tanrılarını, mitoslarını da alıp önlerindeki sürüleriyle birlikte düşe kalka, bugünkü Yunanistan yörelerine ulaşmışlardı. Grekler dalga dalga şimdiki topraklarına geldiklerinde, Anadolu'da çok büyük uygarlıklar ve sözcüğün tam anlamıyla, uygarca yaşayan toplumlar vardı... Az önce değindiğimiz gibi, buna örnek olarak bütün görkemiyle bize ulaşmış olan Mezopotamya'daki Sümer uygarlığını ve onun daha sonra ulaştığı toplumların yapısına göre dönüşümler geçirecek olan mitolojisini gösterebiliriz... Grekler geldikleri bu yeni ülkenin mitologyası ve uygarlığıyla içselleştiler. İçlerinden çıkan sanatçılar, filozoflar bu mitosları işlediler ve onlara dayanarak bilimin, felsefenin, sanatların önünü açtılar.

Geçen yüzyılda Sümer dili çözülüp çivi yazıları okununca, Avrupalıların Grek mitolojisi konusundaki kesin sandıkları birtakım savları kökten yıkıldı! Çünkü Grek mitolojisi dedikleri mitolojinin, bilimlerin, Mezopotamya ve çevresinde uygarlıklar kurmuş Sümerlerden kaynaklandığı ortaya çıktı.

İşte Sümerlerden kaynaklanıp gelen Greklerin mitolojisi, daha sonra Romalılara geçti ve haliyle yeniden değişim ve dönüşümlere uğradı.... Ondan çok sonraları da Avrupalılar, bu mitolojiyi ve onun tetiklediği kültürü alıp benimsediler... Böylece bu mitoloji, Batı uygarlığı denen oluşumun mayasını ve hamurunu oluşturdu; bütün sanat ve bilim dalları, felsefe, vs. hep bu mitolojinin yoldaşlığında serpilip gelişti...

Gene o eskiçağdaki Ayshülos, Euripides gibi tiyatro ozanları; Baştanrı Zeus'un ve öteki tanrıların zorba ve ürkünç egemenliğine karşı, o zayıf insanoğlunu seven ve onun için savaşan kahramanların ve de tanrıların olduğunu, kaba ve ürkünç mitosları insancıllaştırarak anlatmaya çalıştılar. Bu bağlamda, Baştanrı Zeus'un köşe bucak sakladığı ateşi çalıp insanlara ulaştıran insan dostu tanrı Prometeus'u işlediler örnek olarak...

Bu tiyatro oyununa göre, tanrı Prometeus içine her türlü beceri, akıl ve de onu aydınlatacak ateşi koyup kendi elleriyle çamurdan yarattığı insanoğlunun, çok mutlu bir yaşam sürmesini istiyordu dünyamızda. Ne var ki insan denen böyle güçlü bir yaratığın dünyaya egemen olmasını istemeyen Baştanrı Zeus, Prometeus'un insan beynine koyduğu o kıvılcımı alıp bir köşeye sakladı... Haliyle insanoğlu da, dünyamızda körü körüne, ışıksız yaşamaya başladığı için, kendine yaraşan bir yaşam süremiyor, karanlıklar içinde habire çırpınıyordu. Bu duruma çok üzülen insan dostu Prometeus, zaten kızdığı Baştanrı Zeus'un köşe bucak sakladığı o ateşi çalıp insanlara ulaştırıverdi! Bu yüzden de Baştanrı Zeus, insan dostu Prometeus'u bir kayaya çivileterek cezalandırdı. Ne var ki Prometeus'un armağanı olan o kıvılcımla ışıklanıp aydınlanan insanoğlu, bilimlerde ilerlemeye ve bu yolla daha ilk basamakları üstünde durduğu o yüksek doruklarına doğru tırmanmaya başladı...

İşte kaba mitosları bunun gibi aydınlatıcı yapıtlara dönüştürerek insanoğluna yepyeni ufuklar açan sanatçıların başında, etkinliği hiç azalmayan ve bizim Ege topraklarından çıkma Homeros'umuz vardı...

- Troya savaşları sırasında ve sonrasında, insanların ve tanrıların harmanlandığı olayları içeren İlyada ve Odisseya destanları konusunda, 45.000 (kırkbeş bin) kitap yazıldığını söylediniz. Bu yapıtların evrensel ozanı Homeros kim ve neden önemli sizce?

YAŞAR ATAN - Gerçekten de doğup büyüdüğü Akdeniz coğrafyasındaki toprakların mitolojisini işleyen ozanlardan Homeros gerçeği, çok çarpıcı bir örnektir... Homeros, yaşadığı toprakların iki yakasındaki kardeş halkların tarih ve mitoloji kaynaklı efsanelerini (mitoslarını)

dillendiren şiirleri, soyluların konaklarında ezbere okuyan ve bu yolla yaşamını sürdüren emekçi bir ozandı...

İ.Ö. 1200 yıllarında gerçekleşen Troya savaşından 500 yıl sonra doğan İzmirli Homeros'un yaşadığı yüzyılda, yeni yeni palazlanan Grek burjuva sınıfından birileri ona, "Şu bildiğin efsaneleri yazıya dök de, yalnız soylular değil, bizler de okuyup öğrenelim" dediler.

O da oturup halkın dilinde dolaşan Troya savaşıyla ve bu savaşla harmanlanan tanrılar ve kahramanlarla ilgili söylenceleri (mitosları) derleyip topladı; içinden kendince seçtiği Troya savaşlarıyla ilgili olanları şiirleştirdi. Onlara büyük bir insanlık sevgisi ve yaşama sevinci yükledi. Adaletin, kardeşliğin güzelliği yanında, savaşların insanlıkdışı yüzünü çıkardı ortaya. Böylece bütün insanlığın ölümsüz başyapıtları İlyada ve Odisseya destanlarını oluşturdu Homeros...

İlyada destanı, dokuz yıl süren Troya savaşının yalnızca bir kesitini, yarı ölümsüz Yunanistanlı komutan Ahilleus'un Başkralı Agamemnon'a olan öfkesini ve bu öfkenin tetiklediği süreci dillendirir... Odisseya destanı da, Troya savaşına katılan Yunanistanlı kent krallarından Odisseus'un savaş sonrası ülkesine gemileriyle dönerken, denizlerde yıllar süren o zorlu savaşımlarını anlatır...

İlyada destanının konusu kısaca şöyleydi: Troya kenti; Çanakkale Boğazı'nın Anadolu yakasında kurulmuş çok varlıklı bir krallıktı. Avrupa yakasındaki Yunan yarımadasında da Akhalar (Grekler) denen bir halk oturmaktaydı. Ve onların yaşadığı her kent bir krallıktı. Varsıl Troya'nın hazineleri, Yunanistanlı kent krallarının başı olan Başkral Agamemnon'un sürekli düşlerine girmekteydi... İşte İlyada destanına göre, Troyalı prens Paris, bir iş gereği Yunanistan'a gittiğinde, güzelliği dillere destan Yunanistanlı Helena'yla tanıştı. Ne var ki tanrıça Afrodit'in, yanından hiç ayırmadığı yaramaz Eros'un saldığı aşk okları yüzünden güzel Helena, Yunanistanlı kent krallarından Menelaos'la evli olmasına karşın, Paris'e deli divane vuruldu ve onunla Troya sarayına gelin olarak geldi... Bu olayı düşlerinin bir gerçeğe dönüşmesi olarak yorumladı hemen Yunanistanlı Başkral Agamemnon! Baştanrı Zeus'la üç kez konuştuğunu ve kendisini Helena'nın namusunu temizlemekle görevlendirdiğini açıkladı halkına. Bu gerekçeye dayanaraktan topladığı en seçkin ordu ve kent krallarıyla birlikte, Troya surlarına dayandı...

Ne var ki, Troya surları dokuz yıl süresince talancılara hiç geçit vermedi! Ve bu savaşlarda tanrılarla insanlar harmanlandılar... Tanrılar da savaşan orduların saflarında yer aldılar zaman zaman. Ve bu tanrıların bir kısmı Troyalıların, bir kısmı da Yunanlıların saflarındaydı...

Surları aşamayan Başkral Agamemnon'un orduları, çevre kentlere yağma seferleri de düzenliyordu sık sık. Askerler, çevre halklardan devşirdikleri gerek kadın gerek ziynet cinsinden ganimetleri, aslan payını Başkral Agamemnon'a ayırdıktan sonra kalanını, kendi aralarında bölüşüyorlardı..

Bir keresinde Başkral Agamemnon, yarı ölümsüz ünlü komutan Ahilleus'un payına düşüp sevgili edindiği güzel Briseyis'i zorla alıp kendi çadırına götürdü. Bu olayı onuruna yediremeyen Ahilleus da, Başkral'a küfürler yağdırdı uzun uzun. Sonra da, "Ben sırf sen hazineler, güzel kadın köleler derleyesin diye mi geldim buraya? O Troyalılar bana ne kötülük etti de onların o masum gençlerini kırıp geçireceğim?" deyip çadırına çekildi...

Troyalılar, on yıl süresince, Yunanistanlı ordulara geçit vermedi. Anadolu halkları da dört bir yandan kuşatma altındaki Troyalıların yardımına koşuştu. Surları aşamayan yağmacı Akhalar, o ünlü Troya Atı'nı yaptılar sonunda. Karnı seçme askerlerle dolu bu tahta atın, tanrıça Atena'nın Troyalılara gönderdiği bir yengi armağanı olduğu düzmecesini yaydılar. Troyalılar da buna inanıp coşkuyla, Troya Atı denen tanrı armağanı tahta atı, surlardan içeri aldılar...

Aynı gece tahta atın karnına saklanmış askerler, surların kilitli kapılarını açtılar.

BÖYLECE BÜTÜN İNSANLIĞIN ÖLÜMSÜZ BAŞYAPITLARI İLYADA VE ODİSSEYA DESTANLARINI OLUŞTURDU HOMEROS...

Bu kapılardan giren Akhalı yağmacılar, Troya'nın hazinelerini, köle olacak kızları-kadınları derleyip topladılar. Sonra da kenti, baştan sona ateşe verdiler...

Homeros, Grek olmasına karşın, Girit uygarlığının insancıl kültürü içinde mayalanıp yetişmişti. O yüzden Homeros, destan boyunca gönlünün Troyalılardan yana olduğunu ve Yunanistanlı yarıtanrı Ahilleus'un değil, Troyalı komutan, ölümlü insan Hektor'un hayranı olduğunu da, gıdım gıdım duyumsatıyordu...

- İlyada ve Odisseya destanları ile onların güncel anlamları ne olabilir? Daha doğrusu Troya savaşlarının güncel anlamı... Zaten kitabınız doğrudan bu destanlarla ilgili...

YAŞAR ATAN - Evet, hemen şu gerçeği anımsatmakla başlayalım: Bin yıllar süresince Homeros'un anlattıklarının sadece bir masal olduğu, Troya diye bir kentin bile olmadığı sanılıyordu. 19'uncu yüzyılda Alman araştırmacı Heinrich Schliemann'ın Troya'yı, İlyada destanındaki bilgilere dayanarak arayıp bulmasıyla dünya tarihi birden değişiverdi. Troya, Çanakkale'ydi... Homeros'un anlattıkları da, gerçeklere dayanıyordu. Ne var ki gerçek kişiler ve olaylar mitoslarla, onlardaki tanrılarla, kahramanlarla harmanlanmıştı...

Homeros, gerek İlyada gerek Odisseya destanında, insanlığın elini ayağını bağlayan o ürkünç tanrıları, insanlaştırıp insancıllaştırdı... Tanrılara ve insanlara aşıladığı evrensel hümanizmayla, sanatları, bilimleri binyıllardan beri sürekli tetikledi. Savaşı anlatırken savaşın insanlıkdışılığını ve uygarlığın en büyük engeli olduğunu, bütün ürkünçlüğüyle gözler önüne serdi... Yarattığı hümanizmayla, insanlığı altın çağına götürecek uygarlığın önünü açtı...

Ve gene çok iginçtir: Savaşları ve onun getirdiği yıkımları anlatan her iki uzun destan, "barış" söylemiyle biter hep... İlyada destanındaki Yunanistanlı acımasız komutan Ahilleus Troyalıların komutanı Hektor'u öldürmüştü. Öldürmekle kalmamış, onu atlı arabasının arkasına bağlayıp sayısız kez Troya surlarının çevresinde dolandırmıştı! Bu acımasızlığa Kazdağları'ından savaşı izleyen tanrılar bile isyan etmişti...

Ama Hektor'un babası Troya kralı Priyamos, oğlu Hektor'un ölüsünü almaya gittiğinde, Ahilleus birden değişmiş, ağlamıştır. Bütün savaşlara ilençler yağdırıp kendi elleriyle yıkadığı Hektor'un ölüsünü babasına vermiştir...

Odisseya destanının sonunda da, birbirine hasım iki tarafın vuruşması sırasında tanrıça Atena araya girer ve "Artık sıra barışta..." der... İkinci destan da böylece "barış" söylemiyle biter...

- Homeros'un bu evrensel iki destanını Avrupalı gençler gibi bizim gençlerin de tanıması gerektiğini savunuyorsunuz. Neden?

YAŞAR ATAN - Az önce de biraz değindiğimiz gibi, Batı kültürü, bilimlerinden ve teknolojisinden tutun da bütün sanat dalları ve fesefesine kadar hep mitologyadan kaynaklanmıştır. Batılılar da bu mitologyaya, Grek yani Yunan mitologyası diyorlar. Hangi Batılıya sorsanız "Bizim kültürümüzün kaynağı Grek mitologyasıdır" der. Hatta çoğu hiç gocunmadan; "Bizim atalarımız Greklerdir," der. Yani "kültür atalarımız" anlamında... Bunu böyle söylemelerinin nedeni, bütün bu mitosların ve de Homeros'un ölümsüz İlyada ile Odisseya destanlarının Grekçe olarak yazıya dökülmüş olmasındandır...

Batı kentlerinin meydanlarını, tarihi yapılarını, yollarını vs. mitologya kaynaklı heykeller, yazılar süslemektedir. Onları gören bizim yurttaşlarımız anlamsızca bakıp geçmektedirler... Kısaca özetlersek, Batı kültürünü yani musikiyi, tiyatroyu, şiiri, heykeltraşlığı, felsefeyi ve de politikayı anlamak için bütün bunların kaynağı ve bizim topraklarımızın ürünü olan mitologyayı öğrenmek zorundayız...

- "Homeros'un İzinde - Troya'dan Savaş Efsaneleri" adlı bu son kitabınız neler içeriyor?

YAŞAR ATAN - Bu konuda kısaca şunu da eklemek gerekiyor: "Homerosun İzinde, Troya'dan Savaş Efsaneleri" adlı kitabımız, savaşın o ürkünç gerçekleriyle harmanlanan insan ve tanrılarla ilgili 90 dolayında öyküden oluşmuştur. Ve bu öykülerdeki tanrıların çoğu insanlaşmış, insancıllaşmıştır... Kahramanlar da savaşın değil, insanlaşmış insanın değerini anlamışlardır...

Kitabımızda geçen bir olayı kısaca anımsatayım isterseniz: Gerçekten de yüreklilik yönünden birbirine denk olarak algılanan iki hasım kahraman, Troyalı Hektor'la Yunanlı Büyük Ayas, teke tek vuruşmaya başladılar... Hem kılıç kılıca, hem yerden kaptıkları kaya parçalarını birbirlerinin üstüne fırlata fırlata, akşama dek vuruştular! Yenişemeyince de iki hasım kahraman, el sıkışıp birbirlerine armağanlar sundular. Troyalı Hektor, herkesin hayran olduğu en etkin kılıcını, az önce kıyasıya vuruştuğu Ayas'ın eline tutuştururken, "İlerdeki kuşaklar bizim nasıl vuruştuğumuzdan söz ederlerken, sonunda dost olduğumuzu da unutmasınlar!" dedi ve gülümseyerek askerlerinin arasında sessizce yürümeye başladı... Ayas da arkasından yetişip anasının armağanı ve yanından hiç ayırmadığı oyalı mendilini tutuşturdu az önce öldüresiye vuruştuğu Hektor'un eline! İki hasım birbirleriyle bir süre sarmaşıp kucaklaştılar!...

Kısa bir süre sonra savaşın iğrenç yüzünü gören Yunanistanlı Ayas, Hektor'un armağanı o kılıcın üstüne kendini atarak canına kıydı!

- Mitologyanın temelindeki bazı derin gerçeklere dikkat çekmeyi amaçladığınızı saklamıyorsunuz. Nelerdi bunlar?

YAŞAR ATAN - Yukarıda söylediklerim bağlamında Homeros kaynaklı bu öykülerimde şunları vermeye çalıştım.

Bir kere, antikçağdaki tanrıların ve egemen kralların da, savaşın ilk başlarındaki bütün acımasızlıklarına karşın, insanlarda gördükleri sevgi karşısında yumuşayıp iyiliğe ve insancıllaşmaya doğru sürekli evrildiklerini göstermeye çalıştım. Örneğin demirci tanrı topal Hefaystos, demirci işliğinde kılıç-kalkan türünden silahlar dövmez oldu artık. Hatta Baştanrı Zeus için bile yıldırımlar üretmez oldu! Böylece tanrı Hefaystos insanlara yardımcı olacak robotlar üretmeyi öğretmeye başladı dünya emekçilerine...

Ayrıca mitosların gizlediği yaşama sevincini ve onların tetiklediği hümanizmayı da sürekli duyumsatmak istedim. Çünkü insanlar sevgi, kardeşlik ve yaratıcılık öğeleriyle aşılandığında, en güzel meyvelerle donatacaklardı dünyamızı. Yani uygarlaşacaklardı... Zaten Grekçede "uygar insan" demek, "aşılanmış insan" anlamına geliyordu. Aşılanmamış insanlar yabanıl oluyor, ürettikleri de bir işe yaramıyordu!..

İşte 2800 yıl önce yaşadığımız bu topraklarda doğup oranın halk destanlarıyla mayalanan Homeros adlı evrensel ozanımız, yarattığı iki ölümsüz destanıyla bütün dünya halklarının uygarlığa giden yolculuğunda, en güçlü bir menzil fenerine dönüşmüştür...

Şunu da ek olarak söyleyiverelim: Homeros'un İyada ve Odisseya adlı kitaplarını o Büyük İskender, nereye gitse yanında taşırmış. Her gün Homeros'tan bir şeyler okurmuş...

O yüzden, örneğin Batı ülkelerinde, yalnız onun hakkında 45.000'in (evet yazıyla, kırkbeş binin) üzerinde kitap yazılmıştır!.. Ve ne yazık ki, Homeros'umuz, anavatanının uzaklarında kalmıştır hep. Dolayısıyla bu ve bunu izleyecek kitaplarımızla, o evrensel ozanımızın doğup yaşadığı ve öksüz bıraktığı topraklara yeniden dönmesi için, bir bakıma ona çağrıda bulunuyoruz...

Bir dileğim var: Umarım, bundan böyle gençlerimiz de bütün Batılı gençler gibi, bizim topraklarımızın özsuyu demek olan aynı mitoloji ve onun tetiklediği uygarlıkla içselleşirler.

(FHF)

ALMANYA'YA GÖÇ SERÜVENİ VE İÇİNDEKİ İNSANLAR...

'Umut Peronu'

"Ama kitaba adını veren 'umut peronu', Almanya'da Münih tren istasyonunda... Almanya'ya o dönemlerde misafir işçi getiren trenlerin son durağı Münih tren istasyonundaki 11 numaralı peronmuş. Burada trenden inenler Almanya'nın dört bir yanına yine trenlerle devam edermiş. İşte İtalyanlar bu perona 'umut peronu' adını vermişler. Ben de bu sıfatı kullandım."

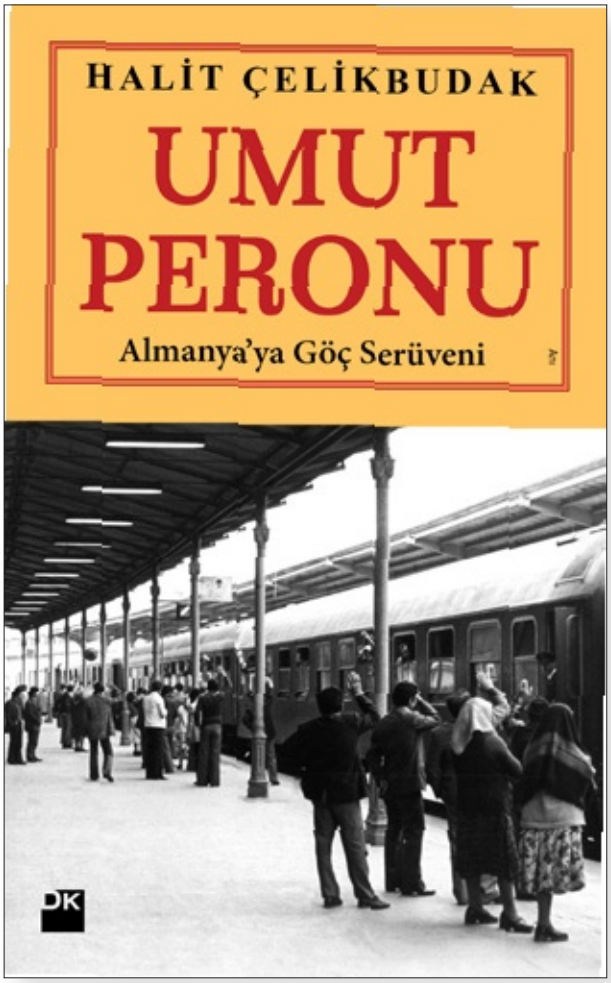

FRANKFURT - Türkiye'den Federal Almanya'ya göçün serüveniyle ilgili yayın hiç olmadı değil. Oldu. Ancak, istisnalara rağmen, bu göçü başından itibaren bizzat yaşayan birinci ve ikinci kuşağın deneyimleri geleceğe hakkıyla aktarılmadı. Yaşam koşullarının Almanya'ya giden birinci ve ardından ikinci kuşak için hiç kolay olmadığı biliniyor. Yaşananların yayımlanmaması, Türklerde yazı alışkanlığının bulunmamasına bağlanıyor. Bu "deneyim aktarma mekanizması", şimdilerde art arda yayımlanan anılarla hareketleniyor. Nitekim, uzun yıllar Almanya'da gazeteciliğin her kademesinde çalışan, bir dönem Hürriyet gazetesinin Avrupa baskılarını yöneten Halit Çelikbudak da "Umut Peronu - Almanya'ya Göç Serüveni" başlıklı son kitabında ailesinin ve kendisinin yaşamını eksen alarak Almanya'ya göçü anlattı. Önceki yıl Avrupa'daki Türk gazeteciliğinin tarihini "Beyaz Yerler Siyah Olacak - Türk Gazeteciliğinin Avrupa Macerası" başlığıyla kitaplaştıran Çelikbudak, sorularımızı yanıtladı.

- Sizi bu kitabı yazmaya yönelten düşünce neydi ?

- Hürriyet'in Avrupa baskıları yayın yönetmeni olarak Türkiye ile Almanya arasındaki işgücü göçünün 50'nci yılı nedeniyle bir kitap hazırlanmasını sağladım. Göçün 50'nci yılı nedeniyle gazeteden bir çağrı yaparak ailelerin göç hikâyelerini,

BEN TARİHÇİ DEĞİLİM, BU KİTAP DA BİR TARİH KİTABI DEĞİL.

özlemlerini anlatmalarını istedik. Bunları derleyip önce gazetede yayınladık. Daha sonra kitap haline getirdik. Benim ailem de yarım yüzyılı aşkın bir süre önce Türkiye'den Almanya'ya göç etmişti. Ben de ikinci nesil göçmenim. Beni bu kitabı yazmaya yönelten ilk düşünce böyle doğdu.

- Kitap bir otobiyografi mi, yoksa göçün mü tarihi?

- Kitabın adı her ne kadar "Almanya'ya göç serüveni" olsa da konusu daha geniş. Ressamlar bazen yaptıkları resmin tamamını görmek, o ana kadar yaptıklarını değerlendirmek için tuvalden birkaç adım geri giderler... Benzer şekilde, bu kitapta ben de biraz geri giderek çerçeveyi genişlettim. Ailem Kırım kökenli... 1864 yılında Kırım'dan yola çıkıp Romanya üzerinden Anadolu'ya, Bursa'ya göç ediyor. 1960'lı yıllarda da Bursa'dan Almanya'ya göç ediyor. Dolayısıyla yaklaşık 150 yıllık bir göç hareketi... Belgeleriyle bu büyük göçü anlattım.

- Kitabınız göç tarihine not düşmek olarak kabul edilebilir mi ?

- Ben tarihçi değilim. Bu kitap da bir tarih kitabı değil. Belki tarihçilere ham malzeme kaynağı veya Fransızca deyimiyle "la petite histoire" yani "küçük tarih" olabilir. Tarihçiler gelecekte bu ham malzemeler arasındaki bilgileri araştırır, yorumlar, değerlendirebilir... Bu malzemeler tarihçiler için önemli birer kaynaktır. Çünkü bu malzemelerin sahipleri olayların tanıklarıdır. Bu malzemelerin tümünün belki mutlak gerçeği yansıttığı iddia edilemez, ama bunların sayısı arttıkça gerçeği görmek o kadar kolaylaşır.

- Kitaba adını veren "Umut Peronu" Sirkeci garında mı?

- Almanya'ya göç ilk yıllarda Sirkeci Garı'ndan başlıyor. Benim ailem de oradan yola çıkmış. Ama kitaba adını veren Umut Peronu, Almanya'da Münih tren istasyonunda... Almanya'ya o dönemlerde misafir işçi getiren trenlerin son durağı Münih tren istasyonundaki 11 numaralı peronmuş. Burada trenden inenler Almanya'nın dört bir yanına yine trenlerle devam edermiş. İşte İtalyanlar bu perona "Umut Peronu" adını vermişler. Ben de bu sıfatı kullandım.

- Göçün dışında ailenizin, sizin yaşadıklarınız da var kitapta...

- Yaşadıklarımı, gözlemlerimi anlattım. İnsanlar çoğu zaman içinde yaşadıkları ortamı göremezler. Fransız yazar Guy de Maupassant, Paris'te Eyfel Kulesi'nin yapılmasına hep karşı çıkmış, "Bu kule Paris'e hiç yakışmıyor" demiş. Eyfel Kulesi yapılmış. Guy de Maupassant ise Eyfel'in içindeki kafeye her gün gidiyormuş. Ona bu durumu sormuşlar. Cevabı şöyle olmuş. "Eyfel kulesinin görünmediği tek yer burası!" Bunun gibi, içindeyseniz göremeyebilirsiniz bazı ayrıntıları... Bu çoğu kişi için geçerlidir, ama uzun yıllardır yaptığım gazetecilik mesleğinin olmazsa olmazları, gözlem ve olayları irdelemedir... Gazeteciler içinde yaşadıkları ortamı gözlerler... Bu özellikleri de çoğu zaman onları dolaylı da olsa onları modern çağın tarihçileri yapar... Bu yüzden de gazeteler için tarihin taslakları nitelemesi yapılır zaten... Ben de ailemin göç sürecine ilaveten Almanya'da yaşadıklarımı, gözlemlerimi kitabıma yansıttım.

- Göçün geleceğini siz nasıl görüyorsunuz?

- Bizim göç süreci sırayla "misafir işçi", "yabancı", "göçmen" ve "Türk kökenli Alman" diye gidiyor. Dördüncü nesle gelirken gelecekte nasıl bir kimlik olacak sorusuyla karşılaşıyoruz. Kimlik oluşumunda ortak bir tarihsel beraberlik, din, dil, köken birliği gerekir. Elli yılı aşkın sürede kolayca tanımlanamayan bu ger-

çeğin ve bununla ilgili sürecin gelecekte de bir süre daha belirsiz olduğunu düşünüyorum. Bu sürenin ne kadar olacağı konusunda bir tahminde bulunmak kolay değil. Ancak bugünkü gelişmeler yeni kültürel kimliğinin en belirleyici öğelerinden birinin İslam dini olacağını gösteriyor. Belki de Türk kökenliler bu bağlamda yeniden tanımlanacak. Dünyadaki gelişmeler de bunu gösteriyor. Bunları kitabımda etraflı olarak anlattım.

- Elli yılı aşan göçle ilgili etkileyici tek bir cümle söylemeniz istenirse ne söylersiniz acaba ?

- Tek bir cümle değil, ama iki cümle söyleyebilirim. 1960'lı yıllarda Almanya'ya yola çıkanlar "biraz çalışıp para biriktirdikten sonra dönerim" umudu içindeler... Türk hükümeti ise ülkedeki işsizliğin hafifleyeceğini ama gidenlerin kalifiye birer eleman olarak döneceklerini düşünüyor. Ama İstanbul'daki Alman İrtibat Bürosu Müdürü Theodor Marquard'ın 1966 yılında söylediği iki cümle beni çok etkilemiştir... Theodor Bey "Sanmayın ki gidenler geri dönecekler. Birçokları Almanya'da yeni bir hayat kuracaklar, kök salacaklar ve vatanlarını sadece misafir olarak ziyaret edecekler" diyor. Türkiye'den Avrupa'ya göç tarihinde bu kadar uzak görüşlü bir söz var mıdır, bilmiyorum... Bu sözleri ilk okuduğumda etkilenmiştim, şimdi de etkileniyorum...

- Kitabınızı nasıl tarif ediyorsunuz?

- Göçü çokça tekrarlanıp klişe haline gelmiş olarak bir konu olarak görenler olabilir. Çoktan unutulup gitmiş bir şeyin tozunu alıp tekrar gündeme getirmek olarak niteleyenler de olabilir. Ama bir kez de değişik bir gözlükle bakmamızın faydası var. Ben de bunu yapmaya çalıştım. Ailem ve benim yaşamımın ekseninde Türkiye'yi, Almanya'yı anlattım. Karşılaştığım bazı insanları anlattım. Bazıları artık hayatta olmayan insanların hikayelerini hatırlamaktan dolayı hüzünlendim, yazarken gözlerim doldu, ama amacım bugünü daha çok anlamlandırmak, şimdiye bir değer, bir derinlik katmaktı. Latince bir söz vardır: **"Historia est vitae magistra"...** **"Tarih hayatın öğretmenidir"** derler.

YAŞADIKLARIMI ANLATTIM. İNSANLAR ÇOĞU ZAMAN İÇİNDE YAŞADIKLARI ORTAMI GÖREMEZLER..

Foto: **Tansu Sarıtaylı**

Kardeşimiz Uğur Hüküm

(İstanbul 1949 – Paris 2013)

*Uğur'la uzun süre birlikte çalıştık, birlikte ürettik, ortak bir aydınlanma kavgası verdik. Cumhuriyet'te, **"Yenigün Avrupa"**da, **"avrupagun.eu"**da ve üç aylık "Kültür" dergimizde hep omuz omuza olduk. Zor zamanlardan geçerken hep yanı başımızdaydı. Sonra birden, hiç beklemediğimiz bir anda aramızda çekilip gitti. Şaşkınlığımız sürüyor, hâlâ inanamıyoruz bu tepeden tırnağa kültür insanının böylesine erken ve en verimli çağında sonsuzluğa göçmesine. Ama biz yazdıkça, çizdikçe, yaşadıkça onu hep aklımızda ve yüreğimizde taşıyacağız. Anılarıyla hayata tutunacağız. Uğur Hüküm unutulması mümkün olmayan insanlardandı. Pırıl pırıl zekâsını, güleryüzünü, içtenliğini ve çalışkanlığını biz nasıl unutalım?*

Osman Çutsay / Ömer Yaprakkıran

Yeri doldurulamaz Uğur

M. ŞEHMUS GÜZEL

Uğur Hüküm 1970'lerin başından itibaren Fransa'da yaşadı. Coşkusu, özverisi, candan ve dayanışmacı dostluğu, sevecenliği, güleryüzlülüğü ve son derece mütevazı halleriyle unutulamazlar arasındaki yerini çoktan aldı.

Radio France Internatonale'da (RFI) Güzin Dino'dan sonra Türkçe bölümünü yıllarca yönetti, Güzin'in bıraktığı boşluğu en iyi biçimde doldurdu.

Paris'te birkaç dostuyla kurduğu Radio Soleil'le insanlarımızın sesi oldu ve bilhassa hapishanelerdeki vatandaşlarımızın sesini duvarların ötesine taşıdı. Mahkum yurttaşlarımızın kaç tanesi Uğur sayesinde vatanın sesini duydu, Ruhi Su'yu dinledi, Nâzım'dan şiirlerle sarsıldı, kitap edindi, dertlerini bir parça olsa bile unutabildi. Uğur ve çalışma arkadaşları onların her birine birer pencere açtılar. Kimi özgürlüğüne kavuştuktan sonra özel olarak taa Paris'e kadar gelip Uğur'u buldu ve ellerine sarıldı, kaldı.

Yeri doldurulamazlardandır
Uğur Hüküm.

Uğur Hüküm Cumhuriyet'teki yazılarıyla Fransızca bilen ama Fransız radyo ve televizyonlarını izlemeye ve Le Monde okumaya zaman ayıramayan, aralarında yakından tanıdığımız gazeteci dostlarımı-

CANIMIZ ÇOK SIKKIN. BU ÇOK EFENDİ, HAKİKİ İSTANBUL ÇELEBİSİ VE SÜREKLİ GÜLERYÜZLÜ DOSTU UNUTMAK MÜMKÜN DEĞİL

zın da bulunduğu, birçok kadın ve erkeğin başvuru kaynağı ve bir anlamda en güvendikleri referansı oldu. Cannes Film Festivali üzerine yazdıkları, caz makaleleri, Fransız siyasetine ilişkin analizleri her zaman işimize yarayacak özellikler taşıyor.

1981 sonunda ve 1982 başında Yılmaz Güney'in "Yol" filminin seslendirilmesi aşamasında en belirleyici yardımcılarından biriydi. Bunu ve daha birçok şeyi hiçbir zaman kamuoyuna yansıtmayacak kadar da arka planda kalmayı tercih etti.

Uğur çok hoş bir dost, çok iyi bir baba (her birini en iyi biçimde yetiştirdiği iki çocuk sahibi) olarak aklımızda hep.

Uğur'un aramızdan ayrılışı bu son aylarda Paris'teki yaprak dökümünün en beklenmeyeni ve aynı zamanda ölümün, bu kalleş, bu hain, bu alçak "beyaz giysilinin" çevremizde dolaştığının en somut ispatı. Canımız çok sıkkın. Bu çok efendi, hakiki İstanbul Çelebisi ve sürekli güleryüzlü dostu unutmak nâ-mümkün. Melih Aşık'ın bana gönderdiği iletide belirttiği gibi, "Anısı geride kalanlara yol gösterici olsun. Kalplerde onunla ilgili güzel duygular kalsın."

UĞUR ÖNCE GENÇ BİR ÖĞRENCİ, DAHA SONRA YETİŞKİN BİR İNSAN OLARAK YAŞAMI BOYUNCA TANIK OLDUĞU BÜTÜN ASKERİ DARBELERE KARŞI TAVIR TAKINDI.

Uğur'u en son Güzin Dino'yla vedalaşma törenimiz sırasında, 5 Haziran 2013'te, önce hastanede, sonra Thiais Mezarlığı'nda gördüm. Güzin'i ve Abidin'i en iyi tanıyanlardan biri olarak Uğur, onlarla hep en iyi ilişkileri sürdürmüş Parisli dostlarımızdan biriydi. Güzin'in yattığı mekan, ardıçkuşu, kırlangıç, bülbül ötüşleri, gül ve ağaçlarla donatılmış yemyeşil çevresiyle aklımızda kaldı. O gün Uğur'la uzun boylu konuşamadık çünkü her birimizin etrafında dünya kadar insan vardı, ama en yakınını yitirmiş iki kardeş gibi birbirimize sarıldık ve başsağlığı diledik. Güzin ona da bana da az ablalık yapmadı hani. Arada bir sıkı ve hakiki ağız dalaşlarıyla. Bu Güzin'in alâmet-i fârikası veya alâmet-i harikasıydı. Alışkındık. Güzin'in hele beni kardeşi Behlül'le karıştırmasına ve benimle kardeşiyle çocukken yaptıkları gibi atışmasına alışkındım. Dahası Güzin, Abidin'in bize bıraktığı en son ve en kırılgan mirasıydı. Gözümüz gibi sakındık.

Uğur'la daha önce, 30 Mart 2013'te, İnsan Yılmaz Güney kitabımın Paris Kürt Enstitüsü'ndeki imza ve tanıtım toplantısında biraraya gelmiş, uzun boylu konuş-

ma fırsatı bulmuştum. Uğur o gün katılmasını ve Yılmaz Güney'e ilişkin anılarını bizlerle paylaşmasını rica ettiğim üç arkadaştan biri olarak geldi ve kısa tanıtım konuşmamdan sonra anılarını cömertçe sundu. İlk kez bu vesileyle 1981 sonunda, o günlerde Güney'e yardımcı olan ve bunu herkesten gizleyen Yavuzer Çetinkaya aracılığıyla, Yılmaz Güney'le tanıştığını ve ilk görüşme sonrasında Yol'un seslendirilmesinde çalışabilecek Paris'teki Türkleri ve Kürtleri seçme işiyle görevlendirilmesini ve bu işi Barbès'teki küçük bir stüdyoda nasıl yaptığını anlattı. Anılarını anlatması için davet ettiğim Nezihe de Uğur Hüküm'ün seslendirme için Kürtçe bilenleri aradığını bir Ermeni arkadaşından duyduğunu ve bunun üzerine Uğur'la görüşmeye gittiğini ve sonrasını anlattı. Uğur ve Nezihe sayesinde Güney'in o sıralardaki çalışma anlarını ve yöntemini dinledik. Böylece o günlerde Güney'in çevresinde çok sınırlı ve küçücük bir takımın bulunduğunu öğrendik. Bu takımda Yavuzer ile Uğur yanında, Gaye Petek, Neriman Petek, Mehmet Ulusoy, Keriman Ulusoy gibi isimlerin bulunduğunu da. Toplantı sonrasındaki sohbetimiz sırasında Uğur'a bunları artık bir an önce yazmasını ve yayınlamasını anımsattığımda, "Yazıyorum, dedi, bütün geçmişimi, anılarımı anlattığım bir kitapta bunları da aktaracağım." Bize artık bu çalışmasının yayınlanıp meraklılarına ulaştırılmasını beklemek kalıyor.

Uğur o günkü konuşmasında geçmişini de kısaca özetledi: İstanbul Şehir Tiyatrosu'nda kadrolu oyuncu olarak çalışmasını, Tuncel Kurtiz'le tanışmasını, 1969-1973 arasında ODTÜ'deki öğrencilik dönemini, Paris'e gelişini, Thomson Fabrikası'ndaki işçilik hayatını ve bunun onbeş yıl kadar sürüşünü, sendikacı militanlığını, Fransız Komünist Partisi üyesi olmasını, gazetecilik yaşamını, radyo deneyimlerini, yaptıklarını ve yapamadıklarını da... Bunların tümünü daha kapsamlı bir biçimde anılarında bulacağımızı umuyorum. O gün Uğur bize yazmakta olduğu anılarının ilk versiyonundan bir dilim sun-

du desem yeridir. Hepimiz merak ve hayranlıkla dinledik. Sayesinde tiyatro, sinema, sanat, medya, radyo ve gazetecilik konularında dünya kadar şey öğrendik.

Uğur önce genç bir öğrenci, daha sonra yetişkin bir insan olarak yaşamı boyunca tanık olduğu bütün askeri darbelere karşı tavır takındı. Tavır takınmakla kalmadı, karanlığın yırtılması ve güneşin doğması için kararlı, ciddi, düzenli ve sürekli bir biçimde çalıştı. Bu konuda özellikle 12 Eylül 1980 darbesi öncesi ve hemen sonrasında yaptıklarını Doğan Özgüden'in "Vatansız Gazeteci" üst başlıklı anılarının "Sürgün Yılları 1971-2011" isimli ikinci cildinden neredeyse günü gününe izlemek mümkün. Asıl dikkati çeken ve hayranlık uyandıran Uğur'un düzenli bir biçimde hep en tutarlı tavırları takınmış olması. Bu elbette yaşanılanlar yaşandıktan, yapılanlar yapıldıktan sonra saptanabildi. Oysa o günlerde tutarlı tavır takınanların nasıl kenara itildiklerini bir parça biliyorduk, kalanını ise Doğan Özgüden'in kitabından gerçek kahramanlarının isimleri ve yaptıklarıyla öğreniyoruz. Bu konuları da Uğur'la konuştuk ama maalesef zamanımız elveriş-

✤

SADECE TAVIR TAKINMAKLA KALMADI, KARANLIĞIN YIRTILMASI VE GÜNEŞİN DOĞMASI İÇİN KARARLI, CİDDİ, DÜZENLİ VE SÜREKLİ BİR BİÇİMDE ÇALIŞTI.

✤

li olmadığı için ayrıntılı bir biçimde derinleştiremedik. Özetle şöyle diyelim isterseniz: Solda, hakiki solda, birlik arayışı yapısallaşmış, kemikleşmiş bürokrasileri, "kaşarlanmış" bürokratları aşabilir mi? Onların aşılabilmeleri için ne yapılabilir? Ne yapılmalı? Sorularımızın yanıtlarını hâlâ arıyoruz. Yardımlarınızla aramayı sürdüreceğiz. Bulana kadar.

Uğur, bu güleç yüzlü, en tatsız anlarda bile tebessümünü ihmal etmeyen hakiki insan, dayanışmacı ve gerçek dostumuz, Gaye Petek'in deyişiyle "Uğurcuk", hiçbirimizin aklının uçundan bile geçirmeyeceği bir biçimde ve bir anda, 27 Haziran 2013 perşembe akşamı kalp krizi geçirdi. Gaye'nin bana gönderdiği iletide aynen şunlar yazılı: "Dostumuz Uğur perşembe akşamı bir kalp krizi geçirdi, ilk yardım galiba geç ulaştı ve şu anda uyanamadı, galiba beyin ölüm durumunda. Bu yarın tam kesinleşecek, çok minnacık bir ümit kaldı ama mucizevi sayılacak kadar."

Uğur, Paris'in "149, Rue de Sèvres" adresindeki Necker Hastanesi'nde yoğun bakım biriminde kurtarılmaya çalışıldı. Ama bu maalesef mümkün olmadı. Uğur'cuğu son kez görmek umuduyla Gaye'nin iletti̇ği adrese gittim. Duroc Metro istasyonunda iner inmez anımsadım: 1980'lerin sonunda Abidin'le malum hastalığının denetimi için buraya birlikte gelmiştik. Abidin hastalığının duyulmasını arzulamadığı için bu tür denetim veya doktor ziyaretlerine ağzı mühürlü dostlarıyla gitmeyi kural haline getirmişti. Abidin'le birlikte gittiğimiz ve doktor denetiminden sonra ev-atölyesine birlikte döndüğümüz günden bu yana bu hastane daha beter bir labirente dönüşmüş. Ne iyi ki Gaye'nin verdiği adres ayrıntılı. Gaye son birkaç yılını önce babası ve hepimizin de bir parça abesi Fahri Petek, sonra Güzin Dino ve bugünlerde de annesi Neriman Petek için hastanelerde geçirdiği için hastane adreslerindeki ayrıntıların önemini biliyor. Evet Necker Hastanesi'nde Uğur'cuğumuzun yattığı yoğun bakım birimini buldum ama onu son bir kez görmem maalesef mümkün olmadı. Kapılar ve pencereler çünkü, mecazi manada, mühürlenmişti. Eşinin arzusu önünde dostların yapacağı tek şey peki demektir. Ben de öyle yaptım. Uğur'cuğu son kez göremedim. Bakın burada Fransızların yöntemini beğendiğimi söylemenin tam zamanıdır: Ölünüz tabuta konulduktan sonra son bir kez görmek isteyenler için tabutun kapağı çok kısa bir süre için bile olsa açık bırakılır ve isteyenler gidip elveda der. Fena değil. Kulağımıza küpe olsun mu? Olsun.

Ne olursa olsun canım sıkkın ama üzülmüyorum çünkü biliyorum şimdi çıksam, bir şişe rakı ve bir parça beyaz peynir almak için köşedeki "Bizim Bakkal"a gitsem Uğur da mutlaka oradadır ve bana "Şehmus bak bu peynir yeni gelmiş, daha taze, istersen bunu dene, biraz daha yağlı ama olsun daha lezzetli" diyecektir. Veya birkaç adım ötedeki sinemalara sokağına dalsam Uğur elimle koymuşum gibi karşıma çıkacak, "Merhaba Şehmus, Cannes Film Festivali'nden dün döndüm, kısa film yarışmasında birincilik alan genç yönetmen ve oyuncusu ve aynı zamanda eşi bizde kalıyorlar" haberini verecektir. Veya bir bulvarda yürürken aniden karşı karşıya geleceğiz, o bir basın toplantısına koşturuyordur ben bilmemnereye, "Tamam telefonlaşalım, görüşelim, bir kahve içelim" deyip koşar adım yollanacağız. Ve nihayet zaman, şu bilinen, akan ve çağlayan zaman duracak, bir café terasında bir kahve veya bir bira içimi sohbete dalabileceğiz.

Uğur'a defalarca söyledim, o çok iyi biliyor, Uğur'la aramızda hakiki bir "önsezi telefonu" vardı. Evet önsezi telefonu. Kaç defa gerçekleşti: Kaç defa sokağa çıkmadan önce birazdan şurada Uğur'a rastlayacağım ve Uğur bana şu konuda şu bilgiyi verecek diyordum ve aynen gerçekleşiyordu. İki dost arasında bundan daha büyük, bundan daha hakiki bir duygu ve sezi birliği var mı? Bilenler lütfen yazsınlar.

Bizler Uğur Hüküm'ü unutmayacağız. Okuyucularının, meraklılarının da bizlere katıldığını duyuyor, okuyorum. Ne mutlu Uğur'a.

Ne olur yani biraz daha kalsaydı, şu birkaç kitabını bitirebilseydi. Fena mı olurdu? Ulan ölüm ne garip, ne kalleş, ne zalim bir şeysin. Sen geldiğinde biz yokuz. Biz varken sen yoksun. Bi yakalasam seni ağzını burnunu kumlara sürtmezsem bana da Erganili Şehmus demesinler! Şu son yazdığım satırlara en çok Uğur gülecek, biliyorum. Olsun. Ben de zaten onun için bu işi üstleniyorum. Sadece onun için. ▮

UĞUR HÜKÜM
HEP KÜLTÜR VE SANATIN İÇİNDE OLDU, DÜNYAYA O PENCEREDEN BAKTI.

© Fotolar: Ömer Yaprakkıran

Jazz ve gitar efsanesi bir 'öteki'

Django Reinhardt yüz yaşında

UĞUR HÜKÜM

Rivayete göre, bütün zamanların en iyi klasik İspanyol gitaristi diye bilinen Andrés Segovia (1893-1987) 2. Dünya Savaşı'nı takip eden günlerden birinde, Paris'te o dönemin cazibe merkezlerinden bir barda, Django Reinhardt ile karşılaşır. Django konuşmasını pek sevmediğinden kısa süre sonra yanından hiç ayırmadığı gitarıyla değişik bir hava tıngırdatır. Usta Segovia çok duygulanmış ve etkilenmiştir. Gayri ihtiyari "Kimden bu parça?" deyiverir. Django başını gitarından kaldırmadan, omuzlarını silkeleyerek çocuksu bir saflıkla, "İçimden geldi, öylesine dokundum" diye yanıtlar. Gözyaşlarını tutamayan Segovia hayranlıkla "Sen ne biçim bir yaratıksın böyle, dururken bile üretiyorsun?" diye sorgular. Django'nun cevabı gitarındadır. Çalmaya devam eder...

20'nci yüzyılda özgürlük ve yaratıcılık nişanı takılacak birkaç müzisyen varsa, sanat tarihinin yaldızlı sayfalarına "dâhi" diye yazılacak Jazzcılar olacaksa, herhalde Avrupa kökenlilerin başında, notapartisyon okumasını bile bilmeyen çingene çocuğu, efsanevi sanatçı Django Reinhardt gelir. Jazz yazarı ve araştırmacısı François Billard'ın deyişiyle, "O, halkının gerçek bir kahramanıdır." Tüm baskı, kıyım, önyargı, ayrımcılık ve dışlamalara karşın halen yeryüzünün en "özgür halkı" diyebileceğimiz Çingenelere göğüslerini gere gere "Çingene olmaktan gurur duyuyorum" dedirtmiş, dedirtebilen bir sanatçıdır o. Jazz'da çığır açan, Avrupa'dan dünya Jazz'ına tür katan tek müzisyendir o. Gitarı Jazz'ın özgün ve temel enstrümanı olarak dünyaya kabul ettiren besteci ve yorumcudur o. Django 2010'da 100 yaşına girdi. Jazz âlemi ve Fransa bu eşsiz evlâdını, ona hasrettiği "Django Reinhardt Yılı"nda saygıyla anıyor.

Bir başka Jazz uzmanı, "Django Reinhardt Efsanesi" (1957) isimli kitabın yazarı Yves Salgues'a göre, Django, Avrupalı çingenelerin Fransızca konuşan "Manuşlar" kanadındandır. Annesi "Négros" Django'yu 23 Ocak 1910'da göçer kervan-

ÇİNGENELERE GÖĞÜSLERİNİ GERE GERE "**ÇİNGENE OLMAKTAN GURUR DUYUYORUM**" DEDİRTEBİLEN BİR SANATÇIDIR DJANGO REİNHARDT.

ları Fransa'ya yakın Belçika'nın Liberchies kasabasından geçerken dünyaya getirmiştir. Babası bilinmeyen bebek, nüfus kayıtlarına Jean (Baptiste) ilk adı ve adet olduğu üzere annesinin soyadı Reinhardt ile geçtikten sonra göç katarları durmak bilmez yolculuklarını sürdüreceklerdir. Annesi oğluna, yine çingene geleneklerine uygun biçimde tek gerçek ismini takacaktır: "Django". Django oğlan Jazz'da çığır açacak, Swing'e "Çingene-Manuş" stiliyle yepyeni bir boyut, benzersiz bir ritim kazandıracak, başka türde müziklerin de ufkunu genişletecek, nicelerine öncülük edecektir. Örneğin, Jimi Hendrix ve Tony Iommi kurdukları gruplarına, "Band Of Gypsies" ve "Black Sabbath" adını takmışlarsa, B.B. King 1950'lerde yaptığı radyo programlarında düzenli onun plaklarını çalmışsa, Jeff Beck "En büyük o! O bir Tanrı!", diyebiliyorsa Django efsanesi basit bir pazarlama başarısı veya keyfi tercih meselesi değildir. Hele de 2010 yılı içerisinde Django'ya ilişkin düzenlenen yüzlerce (yanlış okumadınız) konser, festival, şenliği görünce onun eserini, değerini, Jazz'a, dünya müzik ve kültürüne kattıklarını daha iyi kavrarız.

BANJOLU ÇOCUKTAN QHCF'İN KURUCULUĞUNA

Müzik dünyasının bir dizi ciddi kalem ve çehresine göre, gelmiş geçmiş en yetenekli, en önemli gitaristlerinden biri, hatta birincisi kabul edilen Django Reinhardt, kariyerine 54 kuzeninden bir tanesi olan Gabriel'in çok eskidiği için bir kenar attığı banjosuyla başlar. O bozuk ve eski aleti gece-gündüz çıplak parmakla ve öylesine tutkuyla çalar ki, annesi oğlunun parmaklarındaki şişme ve aşırı kızarıklığı önceleri dolama sanır. 10 yaşındadır, savaşta Kuzey Afrika'ya sığınan kervan o sıralar Paris'in kapılarından (Porte) Choisy'ye yerleşmiştir.

Django'nun, annesi dışında ilk dinleyicisi, çingenelere okuma-yazma öğretmeye çalışan idealist bir ilkokul öğretmeni, Mösyö Guillon'dur. Guillon Django'ya okuma-yazma öğretemez, ama ondaki benzersiz müzisyen cevherini keşfedecek ilk kişi olacaktır. 12 yaşında gelen hediye bir gitar ufaklığın hayatını değiştirecektir. Kulaktan dolma, gözden kapma edindiği bilgilerle, bazı tanınmış şarkı ve melodilerin havalarından esinlenen kendince doğaçlamalara daha o yaşlarında girişir. 13 yaşında "Trio Reinhardt"ı kurmuş, Paris'in güneşin yolunu gözleyen güney kapılarından (Porte) d'Italie'de tezgâh açmıştır.

Anında fark edilip Monge ve Huchette sokakları gibi Paris'in popüler eğlence merkezlerinde açık halk balolarına terfi edecektir. Kısa sürede ödüller kazanıp tanınmış Café'lerde çalışmaya başlayacaktır. Kara yağız, uzun boylu çok yakışıklı bir delikanlı olmuştur. Giyimine kuşamına çok düşkündür. 18 yaşında tutulduğu, Çingene geleneği gereği kaçırdığı güzel Florine "Bella" ile yaşamaya karar verir. Aynı yıl, 1928'de katıldığı dönemin saygın gruplarından La Java'da çalarken İngiliz orkestra şefi Jack Hylton tarafından fark edilir. Kontrat imzalayıp kayıt ve konserler

DJANGO EFSANESİ BASİT BİR PAZARLAMA BAŞARISI VEYA KEYFİ TERCİH MESELESİ DEĞİLDİR.

için Londra'ya gitmeden birkaç gün önce, 26 Ekim'de gece geç saatte döndüğü atlı arabasında karanlıkta mum yakmak isterken çıkarttığı yangından kendisi ve karısı kılpayı kurtulacaklardır. Sol eli ve sağ bacağı ağır biçimde yanan Django 18 ay hastanede yatacaktır. Doktorlar sanatçıya artık asla müzik yapamayacağını söylerler.

Yangın, ortak çocukları Henri "Lousson"nun varlığına rağmen Django ve "Bella"nın yollarını ayırır, ama onu gitardan koparamaz. Django "insanüstü" nitelenebilecek bir gayretle çalışır ve 6 ayda sakat sol elinde kullanabildiği iki parmağıyla "mucizevi" bir teknik geliştirir. Bu arada iş ve bağlantılarını yitirmiştir. Parmaksızlığı bir başka işe de yarar. Askere alınmaz ve yeni sevgilisi Sophie "Naguine" ile yine göç(er) yollarına düşer. Toulon civarında yazlıkta bulunan Parisli ressam bir sanatçı, Emile Savitry onu bir kır kahvesinde fark eder. Django koruyucu meleği sayesinde Paris'e döner ve annesi, kardeşi ve eşiyle Savitry'nin atölyesine yerleşir. Kısa sürede Paris semalarında yıldızlaşır. Onu her gören, dinleyen, cazibesine kapılır. Devrin en büyük kalem ve aydınlarından Jean Cocteau'nun deyişiyle "insan sesli gitar"ın sahibi asılzade, büyük burjuvalardan, angaje kültür insanlarına, Jean Sablon gibi o yılların en ünlü şarkıcılarından André Gide, Jean Paulhan gibi yazar ve düşünürlere herkesin gönlünü fetheder. Fakat hayatının karşılaşmasını bir başka Fransız Jazz deviyle yaşayacaktır.

1934'te kemancı Stéphane Grapelli ile tanışan Django kendilerini dünya ölçeğine taşıyacak ortaklıklarının siftahını Paris'in en lüks otellerinden Hotel Claridge salonunda yapacaklardı. Birkaç hafta sonra Reinhardt-Grapelli çifti Jazz'ın tarihi topluluklarından "Le Quintette du Hot Club de France/QHCF"ı oluşturacaklardı. İkiliye ilaveten yine gitarlarda Django'nun kardeşi Joseph "Nin-Nin" Reinhardt ve Roger Chaput, kontrbasta Louis Vola yalnızca tellilerle geçmişte benzeri olmayan bir formasyonla çığır açıyorlardı. QHCF'in 1935'te Salle Pleyel konser salonunda Coleman Hawkins ile verdiği konser onları bir anda şöhretin zirvesine taşıyacaktır. Django Manuşların kralıdır, zaferini her zaman olduğu gibi onlarla kutlar. Ancak QHCF beklenen, dilenen uyumda işlememektedir. Çok zıt karakterlere sahip Django ile Stéphane konser veya kayıtların dışında bir araya gelmekten çekinmektedirler. Reinhardt ne kadar disiplinsiz, uçarı ve müsrifse Grapelli de o denli tutumlu ve ciddidir. İlerleyen yıllarda topluluğun başarısı artarken, ikilinin arası da gittikçe açılmaktadır. İkinci Dünya Savaşı'nın başında çıktıkları turnelerden birinde, Londra konserinden sonra Grapelli orada kalmağa karar verince, Django Paris'e dönüp, farklı bir "Quintette" kuracaktır.

DEJENERE DİRENİŞÇİDEN AMERİKALI SERSERİYE

Jazz ve Swing, Naziler tarafından her ne kadar "Entartete Musik/Dejenere Müzik" kabul edilse de, Çingeneler "imha edilmesi gereken ırk" sayılsa da Django ve arkadaşları adeta gözle görülmeyen bir korumaya, dokunulmazlığa sahiptiler. (Django'nun hayatının bu dilimine ilişkin bir takım sorular dışında, sanatçının çok zor durumdaki "ırkdaş"larını himaye ettiği, yaşattığı günümüzde tescillenmiş bir gerçektir. UH) Genç ve delişmen "Çingene", 1940'ta unutulmaz klasiklerinden "Nuage"ı ilk kez kaydediyor. Topluluk turneler, konserlerle çok güzel paralar kazandığı gibi sorunsuz, kaygısız bir yaşam sürüyordu. Ta ki Almanlar ısrarla Django'nun Almanya'da konser vermesini isteyinceye kadar.

DJANGO 6 AYDA SOL ELİNDE KULLANABİLDİĞİ İKİ PARMAĞIYLA "MUCİZEVİ" BİR TEKNİK GELİŞTİRDİ..

Bunun üzerine 15 yıldır birlikte olduğu ikinci karısı Sophie ile resmen evlenip, önce Fransa'daki serbest bölgeye, oradan da gizlice İsviçre'ye göçmeye karar veriyor. Fakat sınıra yakın bir köyde önce Almanların eline düşen Django'ya büyük bir şans eseri, tam bir Jazz amatörü ve hayranı olan, bölgedeki birliklerin komutanı Al-

man subay sahip çıkıyor. Hemen serbest bırakılan sanatçı İsviçre'ye geçmeyi beceremeyince Paris'e dönmek zorunda kalıyor. Burada Quintette'ini yeniden oluşturan Django bir müddet Fransa'da turladıktan sonra, bir kadın dostunun fikir ve desteğiyle kendi Kabare'sini kuruyor. Müthiş bir kumar düşkünü olan kişiliğin bazen tüm kazancını poker, bilardo gibi oyunlarda kaybettiği oluyormuş.

1944'te Nazileri izleyen Amerikalılarla her anlamda daha iyi anlaşan Django işgalin ardından turnelerine yeniden başlıyor. Ocak 1946'da Londra'ya gidip Grapelli'yi arıyor. Oldukça duygusal bir buluşma sırasında doğaçlama biçiminde enfes besteleri - hem de bildiğimiz kadarıyla "millet-devlet" çağında muhtemelen bir ilk, zira uzun süre Fransa'da yasaklanıyor-, Fransız ulusal marşından esinlenen "La Marseillaise" çeşitlemesi ve hatta muhteşem birlikteliklerinden aynı akşam "Night and Day" yaratılıyor. Django Paris'e döndüğünde resme de merak sarıyor. Baştaki tereddütlerine rağmen keyifle film müzikleri besteliyor. Kazandıklarını kumarhane ve batakhanelerde harcayan kişilik tam bir sergüzeşt hayatı sürdürüyor. Yabancı ülkelere düzenlenen turneler sonrası, örneğin çocukluğundan beri yaptığı gibi kimseye haber vermeksizin ortalıktan kayboluyor. 1939'da Paris'te karşılaştığı Duke Ellington ile turne/konser ve kayıtlar için ABD'ye gidiyor. Başıbozukluk ve disiplinsizliği gündelik akışı zorlaştırsa da "Duke" eşliğinde konserleri çok başarılı geçiyor. 24 Ocak 1947 akşamı bardağı taşıran bir damla yaşanıyor. Carnegie Hall'da Duke Ellington ile vereceği konsere gelmiyor. Daha doğrusu konserin sonuna doğru, gece 11'de aniden peydahlanıyor. Performansıyla ayakta alkışlanıyor, ancak kral "Duke" duruma feci şekilde bozuluyor. Çocuksu sorumsuzluğu, bu tatlı serseriyi, dünya boks şampiyonluğu için New York'ta bulunan Marcel Cerdan'ın antrenmanı sırasında alıkoymuştur.

FRANSA'YA DÖNÜŞ

Amerika turnesinden sonra haftalarca New York Café Society Uptown gece kulübünde çalan Django sonuçta Amerika'da aradığı "özgürce" ortam ve beklediği şaşaalı ağırlamayı bulamıyor. Dil zorluğu, aile, arkadaş özlemleri yurt, sıla hasretiyle birleşince Fransa'ya dönüyor. Bu arada Stéphane Grapelli de Paris'e dönmüştür. Efsanevi QHCF tekrardan birleşir. 1948'de Django şöhretinin zirvesindedir. Ancak gittikçe artan umursamazlığı, öncelikle kendine ve yakın çevresine zarar verecektir. "Quintette"in İtalya'ya yaptığı bir turnenin ardından Pigalle'deki evi dahil her şeyi satıp savarak, çok lüks bir Lincoln otomobil alacaktır. Ona taktığı bir römorkla göçebe hayatına niyetlenir. Fakat daha Paris çıkışında başına gelenlerden ötürü, yakın banliyölerden Le Bourget'de göçer kampında döşeği serecektir. Müzikten soğumuş, gösteri dünyasından uzaklaşmıştır. Eski dostlarından besteci, orkestra şefi, saksofoncu André Ekyan, 1949 baharında Django ile karşılaştığında sanatçı

tanınmaz bir vaziyettir. 39 yaşında olmasına rağmen ağzında diş kalmamış, şişmanlamış, tümüyle düşkün bir haldedir.

Ekyan dişlerden başlayarak dostunu toparlar. Bir iki "café-cabaret" gösterisi pek iyi geçmez. QHCF ile düzenlenen zoraki turnelerde pek başarı sağlamaz. 1950'de Paris'e gelen Benny Goodman onu onurlandırır, konserlerine katmak ister. Gel gör ki Django daha birinci konserden önce ortadan yok olur. 1951 Şubatı'nda dünyaya dönen uslanmaz adam Club Saint-Germain verdiği konserlerde yıldızlaşır. Toparlamıştır. Emile Savitry "Django yeniden doğdu"yu müjdeler. Adeta olgunlaşmış, büyümüştür. Çevresinden Manuşlarını eksik etmese de daha derli toplu bir hayata geçer. 1951 başında kazandığı paralarla Paris'in uzak banliyölerinden Fontainebleau yakınlarında Samois-sur-Seine köyünde bahçeli bir ev satın alır. Günlerini Seine nehrinde balık tutarak, bilardo oynayarak ve resim yaparak geçirir. Nadiren kayıt veya radyo programları için Paris'e iner. Daha da nadiren konser verir. Albümleri başarıdan başarıya koşmaktadır. 1953'in ilk günlerinde Django'ya öylesine müthiş bir talep vardır ki turnelere çıkmağa başlar. Dizzy Gillespie'nin Brüksel konserine "yıldız konuk" sıfatıyla katılır. Dünya turnesi arifesinde arkadaşlarıyla köy kahvesinde aperitif içerken aniden fenalaşır ve düşer. Başı terasın betonuna çarpar. Aynı gece kaldırıldığı hastanede beyin kanamasından vefat eder. 15 Mayıs 1953'de hayata gözlerini yumduğunda 43 yaşındadır. Ailesi, Çingene geleneğince her şeyini yaktığı için Django'nun son döneminden, elektrikli gitarda kaydettiği besteleri dahil hiçbir şey kalmamıştır. Topu topu 100 kadar, o da müzisyen arkadaşlarının gayretiyle toparlanmış veya kaydedilmiş parçası bilinmektedir.

Django'nun kaybı Jazz dünyasında doldurulamaz bir boşluk yaratmıştı. Ama onun çok özgün kişiliği, Fransız şarkı geleneğine getirdiği tazelik, yarattığı Swing-Manuş stili dans ve harika popüler müziği Jazzseverlerin ötesinde milyonlara ulaşmıştı. Ölümü yalnızca sanat ve müzik dünyasında değil bütün Fransa'da bir matem havası yaratmıştı. Son çeyrek asırda Django'nun müziği, evrenselleşen yerel müzikler, özellikle de "ulusal" Çingene müziklerinin dünya müzik hazinesine kattıklarıyla bambaşka bir anlam ve önem kazandı.

"Çolak Django" ismi ve sanatı bir Miles, Duke, Bird, Armstrong veya Coltrane kadar müziğe damgasını vurdu. Bugün onun torunları sayılabilecek onlarca önemli grup, yüzlerce kanıtlanmış Jazzcı, binlerce, onbinlerce amatör müzisyen esin kaynağını onda aramakta, ondan yararlanmakta, öğrenmekte, milyonlarca insan, dinleyici onunla hayal görmekte, onun müziğiyle coşup keyifle ona katılmakta, onun tadını çıkartmaktadırlar. Aklımıza ilk gelen Woody Allen'in "Sweet and Lowdown" (1999) isimli filmi dahil çok sayıda film, kitap, roman, resim, fotoğraf ya onu, hareketli kısacık hayatını anlatmakta ya da ondan aldığı ilhamlarla ortaya çıkmaktadır, çıkacaktır. Kanımızca onu bu denli evrensel ve cazip kılan, kendine has kısalık ve sadelikte sarfettiği şu iki kelimelik cümlede gizlidir: "Lisanım, çaldığımdır (müziğimdir)." ▮

"ÇOLAK DJANGO" İSMİ VE SANATI, MİLES, DUKE, BİRD, ARMSTRONG VEYA COLTRANE KADAR MÜZİĞE DAMGASINI VURDU.

Paris'te Django Meydanı

*Yeri gelmişken hatırlatalım: Evet, artık Paris'te bir "**Django Reinhardt Meydanı**" var. İstanbul'un önemli semtlerinden, meydanlarından birine Mustafa Kandıralı veya Barbaros Erköse Meydanı adının verildiğini düşünün. Örneğin, Tophane veya Kasımpaşa niçin olmasın? Belki başka Kasımpaşalılar (!) kıskanabilirler, fakat işte Fransızlar öyle düşünmüyor. Onlar politikacılarından ziyade sanatçılarıyla gurur duyuyorlar. Bu vesileyle "**8 Parmaklı Çingene**"nin anısına Paris'in 18. Bölgesi'nde bir mekân "**django**"lanmış oldu. 21 Ocak'ta açılan meydan, Django ve şürekâsının en fazla dolaştığı, çaldığı (gitar) ve de göçer katarının konakladığı Paris kapılarından birinde, Porte de Clignancourt'a çok yakın bir mesafede bulunuyor. Açılış törenini aralarında Kültür Bakanı Frédéric Mitterrand ve eski sosyalist başbakanlardan Lionel Jospin'in de olduğu çok sayıda sanatçı ve kişilik eşliğinde Paris Belediye Başkanı Bertrand Delanoë yaptı.*

*Django'nun 100'üncü yılı kutlamaları aslında yıl başında Alhambra (Elhamra) konser salonunda pek görkemli bir biçimde başlamıştı. Bu halk çocuğunu, benzersiz sokak çalgıcısını anmaya Paris'in en sevimli ve güzel, en insani boyutlu konser salonlarından Alhambra'dan başlamaktan daha yerinde bir düşünce olamazdı. 1933 yılında Demiryolu İşçileri ve Memurları Kardeşlik Derneği tarafından büro ve kültürel faaliyetler için inşa edilen mekânın 60'lı yıllarda kaybolan, efsanevi müzikal ve gösteri salonu Alhambra ile hiç ilişkisi yok. İsim sonradan oranın anısına verilmiş. Fakat bu mekân da tam bir ulusal varlık. 2005'te tümüyle yıkılmaktan kurtarılıp, Paris Belediyesi'nin mali ve siyasi desteğiyle restore ediliyor. 2007'den beri çok sayıda büyük ismin sahneye çıktığı bu salonda, geçtiğimiz 19-30 Ocak'ta 12 gece süren "**Manuş Geceleri**" düzenlendi. 4 yıldır yapılan bu geceler 2010'da tamamen Django'ya, onun eseri ve geleneğine hasredilmişti. Büyük çoğunluğu Fransız, gerisi farklı ülkelerden sanatçı, bilene bilmeyene her gece Django yaşattılar, yaşadılar. Django, Alhambra'da 100 yaşında her zamankinden daha zinde, popüler olarak yeniden doğdu.*

Lyon kentinin Galler-Roma stilindeki Fourvière tiyatrolarının bazı geceleri, 10 yıldır, özellikle yaz aylarında büyük gösterilerle şenleniyor. Cezayirli Berberi-Çingene kökenli Fransız sinemacı Tony Gatlif'in Django'nun 100'üncü yaşına armağan ederek sahneye uyarladığı "Django Drom" başlıklı müzik-dans-şarkı ve film alıntılı gösterisi, Django Yılı'nın en heyecanla beklenen faaliyetlerinden biriydi. 15-17 Haziran geceleri Didier Lockwood'un şefliğinde antik Fourvière tiyatrosunun sahnesini dolduran 9 usta gitarist, 2 kemancı, birer akordeon, klarinet, kontrbas, bir şarkıcı ve bir dansçı orijinal bir yapımda binlerce seyirciye Django'yu canlandırıp yaşattılar.

Django kitapları ve albümleri

Yılbaşından beri Django hakkında veya ona ithafen 30 civarında kitap yayınlandı. Catherine Gravil ve Marcel Campion'un birlikte hazırladıkları 100'üncü yıl kitabı "Django Reinhardt et L'histoire de La Chope des Puces / La Chope des Puces'in Tarihi ve Django Reinhardt" (Eds. Didier Carpentier Yayınları) bunların en özgünlerden biri. Eser 1910 yılında yani Django ile aynı yılda doğan, önceleri "Chez Marcel" daha sonra "La Chope des Puces" adını alacak "Café-Bar"ın paralel ve çakışan hikayelerini anlatıyor. Bitpazarında yer alan bu mekân bugün Django geleneğinin her gün yaşayan buluşma merkezidir.

Jean-Baptiste Tuzet'in "Django Reinhardt et le Jazz Manouche ou le 100 ans du jazz à la française / Django Reinhardt ve Manuş Jazzı veya Fransız Jazzı'nın Yüzyılı" (Eds. Didier Carpentier Yayınları), Patrick Williams'ın "Les Quatre Vies Posthumes de Django Reinhardt'ın Ölümünden Sonraki Dört Hayatı" (Eds. Parentheses Yayınları) son aylarda yayımlanan çalışmalardan iki ilginç örnek. Fransa'nın en tanınmış romanesk Jazzcı biyografileri yazarı Alain Gerber'in "Insensiblement - Django - Belli Etmeden" (Eds. Fayard Yayınları) başlıklı kitabı ve Samois-sur-Seine'de düzenlenen Django Reinhardt Festivali'nin tarihini anlatan Antony Voisin ve Sébastien Vidal imzalı "Minor Swing" (Eds. du Layeur Yayınları) zikretmeden geçmek istemedik.

Tahmin edebileceğiniz gibi seçmece Django toplu ve özgün baskıları, güzel baskıları, bilinmeyenleri, ithafları, esinlenmeleri ve daha niceleri, plakçıları, büyük mağazaların özel raflarını, vitrinlerini doldurdu. Pazar ekonomisi her keseye, her zevke hitap ettiğine inandığı zenginlikte bir çeşniyi geçmişte görülmemiş bir oranda piyasaya sürdü. Teslim etmek gerekir ki, meraklısına sudan ucuza Django albümleri mevcut. "Su alacak dahi parası olmayana ne dersin?" derseniz, bu satırların sınırında, "Haklısınız!" demekle yetiniriz.

20 CD'li "Djangologie – Intégrale" (EMI-France - 63 avro), 26 CD'li "Le Manoir de ses Rêves – Coffret du centenaire 1910-2010" (Harmonia Mundi – 66 avro), 4 CD'li "Trésors Django Reinhardt" (Sony – 14 avro), 2 CD'li "100 Ans de Django" (Sony-BMG – 5 avro) ve onlarca ona ait veya ona ithaf edilmiş "yeni" albüm. İsmi gereksiz "meşhur" internet satıcısından hepsini daha ucuza bile bulmanız mümkün.

*21'inci yüzyıl sanat ve müzikte, daha da özel olarak Jazz'da 20'nci yüzyılın zenginlik ve bereketliliğini yakalayabilir mi? Birçok temel müzik türü 20'nci yüzyıldan önce de vardı. Jazz yalnızca bu yüzyıla damgasını vurmakla kalmadı, farklı türlerin de öncüsü oldu, önünü açtı. Jazz'ın yaratıcısı zenciler, Afro-Amerikalılar ABD'nde nasıl "öteki"nin simgesi olmuşlarsa, bu yıl 100'üncü yaşı kutlanan eşsiz gitarist Django Reinhardt da Fransa'da ve Avrupa'da öyle bir **"öteki"**ydi. O, içinde yaşadığı dünyada farkına varmadan müziğinin ötesinde bir rol oynadı. Aynen müzik hakkında söylediği gibi: **"Ben müziği bilmiyorum. Ama o, müzik beni biliyor..."***

Sınır tanımayan bir yurttaşın bilgeliği

Stéphane Hessel

UĞUR HÜKÜM

"TABİİ Kİ SON DÖNEMDE KUZEY AFRİKA ÜLKELERİNDE OLUP BİTENLERİ İLGİYLE İZLİYORUM. BİRAZ DELİ VE İHTİRASLI OLSAM, OLAYLAR BENDEN KAYNAKLANDI, 'ÖFKELENİN!' KİTAPÇIĞIMI OKUDULAR VE 'ARAP BAHARI'NI YARATTILAR, DERİM. ASLI BUNUN TAM TERSİ. YANİ TUNUS, MISIR, LİBYA, YEMEN GİBİ BAZI ARAP HALKLARININ İSYANLARI YAŞADIĞIMIZ DEVRİ TARİHİ KILDI VE KİTAPÇIĞIMIN TANINMASINI, CAZİBESİNİ KÖRÜKLEDİ. İŞTE 'ÖFKELENİN!'İN BAŞARISINI HAZIRLAYAN GERÇEK TARİHİ ETKEN..."

Küçük kitapçığı kısa sürede Avrupa'nın birçok dilinde, bu arada Türkçede de yayımlanan ve satış rekorları kıran Stéphane Hessel, insanlığın vahim bir noktaya geldiğini, ama her türlü zorluğun da altından kalkabilecek bir kapasiteye sahip olduğunu düşünüyor. Avrupa aydın dünyasının bu sınırlar üstü "ihtiyar delikanlısı", sorularımızı yanıtladı.

- Sizi geçtiğimiz 7 Şubat'ta, bağımsız internet gazeteciliğinin en başarılı örneklerinden Mediapart portalının Théatre de la Colline salonunda düzenlediği "Öfkelenelim, Direnelim, Yaratalım!" gecesinde izledim. 20 yaşında bir genç kadar dinamik, neşeli, heyecanlı ve de özellikle umut doluydunuz. Halbuki insanlık tarihinin en karanlık sayfalarını içeren 20'nci yüzyılı ve hatta oldukça umutsuz bir 21'inci yüzyıl başlangıcı yaşadınız. Nasıl hâlâ insana güvenebiliyorsunuz?

STÉPHANE HESSEL - 20'nci yüzyılda büyük bir çoğunluğun yaşadığı olağanüstü zor ve acılı zamanlara rağmen hissettiğim, hatta açıkçası inandığım odur ki, insanoğlu her türlü zorluğu çözmeye kadirdir. Bugüne kadar nasyonal sosyalizm gibi çok ağır sorunla kapıştık. Kazandık. Başka bir ağır sorun, Stalinizm vardı. Kazandık. Sömürgecilik ve sömürgesizleşme gibi fevkalade zorlu bir süreçten geçtik. Bu devir tümüyle kapanmamış da olsa, ileriye doğru ciddi adımlar attık.

Şimdi çözmekten çok uzak olduğumuz bir başka sorunla daha karşı karşıyayız. Gezegenimiz, toprakla olan ilişkimiz. Doğaya barbarlar gibi davrandık. Onun ihtiyaçlarını hiç göz önüne almadık, yalnızca kendimizi düşündük. Dolayısıyla geldiğimiz nokta çok vahim. Fakat bugün artık bu durumun tamamen bilincindeyiz ve değişmek gerektiğini biliyoruz. Diğerlerine nasıl bir çözüm bulduysak veya çözüm yollarını görebiliyorsak, buna da bir çözüm bulmak zorundayız. Bu nedenle çok ilerlemiş yaşıma, çok zorlu dönemlerden geçmiş olmama rağmen, hâlâ büyük oranda insana olan güvenimi sürdürüyorum. İnsanoğlunda, her birimizin içinde henüz kullanılmamış nice olanaklar mevcut. Çalışmaya, düşünmeye, yazmaya, hatta aramızdan bazıları sanat, edebiyat, şiir yaratmaya uğraşıyor. Ancak henüz denemediğimiz bir şey varsa o da "iyilik" yaratmak. İnsanın irade ve isteğinin daha güzele doğru değişmeye, dünyayı iyileştirmeye kadir olduğunu biliyorum.

- Çok iddialı bir "gerçek sosyalizm" serüveninin başarısızlığı, sosyalizm rüyasının sonu mu demek? İnsanlığın varabileceği en yüksek politik, ekonomik ve sosyal evre "kapitalizm" mi? İnsanlığı iyileştirme, mükemmelleştirmenin tek yolu kapitalizmi yontmak, zaaflarını düzeltmekten mi geçiyor?

STÉPHANE HESSEL - Hayır! Tam tersine! Yazdıkları şu sıralar çok ihmal edilen biri var: Karl Marx. Onun çok haklı biçimde altını çizdiği bir hususa tamamen katılıyorum. "Kapitalizm insanlığın, toplumların evriminde ancak bir aşama olabilir." Kapitalizm bir dönem bazı noktalarda yararı dokunmuş bir sistem. Fakat şimdilerde büyük zararlar vermekte. Kapitalizm totalitarizmin tahammül edilmez bir biçimine dönüşmüş bulunuyor. Başlangıçta iyi şeyler de yaptı. Örneğin içimiz-

DOĞAYA BARBARLAR GİBİ DAVRANDIK. ONUN İHTİYAÇLARINI HİÇ GÖZ ÖNÜNE ALMADIK, YALNIZCA KENDİMİZİ DÜŞÜNDÜK.

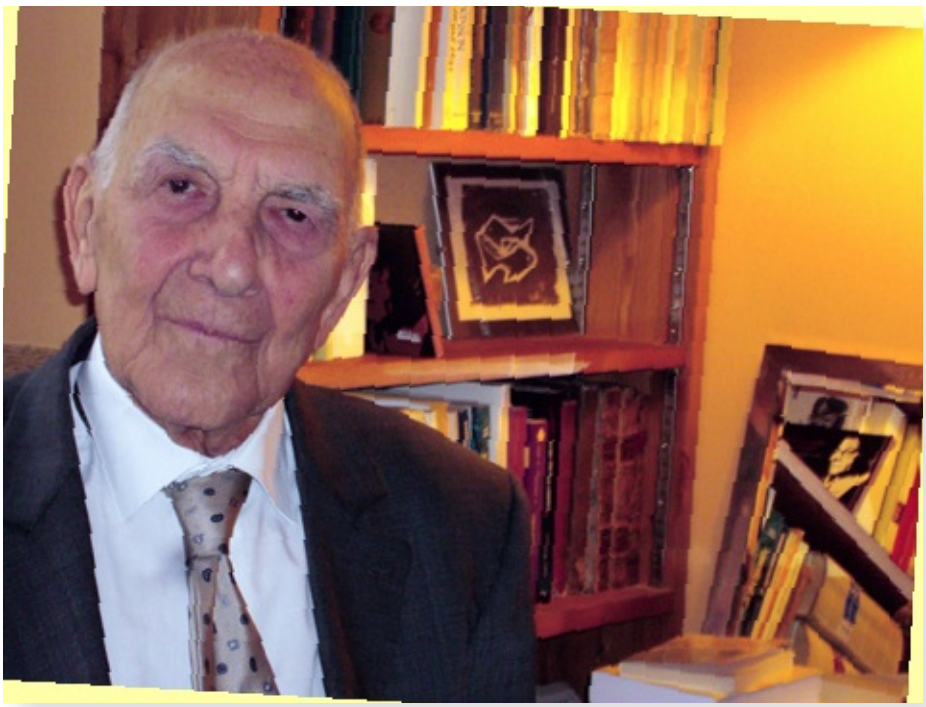

deki bazı zaafları teşvik etti. Biliyorsunuz insanın sürekli daha fazla, daha fazla, hep daha fazlasını isteme, biriktirme, daha üstün, daha büyük, daha güçlü olma gibi bir iradesi var. Doğayı bencil çıkarlarımız için kullandık. Ve sonunda dünya son yüzyılda ulaştığı bütün gelişkinliğine karşın içinde olduğumuz açmaza düştü, bloke oldu. Kapitalizmin son yıllarda tam yol duvara gittiği biliniyor. Sistem yeryüzünün hepimizin yurdu olmasını engelliyor. Sorunuzun cevabını net bir biçimde vermek gerekirse, kapitalizm aşılmıştır, ulaşılması gereken nokta benim sözcüklerimle, toplumsal demokrasidir.

TEK YOL BARIŞÇIL MÜCADELE

- İkinci Dünya Savaşı'nda Nazilere karşı silahlı olarak direnmiş bir savaşçıya soruyorum: Şayet sosyal ve ekonomik adaletsizlik veya insanın insan üzerindeki egemenliği her biçimiyle dayanılmaz bir hale gelirse şiddet kullanımı haklılık kazanabilir mi? Yoksa artık günümüzde şiddetsiz, sadece barışçıl yollardan mı bir mücadele verilebilir?

STÉPHANE HESSEL - Şiddet anlaşılabilir ama haklılığı savunulamaz bir yoldur. Bir zulüm durumunda, örneğin Filistinlilerin İsrail baskısına karşı veya ülkelerini işgal eden Almanlara karşı Fransızların kullandığı şiddet kaçınılmazdır. Zira böyle yaratılmışız. Ancak şunu bilmemiz gerekir ki, bu yol asla kalıcı biçimde etkili olamaz. Güçlü zayıfa şiddet uyguladığında eninde sonunda bir tepki doğacaktır. Zayıf güçlüye karşı kullanırsa, zaten anında şiddetle tepki görecektir. Dolayısıyla denenmesi gereken yol müzakere, uzlaşma, anlayıştır. Fakat şaşırmamamız gereken husus, şiddetin, ne taraftan gelirse gelsin yeniden şiddete yol açacağı gerçeğidir. Ya tümüyle durdurmak zorundayız ya da iki taraf da şiddetin sonuçlarına katlanacaktır.

Anı ve şiir derlemelerimde düşünce ve sanatlarına sıkça başvurduğum iki yazar aslında şiddet açmazını, çelişkisini mükemmelen ifade etmişler. Büyük düşünür ve eylem adamı Jean-Paul Sartre şiddete, "Şiddeti kesmenin tek aracı şiddettir" ikilemiyle yaklaşırken, şair Guillaume Apollinaire şiddeti enfes bir dizeyle yerine koymasını bilmiş: "Tek kabul edilebilir şiddet umuttur..."

- Siz tam bir "örgüt" adamısınız. Birleşmiş Milletler veya benzeri birtakım hükümetler arası ve/veya üstü uluslararası örgütlerin kapasitesine, gücüne gerçekten inanıyor musunuz? Biraz daha ileri gidecek olursak: Amnesty International, Attac, FIDH (Uluslararası İnsan Hakları Federasyonu), Human Rights Watch gibi siyasi iktidarlar ötesi sivil toplum kuruluşları dünyadaki sosyo-ekonomik ve politik değişimlerin aracı olabilir mi? Bu tipte örgütlenmeler her ölçekteki insan topluluklarının geleceğinde belirleyici bir rol oynayabilir mi?

STÉPHANE HESSEL - Bizim neslimizin büyük şansı BM gibi bir örgütün doğuşuna tanık olmasıdır. Aslında dünya [Hessel sürekli "biz" deyimini kullanıyor. UH] çok uzun zamandır devletlerin bir araya gelip buluşmasını, çatışmaları engellemeyi deneme, müzakere, anlaşma zemini sağlayacak bir örgüt yapılanmasını arzuluyordu. Bu yolda bir dizi aşamadan geçtik. Örneğin 19. yüzyılın başında "Avrupa

Konseri" (1814-15 Viyana Avrupa Kongresi) namıyla bilinen barış girişimi oldu. 1. Dünya Savaşı'ndan sonra "Milletler Cemiyeti" (Cemiyet-i Akvam) denendi. Hiçbiri başarılı olamadı. Sonunda dönemin ABD Başkanı Roosevelt sayesinde Birleşmiş Milletler (BM) kuruldu. Bu küresel örgüt bugün bünyesinde 193 devleti barındırıyor. İnsan hakları, barış, kalkınma, telekomünikasyon, eğitim, bilim-kültür, beslenme gibi çok alanda bir örgüt ağı oluştu. En kısa deyişle, çok çok yararlı bir yapı doğdu.

mazlar. Şimdilik düzenin sorumlusu hâlâ devletlerdir. Dolayısıyla uluslararası kuruluşların daha iyi çalışmasını ancak yine devletler talep edebilir. Örneğin barışın uygulanması, güvenlik, kalkınma vs...

- Böyle bir tablo içinde Avrupa Birliği'nin yeri nedir? AB bir kısım Batılı, Avrupalı eski emperyalistlerin yeni model emperyalist örgütlenme modeli midir, yoksa geleceğe yönelik yepyeni bir toplumsal ve siyasal proje midir?

Başarısızlıklarla karşılaşıldığında nereden kaynaklandığına bakıyoruz, konuşuyoruz. Ancak en önemli kazancımız uluslararası hukuk alanında. Çok net, yalın metinler yayımladık. En azından neyin meşru olup olmadığını biliyoruz. Tek başına bu dahi muazzam bir avantajdır. Maalesef üzülerek görüyoruz ki, devletler üzerlerine düşeni gerektiği gibi yapmıyorlar. Yurttaşlar kendi hükümetlerine baskı oluşturabilmek için aralarında örgütlenmek zorunda kalıyorlar. Neyse ki Amnesty, FIDH, Human Rights Watch gibi yararlı kuruluşlar var da, onlar çok sayıda olumsuzluğa karşı mücadele veriyorlar. Fakat bu örgütler devletlerin yerini ala-

STÉPHANE HESSEL - Biraz zor ve uzun oldu, ama sanırım Avrupa artık şimdi anladı. Bugün AB, gezegenimizin diğer kesimleri örneğin, gittikçe ağırlık kazanan yeni gelişen ülkeler gibi insanlığa özel bir katkıda bulunabilir. Avrupa'nın tarihi açıdan özgün ve eşsiz bir deneyimi mevcuttur. Yüzyıllarca birbirleriyle savaşmış, boğuşmuş milletler bir araya gelmişler ve sorunlarını ortaklaşa ele almaya başlamışlardır. Benim neslim için, henüz mükemmelleşmekten uzak da olsa birleşmiş bir Avrupa'nın inşası, daha iyisi başarılamamış en önemli eserdir. Böylelikle ve öncelikle geçmiş yüzyıllarda yaşadığımız sayısız sürtüşme ve çatışma nedenini tas-

fiye etmiş oluyoruz. Ve hemen eklemek isterim ki, AB ancak Türkiye'yi bünyesine katmayı başardığı takdirde bence gerçek amacına ulaşmış olacaktır.

- Siyasi partilerin toplumları değiştirebileceğine inanıyor musunuz? Bildiğim kadarıyla Fransız Sosyalist Partisi'nin üyesiydiniz veya halen üyesisiniz. Fakat 2009 AB Parlamentosu seçimlerinde Avrupa Ekoloji, yani Fransız Yeşiller Hareketi'nin listesinde seçimlere katıldınız. Niçin?

STÉPHANE HESSEL - Ne mutlu ki halen demokrasilerde yaşıyoruz. Demokrasilerin işleyişi siyasi partilerin varlığına bağlıdır. Siyasi partisiz bir demokrasi tasavvur edilemez. Kendimin de olmayı hedeflediğim gibi iyi bir yurttaş daima bir siyasi partiye katılmalıdır. Benim tercihim hayat boyu aynı siyasi harekette kalmıştır. Partim Sosyalist Parti'dir. Fakat tecrübe gösteriyor ki, zaman zaman değişik durumlar çıkabilir. Örneğin Sosyalist Parti'nin başka siyasi güçler tarafından desteklenmeye ihtiyacı vardır. Örneğin yaklaşık 30 senedir yeryüzünün, doğanın önemini kavramış bulunuyoruz.

Bu nedenle Avrupa Ekoloji Grubu bana iki açıdan çok sempatik gözüktü. Çünkü bir yanda ekoloji, çevre bilim ve korunmasından, öte yanda da Avrupa'dan söz ediyordu. Fransızlara eksik oldukları, ilerlemeleri gereken noktalarda hitap ediyordu. Fransızlar gerçek geleceklerinin Avrupa'da olduğunu ve de çevre bilincine sahip olmaları gerektiğini daha iyi kavramalıydılar. İşte bundan ötürü doğal olarak Avrupa Ekoloji Hareketi listesine girdim. Kendimi seçilemeyecek bir sıraya koydurttum. Ancak hareketin yöneticilerine bir koşulum vardı. Solun ve Sosyalist Partisi'nin dostu ve destekçisi kalacaklardı.

"ÖFKELENİN!"

- Gelelim kitaba. 20 Ekim 2010'da yayınlanan "Indignez-vous/Öfkelenin!" isimli kitabınız Fransa'da 2 milyondan fazla, Almanya'da 1 milyon sattı. İspanya ve İtalya'da halen liste başlarında. 25 dile çevrildi. Bu başarıyı nasıl açıklıyorsunuz?

STÉPHANE HESSEL - Teknik ve tarihi nedenlerle. Teknik, zira çalışma 25 sayfalık küçücük bir kitap. Pratik boyutları kolay bir dağıtıma elveriyor. Ve de özellikle 3 avro gibi çok makul bir fiyatı var. Ayrıca bir hayli de provoke edici bir başlığa sahip "Indignez-vous/Öfkelenin!". Bu vesileyle kitabı bu fiyat ve boyutta basan Editions Indigène yayınevi ve sahipleri Sylvie Crossman ve Jean-Pierre Barou'ya minnettarlığımı ifade etmek isterim.

[Hessel'in bu kitabın tüm gelirini insan hakları, uluslararası dayanışma ve yardım kuruluşları gibi çeşitli STK'lara bağışladığını eklemeden geçmeyelim. UH]

Tarihi nedenlere gelince: Günümüzün belli başlı toplumlarının kendi işleyişlerini sorguladıkları bir dönemi yaşıyoruz. Kendimizi güven içinde hissetmiyoruz. Eskisi gibi emin bir biçimde her şey çok iyi gidiyor, gelecek çok parlak diyemiyoruz. "Fevkalade bir Avrupa kuracağız, muhteşem bir ABD olacak, büyük Sovyetler Birliği gerçekleşecek..." gibi vizyonlar, hedefler koyamıyoruz. Belki şimdilerde birazcık Çinliler bu tarz duygulara sahip olabilirler. Geri kalanların çoğunluğu gelecekten epeyce kuşkulu. Çünkü gelişmeler düşündüğümüz, arzuladığımız doğrultuda olmaktan çok uzak. Özellikle de Berlin Duvarı yıkıldıktan sonra. 1989'da artık hep beraberiz, ne mükemmel diye düşünüyorduk... Bay Francis Fukuyama'nın dediği gibi tek bir

dünyamız olacak, sanıldı. Evdeki hesap çarşıya uymadı.

Nitekim kısa bir süre sonra, 2001'de terörizm, ardından ekonomik kriz derken, işlerin yolunda yürümediğini gördük. Bir cins düş kırıklığıydı yaşanan. Halbuki ne rüyalarla yatıp kalkmıştık! Dünyada özgürlüğün zafer kazandığını sanıyorduk. Bu hayal kırıklığı çevresinde öfke-

lenildi, ayaklanıldı, kitlesel protestolar yaygınlaştı. Örneğin Fransa. 2007 seçimleri Sarkozy'yi iktidara taşıdı. Sorunlar çözülecek, Fransa çağ atlayacaktı... 3 sene sonra söylenenlerin hiç de gerçeğe uymadığı ortaya çıktı. Aynı dönemde ABD'de parlak bir seçimle işbaşına gelen Obama etrafında da ilginç biçimde benzeri bir süreç yaşandı. İngilizcesi "Time for Outrage" başlığıyla yayınlanan kitapçığım orada da hiddetli bir kamuoyunun dikkatini çekti. Güzel ve sağlam görünümlü bir hükümete sahip Almanya'da bile Stuttgart olaylarının kanıtladığı bir memnuniyetsizlik dalgası ülkeyi sardı. Muradına eremeyen düş duygusu benim kitapçığıma hatırı sayılır bir kamu ilgisi uyandırdı.

Tabii ki son dönemde Kuzey Afrika ülkelerinde olup bitenleri ilgiyle izliyorum. [Bay Hessel'in yüzünde muzip bir ifade belirdi ve gülerek şöyle konuştu: UH] Biraz deli ve ihtiraslı olsam, olaylar benden kaynaklandı, "Öfkelenin!"i okudular ve "Arap Baharı"nı yarattılar, derim. [Bilge bilge gülüyor.] Aslı bunun tam tersi. Yani Tunus, Mısır, Libya, Yemen gibi bazı Arap halklarının isyanları yaşadığımız devri tarihi kıldı ve kitapçığımın tanınmasını ve cazibesini körükledi. İşte "Öfkelenin!"in başarısını hazırlayan gerçek tarihi etken...

- Yaklaşık 7 yıl önce, 8 Mart 2004'te, yani Fransa Ulusal Direniş Komitesi'nin (UDK) ünlü "Program Bildirgesi"nin yayımlanışından tam 60 yıl sonra, o sırada hayatta olan 12 tanınmış direnişçi yoldaşınızla "Yükselen Adaletsizliğe Karşı Mücadele Çağrısı"nı yayımladınız. Maalesef âkil adamları dinlemediler. Sizin sözlerinizle "Bugün gittikçe artan belirli bir barbarlık, sosyal ve ekonomik adaletsizlik -insanlığı- tehdit ediyor." Aradan 67 yıl geçmiş olmasına rağmen günümüz Fransız sosyal devletçiliğinin temel ilkelerini belirleyen Ulusal Direniş Komitesi Programı'nın güncelliğini, yaşanan gerici, geriletici durumu nasıl değerlendiriyorsunuz?

STÉPHANE HESSEL - Sanırım Ulusal Direniş Komitesi Programı'nın program olarak güncel olduğunu söylemek bugün için artık mümkün değildir. Çünkü 67 yılda dünya aşırı derecede değişti. Fakat UDK'yi yaratan ve programını oluşturan temel insani değerler günümüzde de temel değerler olarak halen geçerli. Bu nedenle 2004'te temel değerler hakkında hükümetin dikkatini çekmeye çalıştık. Bu değerlerin bazıları belki bugün daha az önemli. Ama özü, yani neredeyse faşist Vichy rejimi ve Nazi işgalinden kurtulma kavgası veren yoldaşlarımızın ihtiyaçları bugün bile haklılığını korumaktadır. İşte UDK'li dostlarla bu ihtiyaçlara tercüman olabilecek iddialı birtakım öneriler hazırlamıştık.

✤

GÜNÜMÜZÜN BELLİ BAŞLI TOPLUMLARININ KENDİ İŞLEYİŞLERİNİ SORGULADIKLARI BİR DÖNEMİ YAŞIYORUZ. KENDİMİZİ GÜVEN İÇİNDE HİSSETMİYORUZ.

✤

Önemli olan son derece özençli bir tutkuyu canlı tutmaktır. "Adil ve modern bir toplum tutkusu" her devir için geçerli bir tutkudur. Bu tutku 17 ve 18'inci yüzyıl Aydınlanma Çağı'nda da geçerliydi. Rousseau, Diderot, Voltaire ve arkadaşları kadar, 19'uncu yüzyıl İngiliz düşünür ve siyaset adamları Gladstone, Disreali devrinde de tüm heyecanıyla gündemdeydi. Bu hedefler İtalyan Risorgimento (Yeniden Doğuş) hareketinin de tutkusuydu. Bu tutku dün olduğu gibi bugün de geçerlidir.

- "Öfkelenin!" çığlığınız, çağrınız veya belki bir Manifesto diye niteleyebileceğimiz çalışmanız, bütün yurttaşları, bulacakları bir veya birkaç gerekçeyle yaşanan haysiyetsizliklere, çirkinliklere, haksızlıklara en azından "öfke" duymaya davet ediyor. Sizler için Naziler vardı, işbirlikçileri, işgal vardı. Filistinliler için İsrail'in insanlık dışı ve şiddetli politikası var. Hedefler çok netti. Fakat günümüzde ortalama bir Fransız, Alman veya Türk genci, insanı pusulayı tamamen şaşırmış durumda. Anladığım kadarıyla siz gençliğe çok güveniyorsunuz. Her boydan ve soydan uyutucu ve uyuşturucunun bol olduğu günümüz tüketim toplumlarında insanlar, gençler kime ve neye karşı, nasıl öfke duyacaklar?

STÉPHANE HESSEL - Bu kitapçığın gerçek sorunu da bu sorunuzun cevabında düğümleniyor. Kitap, durumdan, gidişattan memnun değilim demeniz ve kızmanız, öfkelenmeniz gerektiğini anlatıyor. Ama bir adım daha ileri gidilebilmesi için nasıl yapılması gerektiğine dair yeterli ayrıntı aktarmıyor. Kitap bir dizi konuda ciddi boyutlarda cüretkâr meydan okumalar içeriyor. Özellikle gençliği karşı çıkması gereken konularla yüzleşmeye, yüz yüze gelmeye çağırıyor. Bu taleplerin varlığını nasıl algıladıklarını, kabul görmeyen birtakım gerçek ihtiyaçların yetersizliğini teslim edip etmediklerini anlatıyor. İşte davet, mesaj, tam bu noktaya odaklanıyor: Gençler bu durumların değişmesi için çalışmaya, mücadeleye hazırlar mı?

Aslında kitapta sıralanan talepler sadece birkaç örnektir. İletilmek istenen, insanların bizzat kendilerinin kabul edilmez buldukları noktaları öne çıkartmalarıdır. Çünkü herkesin talebi aynı olmayabilir. Ama sizler kendiniz için kabul edilemez bazı durumları yakalamışsanız ve bunun için direnme arzusu taşıyorsanız, işte o zaman gerçek bir yurttaş olma yolunda ilk adımı atmışsınızdır.

Ancak daha önce belirttiklerimize rağmen öylesine iki büyük hedef var ki, her biri en azından savaş, işgal, sömürgecilik kadar önemli ve dramatik. Bunların ilki, çok yoksullarla çok zenginler arasında büyüyen farklılıkta yatmaktadır. Konu hakkında çalışan, istisnasız tüm iktisatçıların hemfikir olduğu tespit, bu farkın son 30 yılda vahim derecede açıldığıdır. Üstelik yeryüzündeki aşırı yoksulluk ve dengesizlik bütün ülkelerde büyümektedir. Hatta zengin ülkelerdeki çok derin yoksullukla, örneğin bazı banliyölerde hayatta kalma kavgası veren en yoksulla en zengin ve ölçüsüz servetler arasındaki uçurum tahammül edilmez boyutlara erişmiştir. Buralarda da aynı uyarıya ve/veya teşvike, durumun değişmesi için mücadeleye, sosyal değişimi vurgulayan siyasi bir partinin veya partilerin varlığına, desteğine ihtiyaç vardır.

İkinci hedefe gelince: Daha önce değindiğimiz bir husus yerkürenin bozulması. Bu noktada da davaya sahip çıkmak, angaje olmak çok önemli. Aynı kararlılık gerekiyor. Özellikle de, "böyle gelmiş böyle gider" diyerek kanıksayanlara, göz korkutanlara veya farklı yıldırmalara pabuç bırakmamak zorunlu. Bu davranış-

lara mutlaka tepki göstermeli, öfkelenip isyan etmeliyiz.

- Gerçek bir sosyal ve ekonomik demokrasi için önerileriniz nedir?

STÉPHANE HESSEL - Sanırım bu konuda öncelikle yakın dönemlerde yazılmış, kayda değer eserlere başvurmakta yarar var. Soruları en iyi biçimde sorup çözüm getirenlere yakından bakmak gerekiyor. Son zamanlarda sıkça yaptığım gibi en başta Edgar Morin ve "La voie" (Yol) başlıklı son çalışmasını zikretmek isterim. Sonra da Peter Sloterdijk ve "Tu dois changer ta vie" (Hayatını Değiştirmelisin), Susan George ve "Leur crises, nos solutions" (Onların Krizleri, Bizim Çözümlerimiz) başlıklı eserlerini salık veririm.

Acilen ve yoğun olarak üzerinde düşünülmesi gereken nereden başlanacağına karar verilmesidir. Kapitalizmin kuralları yerine toplumsal ve dayanışmacı bir ekonomi, sanayileşmiş bir tarım yerine aktif bir çevrecilik ve ekolojik tarım ilkeleri uygulanabilir. Aslında izlenecek yol haritası bir anlamda belirlenmiş durumda. Eksik olan siyasi irade ve insanların, özellikle de gençlerin cesaretsizliği ve güven yetersizliği. Henüz yeterli sayıda insan bu sorunların çözülebileceğine inanamıyor. Veyahut da birazcık zorlandılar mı cesaretleri kırılıveriyor. Dolayısıyla benim çağrım insanları davaya sarılmaya davet çağrısıdır. Bildiğiniz gibi "Engagez-vous/ Angaje Olunuz-Davaya Katılınız" ikinci bir küçük kitap çıktı. İlkinin mantıki uzantısı. Bu defa, öfkelenmek yetişmez, öfkelenmek ilk adımsa, çözüme giden yol eylemden, mücadeleden geçer, diyoruz...

BUGÜNKÜ TÜRKİYE

- Günümüz Türkiyesi'ni nasıl görüyorsunuz?

STÉPHANE HESSEL - Modern Türkiye kurulduğundan beri Avrupa kıtasında, dünyada ilginç bir konuma sahip, özellikle de İslam dünyasında. Yüzyıllardır tarihi, politik, ekonomik, kültürel ve dini anlamda çatışmaların, geçişlerin, göçlerin yaşandığı bir bölgede var olmuş. Emevilerden, Osmanlılara uzanan zengin bir geçmişe, fevkalâde bir insan, Mustafa Kemal bir nokta koymasını bilmiştir. Ve bir imparatorluk kalıntısından bir demokrasi yaratmıştır. Tüm demokrasilerde olduğu gibi itiraz veya protesto edilebilecek çok öğe bulmak mümkündür. Fakat temeli sağlamdır. Geçmişte Türkler Balkanların önemli bir kısmını işgal etmişler, sonra geri çekilmek zorunda kalmışlardır. Avrupa'nın derinliklerine kadar uzanmışlardır...

Bu ülke, bu uygarlık, bu kültür olağanüstü bir çeşitlilik ve zenginliğe sahiptir. Tarihinde çok farklı siyasi yönetim deneyimlerinden geçmiş bir toplumdur. Babıali'nin bugünkü ölçülerle aşırı sağcı ve tutucu siyasetlerinden, Kemal Paşa'nın aşırı solcu nitelenebilecek birtakım uygulamalarına Türk tarihi gerçekte Avrupa'nın da yakından tanıdığı birçok aşamayla benzerlikler içerir. Dolayısıyla Türkiye'nin tecrübesiyle Avrupa'nın tecrübeleri arasında bir hayli tamamlayıcı yönelişler mevcuttur. Söylemek istediğim özetle şudur ki, Türkiye'nin yeri genişletilmiş bir Avrupa'nın içindedir.

- Üst üste gelen üç darbeyle yıpranmış, geleneksel olarak laikliğe sıkı sıkıya bağlı cumhuriyetçi ve demokratik olmaya çalışan Türkiye'de şu anda İslami değerleri ön plana çıkartan, muhalefet ve eleştirel basına pek tahammül edemeyen bir iktidarın varlığını biliyorsunuz. Siz böyle bir iktidarın yarınını nasıl görüyorsunuz, tavsiyeleriniz olabilir mi?

STÉPHANE HESSEL - Tüm söylenenlere rağmen, ben şahsen Türk vatandaşlarının çoğunluğunun AB ile bütünleşmekten yana olduğuna inanıyorum. Bu süreci engelleyen birtakım etkenler mevcuttur. Örneğin insan hakları ihlali, dolayısıyla bütünleşme engeli konuşuluyor. Bu engelin başka ülkelerde yaşananlardan daha zorlu olduğunu sanmıyorum. Herkes bu konuda kalıcı ilerlemeler kaydediyor. Eminim Türkiye de bu engeli aşacaktır.

FEVKALADE BİR İNSAN, **MUSTAFA KEMAL**, BİR İMPARATORLUK KALINTISINDAN BİR DEMOKRASİ YARATMIŞTIR.

Benim için epeyce üzücü olan bir zorluk, Kıbrıs sorunudur. Sanırım Türkiye akıllıca bir siyaset kullanarak bu engeli kolayca aşabilir. Sonuçta Kıbrıslılar pekala bir arada yaşayabilirler. Onlara bu olanak tanınmalıdır. Başta herkes gibi zaman zaman kendi aralarında kapışacaklardır. Ama eninde sonunda anlaşacak ve AB üyesi birleşik bir devlet olacaktırlar.

İç siyasete gelince. Açıkçası tavsiyelerde bulunabilecek derecede Türkiye'yi tanımıyorum. Burada yaşamadım. Birkaç defa kısa süreli fakat çok hoş ziyaretlerde bulundum. İslam Türkiye'de risk midir, koz mudur, bilemiyorum. Şayet başından beri hissettiğimiz, tanıdığımız modern bir Türkiye varsa, bu Türkiye, Müslüman Akdeniz ülkelerine, İslam dünyasına gerçekten örnek olabilir. Türkiye'nin bir yanda Filistinlilerle, öte yanda İsrailli-lerle kurduğu ayrıcalıklı bağlar son derece olumludur. Türkiye bu bölgede barışın kurulması için bizlere yardımcı olabilir. Akıllı bir Türk hükümeti Avrupa açısından çok değerlidir. Böyle de olduklarını sanıyorum.

İSLAM VE DEMOKRASİ

- Yaygın Batı kamuoyu genelde oldukça kolaycı bir bakışla İslam ile demokrasi arasında bir uyuşmazlık olduğunu savunur. Gerçi Arap ülkelerinde son kaydedilen gelişmeler en kuşkucuları dahi düşündürmüş olsa da şimdilik kesin bir olgudan konuşmak zor. Sizce Müslüman toplumları demokratik bir yaşamla bağdaşabilir mi?

STÉPHANE HESSEL - Birincisi: İslam'ın uzun bir tarihi var. Bu geçmişte öyle bazı dönemler mevcuttur ki, bu dönemler yaşanmamış olsa bugünkü Modern Dünyayı görebilmek bile hayal olurdu. Orta Çağ'dan sonra mesajı ve katkılarıyla İslam olmasa Avrupa'da günümüze geçiş sağlanamazdı, nerede olduğumuzu bilemezdik. İbn-i Sina, İbn-i Rüşd gibi İslam bilginleri sayesinde Antik düşüncenin modernleşmesi gerçekleşti. Sonra İslam düşüncesi maalesef özellikle Vahhabilik etkisinde bir gerileme yaşadı. Aynen bir zamanlar Katolik kilisesinde, örneğin engizisyonda olduğu gibi tutucu anlayışlar İslam dinini bloke etti, gelişmesini durdurdu. Beni şahsen hiç bağlamasa da son yüzyıllarda açılan Katolik kilisesi, modernleşmeyi, çağına uymayı başardı. İslam da aynı yoldan geçebilir, geçmelidir. Yoksa İslam ile demokrasi arasında aşılmaz bir çelişki olduğuna inanmıyorum.

Kaldı ki, önümüzde bu süreci denemiş, denemeye devam eden bir toplumu siz de yakından tanıyorsunuz. Türkiye bir anlamda bu aşamayı, hareketi başarmış bir ülkedir. İslam ile yakın bağını sürdüren Türkiye benim gözümde Modern İslam'ın simgesidir. Gerilememek kaydıyla Türk İslamı Magrip hatta Maşrek ülkelerine örnek oluşturabilir. İslam'da modernleşme Türkiye'den ilham ve güç alabilir.

- Sizce İnsan Hakları, cumhuriyetçi değerler, özgürlük, eşitlik gibi kavram ve ilkeler yalnızca Judeo-Hıristiyan kökenli toplumlara, kültürlere özgü birtakım gelenekler midir? Bu noktada İslam ile bağdaşmazlıktan söz etmek olası mıdır?

STÉPHANE HESSEL - Hayır! Hiç böyle düşünmüyorum. Çünkü 1948'de İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'ni kaleme aldığımız yoldaşlarımın çalışmalarının gerçekten çok başarılı olduğuna inanıyorum. Gerek anlaşma (pakt) gerek bildirge metinleri istisnasız herkes tarafından kabul edilebilir metinlerdir. Konfiçyüsçülerden Budistlere, Katoliklerden Müslümanlara, Musevilerden Protestanlara herkese saygılı, herkesi birleştiren bir dil ve tanımdır.

Tanrıya hiç bir atıfta bulunulmamakta, metinde Tanrı sözcüğü kullanılmamaktadır. Temel kavram ve sözcükler erkek ve kadındır, insandır, kişidir. Hemen hemen her paragrafta bu sözcükler geçer. Yazılanlar içtenlikle arzulanan ve hedeflenen insan özgürlükleridir. Nerede yaşarlarsa yaşasınlar, kadın veya erkek, özgür, kendi vicdan ve inançlarında serbesttirler.

Bu metni Batılı olduğu, bazı gelenek veya kültürlere uymadığı gerekçesiyle red-

dedenler apaçık bir ikiyüzlülük yapmaktadırlar. Beyannamede öngörülen hakları kendi yurttaşlarına uygulamak istemeyen devletler kendi iktidarlarını kaybetmekten korkan yönetimlerdir, yurttaşlar değil.

"ANGAJE OLUN!"

- "Öfkelenin!"den sonra ikinci bir kitap yayınladınız, "Engagez Vous/Angaje Olun!" Bu defaki çağrınızın, davetinizin amacı nedir?

STÉPHANE HESSEL - İlkinin mantıki devamı sayılabilecek bu ikinci kitap daha fazla ayrıntıya giriyor. Özellikle de gençlerin uğraşması, mücadele etmesi gereken sorunları ele alıyoruz. Örneğin ciddi bir göç sorunu vardır. Bu olguyu daha iyi anlamak ve anlatmak zorundayız.

Toplumlar niçin hareket halindeler, insan yığınları niçin dünyanın bir noktasından başka bir noktasına göçüyorlar. Aslında bu daima var olmuş bir olgu. Roma İmparatorluğu'nda bile "Barbarların İstilası"ndan söz edilirdi. Tarih kanıtlıyor ki, istilacılar gerçekte pek o kadar da barbar değillerdi. Peki, uygarlık adına sömürgeler kurmayı nasıl açıklayacaklar? Amerika'yı nasıl işgal ettiler? [Gülüyor-UH] Kısacası göç hareketlilikleri tarihin bir parçasıdır. Sürekli var olmuştur. Yapılması gereken, konuyu akılcı ve insan haklarına saygılı bir biçimde ele almaktır. İşte pekala angaje olunabilecek , dört elle sarılanabilecek, katılınabilecek bir dava.

Bir başka eylem alanı adalet. İnsanoğlu için elzem olan kaynakların daha eşit dağılımına olan talep. Aynı zamanda belli bir biçimde azla yetinmenin, ölçülülüğün öğrenilmesi de gerekiyor. Günümüz toplumlarında fazlaca sarhoş olduk, anormal tükettik. Onlara (insanlara) artık biraz ılımlı, sınırlı tüketmeyi öğretelim. [Burada "Sobriété-Ebriété/Mutlak Perhiz- Sarhoşluk" sözcükleri, ikilemiyle oynuyor-UH] Enerji veya suyun kullanımındaki aşırılığı sınırlayalım. İşte bu ve benzeri somut eylem alanları bu ikinci kitapçıkta yer alıyor. Özellikle gençlere yönelik bu söyleşi kitabında sorumlu dünya yurttaşlığına yaraşır mücadele araçları öneriyorum. Böylelikle yürümeyen işlerin üstüne gidebilirler, çevrelerini bilinçlendirebilirler, çözümlere katkıda bulunabilirler.

- Peki insanların, bireylerin uğraşıları nasıl bir kolektif, toplu mücadele zeminine oturabilir? Siyasi partiler, STK ve benzerleri konusunda bir tercihiniz var mı?

STÉPHANE HESSEL - Şahsen bu alanda daha ziyade çoğulculuktan yanayım. Demokrasilerde, tabii ki gerçekten demokratiklerse siyasi partileri kullanmak gerekir. Seçimlerde oy kullanmamak, kayıtsız kalmak kişisel planda tam bir skandaldır. İçinden veya dışından siyasi hayata bilfiil katılmak zorunludur. Fakat isteyen dini bir örgütlenmeyle de angaje olabilir. Kuşkusuz hangi doğrultuda çalışacağı çok önemlidir. Niçin olmasın? Bugün din temelinde birçok grup, kuruluş, insani birtakım değerlere titizlikle sahip çıkmakta ve insan hakları ve demokrasi kavgası vermektedir.

Sendikalar aracılığıyla mücadele de çok etkili yollardan biri olabilir. Kooperatiflere, elbette ki Amnesty International, FIDH gibi her türlü insan hakları veya dayanışma kuruluşuna girilebilir. Artık çok sayıda modern iletişim aracı sayesinde son derece yaygın ve etkili toplumsal ağlar, örgütlenmeler, Attac veya dünya çapında sosyal forumlar kurulmaktadır. Sanırım dünyayı, toplumu değiştirmek için bir davaya sahip çıkmak duygusunu tatmin edecek bütün bu yollar geçerlidir. Sağlam, ciddi, herkese uygun mücadele araçları vardır.

- "Yüzyılla Dans Etmek" başlıklı anı kitabınızda gençlerin 1968'de yaşlıların gelmiş geçmiş egemenliğini kırdığını yazmıştınız. Bu iyimserliğinizi bugün de sürdürüyor musunuz?

STÉPHANE HESSEL - Dilerim ki, hiçbir zaman gençlere olan inancımdan dönmem. Bu inanmak sözcüğünü deşmek gerek. Bütün gençliğin enfes olduğuna ve

her soruya doğru bir cevap bulabileceğine inanacak kadar da saf değilim. Açıkçası böylesi bir "genççilik"ten sakınırım. Ama bugünküler dahil bütün nesillerde ekmek yapmak için mayayı bulup hamuru karacak küçük bir azınlık çıkmıştır. İşte bu azınlığa güveniyorum. En güçlü tüketim toplumlarında gençlerin çoğunluğu umursamaz bile olsa, direnişçi bir küçük azınlık var olmuştur. "Direnmek, üretmektir." Bu gençler geleceğin tohumlarıdır. Değişimin tomurcukları daima onlarla açacaktır.

YAŞAM BOYU YOLDAŞI ŞİİR VE KADINLAR

- Hayat boyu çok sadık, ayrılmaz bir yoldaşınız olmuş: Şiir. Üç dilli bir şiir antolojiniz var, başlığı "Ah Benim Belleğim - Şiir, Benim Gereksinimim". Niçin şiir, niçin üç dilli bir kitap?

STÉPHANE HESSEL - Sadece bu üç dili [Almanca, Fransızca ve İngilizce UH.] çok iyi bildiğim için. Mahmut Derviş'in ağzından Arap şiiri veya Rus şairlerinden Rus şiirini dinlemenin tadına vakıf olmuş bir insanım. Ancak bu dillere tam hakim değilim. Şiiri anlayabilmek, şairin tam tadına varabilmek için bir dili çok iyi tanımak zorunludur. Çeviriye inanmıyorum. Muhteşem çevirmenler var. Olağanüstü çeviriler yapabiliyorlar. Ama şair en güzelini, en âlâsını kendi dilinde veriyor. Bazen Nâzım Hikmet'i düşünüyorum. Oğlum birçok şiirini ezbere biliyor. Çok iyi çevrilmiş. Ama Nâzım'ı kendi dilinde, Türkçe okumak başka bir şey. Bu nedenle yalnızca üç dile yoğunlaştım. Bu kadarı bile epeyce zengin bir varlık oluşturuyor. Bu engin insanlık varlığı içinde belleğime kazınanları seçtim. Zira bir şiiri okuyup güzel bulabilirim. Ama belleğime girmesi için bir şeylerin çarpması gerek. O anda onu ezbere bilmek isterim.

- Bu enerji ve mücadeleci gücünü hangi kaynaktan besliyorsunuz?

STÉPHANE HESSEL - Kadınlar. Başta annem olmak üzere kadınlar hayatımın motor gücü, enerji kaynağı olmuşlardır. Onlara minnettarım.

- Bir şiir alıntısıyla bitirsek...

STÉPHANE HESSEL - Apollinaire "Mirabeau Köprüsü"nden bir alıntı.

"Aşk şu akarsu gibi kayıp gidiyor
Aşk gidiyor
Hayat nasıl yavaş
Ve umut nasıl şiddetli
Gelen gece saati çalıyor
Ben kalıyorum günler kayıp gidiyor"

| **Paris** / **4 Nisan 2011** / Saat 17.00 - 18.30 arası |

KÜNYE | Impressum

Sorumlu Yönetmen
(V.i.S.d.P.):
Osman Çutsay

Sanat Yönetmeni |
Artdirector:
Ömer Yaprakkıran

Yazışma Adresi:
info@avrupa-kultur.eu

Avrupa Kültür ile yeni bir yol açılıyor
GÜN
ZORLUTAN BAŞARI
YILMAZ GÜNEY AVRUPA'DA
AVRO KARŞITI PARTİ VE DENGELER
Almanya'da büyük koalisyona doğru
ALMANYA'NIN SUSKUNLUĞU MU?
DOĞAN HIZIAN
BİR DOSTLUK MASALI?
Kara Afrika'nın boldığı AB
Mahşer'in 5 atlısı!
Medyada başarılı bir Fransız modeli
MEDIAPART
Çizme'nin çöküş mevsimi İTALYA'da "KRONİK YOKSULLAR" dönemi
Angela Merkel'in lider oyunu
Kriz: İşsizlik, İşsizlik kötü tuzak
Berlin-Londra pazarlıkları
Acı vatanda tatlı mizah
Ücretler ve AB birlikte çeriliyor
Prof. Dr. GAZİ ÇAĞLAR ve kriz
Yalan dünya: HAMBURG

www.issuu.com/yaprakkiran01
Çizimler | Zeichnungen

BERLİN'deki KİTAPÇINIZ!

gökkuşağı kitabevi
regenbogen buchhandlung

Adalbertstraße 3
10999 Berlin
Tel. 030/26 30 31 46
Fax: 030/26 30 31 47

Email:
regenbuch@yahoo.de
Web:
www.regenbogen-buch.net